

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
Кафедра інформаційних систем управління**

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
Кафедра соціальних комунікацій та інформаційної діяльності**

**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра документознавства, інформаційної діяльності та українознавства**

**ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN MOLDOVA
(Кишинів, Республіка Молдова)**

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

V Міжнародної науково-практичної конференції

«ІНФОРМАЦІЯ ТА СОЦІУМ»

(25 червня 2020 р.)

Вінниця 2020

УДК 001.102:316.3(082)
3-415

Рекомендовано до друку вченою радою факультету інформаційних і прикладних технологій (протокол № 1 від 27.08.2020 р.)

Голова редакційної колегії:

Анісімова О. М. – завідувач кафедри інформаційних систем управління ДонНУ імені Василя Стуса, д-р екон. наук, професор.

Члени редколегії:

Гомотюк О. Є. – завідувач кафедри документознавства, інформаційної діяльності та українознавства Тернопільського національного економічного університету, д-р іст. наук, професор;

Пелешишин А. М. – завідувач кафедри соціальних комунікацій та інформаційної діяльності Національного університету «Львівська політехніка», д-р техн. наук, професор;

Негру Іон – заступник декана факультету бізнеса і ділового адміністрування, канд. екон. наук, доцент, Молдавська економічна академія (Кишинів, Республіка Молдова);

Стіхі Людмила – кандидат економічних наук, конференціар кафедри менеджменту Молдавська економічна академія (Кишинів, Республіка Молдова);

Ковальська Л. А. – доцент кафедри інформаційних систем управління ДонНУ імені Василя Стуса, д-р іст. наук, доцент;

Лукаш Г. П. – професор кафедри інформаційних систем управління ДонНУ імені Василя Стуса, д-р філол. наук, професор;

Прігунов О. В. – заступник декана з профорієнтаційної роботи та інформаційної діяльності факультету інформаційних і прикладних технологій, старший викладач кафедри інформаційних систем управління ДонНУ імені Василя Стуса;

Щербіна О. С. – доцент кафедри інформаційних систем управління ДонНУ імені Василя Стуса, канд. екон. наук, доцент;

Яворська Т. М. – доцент кафедри інформаційних систем управління ДонНУ імені Василя Стуса, канд. пед. наук.

I-74 Інформація та соціум: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції / редкол.: О. М. Анісімова (голова), О. Є. Гомотюк та ін. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса. 2020. 96 с.

У матеріалах Міжнародної науково-практичної конференції «Інформація та соціум» висвітлено аспекти наукових досліджень за різними напрямками характеристик сучасного суспільного устрою та його переорієнтацією на інформаційні пріоритети, а також складними завданнями в документно-інформаційній сфері, які постали через пандемію.

Розраховано на науковців, викладачів, докторантів, аспірантів, студентів, фахівців виробничої сфери, які займаються питаннями організації інформаційного та документаційного забезпечення основної і допоміжних сфер діяльності підприємств усіх галузей економіки.

УДК 001.102:316.3(06)

© Колектив авторів, 2020

©Донецький національний

університет імені Василя Стуса, 2020

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1 ЛІНГВІСТИЧНІ ПАРАМЕТРИ ІНФОРМАЦІЇ ТА СОЦІУМУ

<i>Лукаш Г. П., д-р філол. наук, професор</i> ПОНЯТТЯ ДОКУМЕНТА У ДОКУМЕНТОЗНАВСТВІ: ПОЛІПАРАДИГМАЛЬНИЙ АСПЕКТ.....	6
<i>Шкіцька І. Ю, д-р філол. наук, професор</i> ПІДВИЩЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ПРАЦІВНИКІВ СЛУЖБИ СУДОВОЇ ОХОРОНИ: КЛЮЧОВІ МОМЕНТИ ТРЕНІНГУ	9
<i>Куц О. П., канд. філол. наук, доцент</i> КРЕАТИВНІСТЬ ЯК ТОП-НАВИЧКА Й ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ЇЇ ЗАСОБАМИ СЛОВЕСНОСТІ	13
<i>Литвинська С. В., канд. філол. наук, доцент</i> ОПРАЦЮВАННЯ НОВАЦІЙ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОПИСУ 2019 р. НА ЗАНЯТТЯХ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЛІНГВІСТИЧНІ ОСНОВИ ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА» ...	16
<i>Панькевич О. О., канд. пед. наук</i> СТРАТЕГІЧНІ НАРАТИВИ І КОНТРАНАТИВИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА	18

СЕКЦІЯ 2 СУЧАСНІ ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ ТА СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

<i>Якубовська М. Г., канд. філол. наук, доцент</i> ФОТОІЛЮСТРАЦІЯ У ПУБЛІЦИСТИЦІ НА ПРИКЛАДІ ЖУРНАЛУ «LA BOUSSOLE» ...	21
<i>Окуньовська Ю. В., канд. політ. наук, доцент</i> ПОПЕРЕДНЯ СОЦІОЛОГІЯ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ 2020 РОКУ	23
<i>Воронова В.А., аспірантка кафедри політології та державного управління</i> ДЕЯКІ ЧИННИКИ ДЕКОМУНІЗАЦІЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ.....	25
<i>Гижко А. П., аспірант кафедри політології та державного управління</i> НОВИЙ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ УСТРІЙ БАЗОВОГО РІВНЯ В УКРАЇНІ	27
<i>Осмоловська А. О., аспірантка кафедри політології та державного управління</i> ПОЗИЦІЯ УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНИХ РЕЙТИНГАХ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЇЇ ІМІДЖУ У ЗОВНІШНЬОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ.....	29

СЕКЦІЯ 3 ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ І СИСТЕМ

<i>Січко Т. В., к. т. н., доцент</i> СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ СТРУКТУР УПРАВЛІННЯ.....	32
<i>Філімонова Т. О., канд. фіз.-мат. наук</i> ПРОБЛЕМИ ЦИФРОВОЇ НЕРІВНОСТІ В УКРАЇНІ. ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ.....	34
<i>Філіпішин І. В., д-р екон. наук, професор</i> МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРОДУКТІВ ТА ПОСЛУГ	35
<i>Данильчук О. М., канд. пед. наук, Боярська З. О., канд. біолог. наук, доцент</i> ТЕОРІЯ АЛГОРИТМІВ: АНАЛІЗ, ПРОЦЕС, РЕАЛІЗАЦІЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	37

<i>Патряк О. Т., канд. екон. наук</i> КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ТА ВИБОРУ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБИГУ	39
<i>Прігунов О. В., старший викладач</i> ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ БАЗАМИ ДАНИХ ТА ЇХ ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ В РІЗНИХ СФЕРАХ ДІЯЛЬНОСТІ	42
СЕКЦІЯ 4 СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТІ У ПЕРІОД COVID-КАРАНТИНУ	
<i>Бездрабко В. В., д-р іст. наук, професор</i> «КОВІДНІ» ТРАНСФОРМАЦІЇ АРХІВНОЇ ГАЛУЗІ.....	43
<i>Стіхі Людмила, д-р екон. наук, конференціар</i> ДУАЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ – ЭФФЕКТИВНАЯ ФОРМА ПОДГОТОВКИ КАДРОВ В СООТВЕТСТВИИ С ПОТРЕБНОСТЯМИ РЫНКА ТРУДА. ОПЫТ РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА	44
<i>Тур О. М., д-р наук із соц. комун., доцент</i> СОЦІАЛЬНІ ВИКЛИКИ COVID-19	48
<i>Лавриненко Г. А., канд. політ. наук, Дорошенко Т. Ф., канд. техн. наук, доцент</i> МЕДІАОСВІТА ЯК ВИКЛИК COVID-19 ОСНОВНИМ ПРИНЦИПАМ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ	50
<i>Недошитко І. Р., кан. істор. наук, ст. викладач</i> ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ В ПЕРІОД COVID-19-КАРАНТИНУ В ТЕРНОПІЛЬСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ.....	52
<i>Римар П. В., старший викладач</i> ВИКОРИСТАННЯ КОРПОРАТИВНИХ ЗАСОБІВ КОМУНІКАЦІЇ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	53
СЕКЦІЯ 5 АРХІВНА ТА БІБЛІОТЕЧНА СПРАВА В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	
<i>Грінберг Л., канд. іст. наук, доцент</i> ІНФОРМАЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ТА КОНСОЛІДАЦІЯ ІНФОРМАЦІЇ У КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОТЕЧНОЇ ОСВІТИ.....	56
<i>Яворська Т. М., канд. пед. наук, доцент</i> ЦИФРОВІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕК В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	58
СЕКЦІЯ 6 СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-ДОКУМЕНТНІ СИСТЕМИ	
<i>Анісімова О. М., д-р екон. наук, професор</i> ДІЛОВОДСТВО: КУЛЬТУРА СКЛАДАННЯ ТА ОПРАЦЮВАННЯ ДОКУМЕНТІВ	61
<i>Василенко В. Ю. асистент кафедри ІСУ</i> РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ	63
<i>Ковальська Л. А., д-р іст. наук, доцент</i> ДОКУМЕНТУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ІНФОРМАЦІЇ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО АПАРАТУ УКРАЇНИ.....	65

<i>Сивицька І. Г., канд. екон. наук, доцент</i> ДОКУМЕНТАЛЬНІ ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ: ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ	67
<i>Чурсін М. М., д-р пед. наук, доцент</i> ПРОСТРАНСТВА РАЗВИТИЯ КОММУНИКАЦИИ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ	69
<i>Білик Н. І., канд. іст. наук, доцент</i> СЕРЕДНЬОВІЧНЕ МИСТЕЦТВО РУСИ-УКРАЇНИ ЯК ШТУЧНИЙ КОМУНІКАТИВНИЙ КАНАЛ	71
<i>Добровольська В. В., канд. наук із соц. комун., доцент</i> ДО ПИТАННЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЦИФРОВОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ.....	73
<i>Чередник Л. А., кан. філол. наук, доцент</i> ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНА ГАЛУЗЬ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ	75
<i>Щербіна О. С., канд. екон. наук, доцент</i> УПРАВЛІНСЬКЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ ЯК СКЛАДНИК ІНФОРМАЦІЙНО- ДОКУМЕНТНОЇ СИСТЕМИ	77
<i>Kusonskyi Kostiantyn; Nataliia Khomytsia, Ph. D.</i> FEATURES OF THE USING ELECTRONIC DOCUMENTATION IN THE ADMINISTRATIVE CASES OF A TOURIST ORGANIZATION.....	80
<i>Зірчак Г. П., старший викладач кафедри ІДМК</i> КОМУНІКАТИВНА ДОМІНАНТА ТЕКСТУ ІНТЕРВ'Ю.....	81
<i>Лебідь Т. П., аспірантка</i> ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ МУЗЕЇВ ВІННИЦІ У ЗБЕРЕЖЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ.....	83
<i>Гомотюк О. Є., д-р іст. наук, професор</i> ОСВІТНІЙ ПРОСТІР В УМОВАХ ВИКЛИКІВ	85
<i>Анісімова О. М., д-р екон. наук, професор, Мільська К. О., магістр</i> ДИЗАЙН ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ВИДИ ПРИ ПРОЕКТУВАННІ ТА РОЗРОБЦІ ІНТЕРФЕЙСУ	86
<i>В. Г. Спрінсян, канд. мистецтвознавства, доцент</i> СУЧАСНИЙ СТАН ДОКУМЕНТОЗНАВЧОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: МОТИВАЦІЯ, АДАПТАЦІЯ, НЕДОЛІКИ	89
<i>Шевченко О. В., доктор наук з соц. комунікацій, професор,</i> ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ З ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ COVID-КАРАНТИНУ.....	91

СЕКЦІЯ 1

ЛІНГВІСТИЧНІ ПАРАМЕТРИ ІНФОРМАЦІЇ ТА СОЦІУМУ

*Лукаш Г. П., д-р філол. наук, професор
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця*

ПОНЯТТЯ ДОКУМЕНТА У ДОКУМЕНТОЗНАВСТВІ: ПОЛІПАРАДИГМАЛЬНИЙ АСПЕКТ

На кінець ХХ – початок ХХІ ст. припадає полеміка щодо формування загальної науки про документ та її назви, яка характеризується радикальними змінами підходів до основ науки. Об'єктом наукового осмислення довгий час були управлінські документи, на основі аналізу яких склалася цілком певна наукова картина. Нові результати розширили наявні уявлення про документ і позначили у низку дослідницьких завдань, спрямованих на різноаспектний опис об'єкта. Поряд із дисциплінарними дослідженнями стають провідними міждисциплінарні та проблемно-орієнтовані форми дослідницької діяльності. За такої ситуації багатоаспектність та складність поняття документа зумовлює поліпарадигмальний характер документознавчих досліджень.

У дослідження історії виникнення та еволюції тлумачення терміна «документ» значний внесок зробили Х. Аритц, В. Банасюкевич, В. Бездрабко, Г. Воробйов, А. Єлпатьєвський, Н. Кушнарєнко, К. Мітяєв, Г. Швецова-Водка та ін. На термінологічних аспектах електронного документообігу зосереджував увагу М. Цивін. Життєвий цикл документа простежив С. Плотніков [4]. Наше завдання – узагальнити наявні погляди на проблему визначення основної дослідницької парадигми документознавства з метою окреслення засадничого розуміння поняття документа.

Становлення комплексу наук про документ, на думку провідних дослідників у цій галузі, йшло двома шляхами: як спеціальної галузі історичної науки (поряд з історичним джерелознавством, архівознавством, археографією, історичною картографією тощо) – традиційне документознавство; як науки інформаційного циклу (проходячи шлях від документації, документалістики до сучасних дисциплін про інформацію та документацію).

Поняття «документ» сьогодні використовується у багатьох галузях знання і пов'язане з предметом їх досліджень. Зокрема, в архівній справі документ визначається як об'єкт:

- а) зберігання у відповідних установах;
- б) видання поліграфічними підприємствами чи засобами масової інформації.

До перших спроб визначення документа відносять дослідження відомого радянського документознавця К. Г. Мітяєва, який в одній із перших своїх робіт ототожнює поняття «документ» з архівознавським терміном «документальні матеріали», називаючи документами «акти державної влади, офіційне та приватне листування, плани, графіки, малюнки, рукописи наукових і художніх творів, мемуарів і щоденників, плакати, відозви, негативи та позитиви фотознімків і кінофільмів, матеріали звукозапису тощо» [1].

У науково-інформаційній і бібліотечно-бібліографічній діяльності під документом мають на увазі головним чином твори друку, а також неопубліковані, аудіовізуальні та інші документальні джерела інформації. Зокрема, до поняття «документ» звертаються у разі, коли йдеться про:

– історично згрупований за змістом масив документів, який відображає універсальність тематики (розкриття тематичних напрямів за галузями знання); відбиває полімовність видань (наприклад, розширений перелік мов європейських та східних країн); а хронологічні межі обіймають декілька століть;

- документальний комплекс видань, об'єднаний за засобом відтворення, який містить як друковані, так і рукописні видання, архівні групи документів;
- колекційні фонди, що історично утворилися за певний визначений проміжок часу, цілісно збережені і можуть бути об'єктом дослідження та реєстрації [3].

В інформатиці документами вважають не лише рукописні, друковані видання й написи, а й нумізматичні пам'ятки, твори мистецтва, музейні експонати антропологічного, ботанічного, зоологічного чи мінералогічного характеру. Засновники інформатики доходять висновку, що документом у широкому значенні можна вважати не тільки рукописи та друковані видання, а й будь-який матеріальний об'єкт, що фіксує чи підтверджує будь-які значення й може бути включений у певне зібрання. Таку позицію підтримує Г. Г. Воробйов, підкреслюючи, що «для науковця документом є всі публікації, рукописи тощо, а для мистецтвознавця – всі твори живопису, прикладного мистецтва [4]. А. В. Соколов у загальній типології називає і документи трьох вимірів, тобто речові об'єкти, що виконують функції знаків [4].

У правовій літературі існують різні визначення поняття «документ». В адміністративному праві поняття «документ» уживається для характеристики функцій різних адміністративних органів, визначення змісту і форми актів управління, а також реєстрації актів громадянського стану.

У кримінальному праві документ виступає як предмет учинення конкретних злочинів: втрата документів, що містять державну таємницю (ст. 329 КК України); підроблення документів, печаток, штампів і бланків, їх збут, використання (ст. 358 КК України); внесення службовою особою до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей, складання і видача завідомо неправдивих документів (ст. 366 КК України); викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження (ст. 357 КК України); підроблення документів референдуму (ч. 3 ст. 160 КК України); незаконне виготовлення, підроблення, використання чи збут підроблених документів на отримання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів (ст. 318 КК України) [5].

У криміналістиці документ має специфічне значення, тому що тут документи виступають як об'єкти криміналістичного дослідження щодо встановлення способу та часу виготовлення документа, наявності змін, які були внесені до нього, відновлення первинного змісту й інших обставин. У кримінальному процесі поняття «документ» розуміється ширше, адже до документів відносять зліпки зі сліду, фотознімки місця події, фонограми допиту. Зокрема, А. Коп'єва до документів відносить схеми, креслення, малюнки, карти, фотознімки, фонограми, виконані механічним способом зліпки, відбитки, моделі [6, с. 18]. Оскільки правове життя є своєрідним дзеркалом суспільства, в юридичному документознавстві затверджується таке визначення: «Юридичний документ – це письмовий акт, який складається згідно з правовими вимогами та містить правову інформацію (підтвердження прав, обов'язків або підтвердження юридичних фактів, подій чи дій, що тягнуть виникнення певних прав та обов'язків)» [6, с. 22]. Вивчаючи тексти актів давньоруського права, актові книги, судебники, Литовські статuti тощо, ми дізнаємося про історичні події тих часів, що несе ще іншу інформацію для нас.

На рівні поняттєвого апарату, питань генези і виявлених закономірностей воно пов'язане із загальним документознавством. Проф. С. Х. Литвин до складових галузевого документознавства відносить управлінське та юридичне документознавство. Важливою особливістю галузевого документознавства є аналіз особливостей змісту конкретної групи документів, що визначає їхню структуру і функції та особливості їхнього використання в системі професійних комунікацій [4]. Проф. Г. М. Швецова-Водка пропонує розглядати відношення між різними значеннями терміна «документ» за «принципом мотрійки», коли кожне більш широке значення поглинає менш широке: тобто розташувати їх, починаючи від

будь-якого матеріального (субстанціонального) об'єкта, що використовується для передачі інформації в суспільстві (Документ I), до запису про юридичні факти, що засвідчують особу (Документ VII) [7, с. 11].

Однак виникнення в суспільстві нових відносин і зростання ролі ділового спілкування зумовили необхідність наукового осмислення інших документних об'єктів. З'явилися роботи, присвячені спеціальним документам, що використовуються у сферах науки, освіти, права, медицини, релігії і т. ін. Виникає юридичне та економічне, медичне документознавство. У системі документознавчих наукових дисциплін виокремлюють більш локальні структури. Наприклад, до економічного документознавства належить торговельне документознавство [8]. Під документом розуміють передусім «носії текстової або графічної інформації, при цьому має значення спосіб, за допомогою якого ця інформація фіксується на носії, систематизується, аналізується, передається або зберігається, а також методика, знання, предмети, часовий проміжок і матеріал, що служили для утворення конкретного документа» [8].

У загальному документознавстві наголошується, що у понятті «документ» потрібно зважати на синтез багатьох споріднених дисциплін, які так чи інакше вивчають різні види документів, їх характеристики, класифікацію, способи створення й функціонування документної інформації, методи, засоби та універсальні форми, а також технологічні процедури роботи з документами. Розроблення основних засад загального документознавства має базуватися на інтеграції знань споріднених наук, узагальненні викладених у них ознак (характеристик), якостей та властивостей документа, особливостей подання інформації та виду його матеріального носія документа, виявленні певних концептуальних залежностей, пов'язаних із розвитком або функціонуванням об'єкта дослідження.

Поряд із цим, поява комп'ютера призвела до створення нового документа – електронного, який з одного боку має спільні риси і властивості з документом, зафіксованим на паперовому носієві, а з іншого – має свої специфічні риси і вимагає значної уваги до конкретизації понятійного апарату, який його стосується. Простим електронним документом називають певний набір даних, створених у процесі документування з накладанням електронного цифрового підпису на файл, що містить ці дані; складений електронний документ: – це документ, сформований із використанням інших електронних документів, тобто документів, цілісність та автентичність яких підтверджується електронним підписом [2]. Інформація, яка використовується у мережах соціальних комунікацій, може бути недокументною (не закріпленою певним чином на якомусь носієві) і документною (закріпленою на матеріальному носієві – папері, магнітній стрічці, дискеті тощо).

Отже, визначення поняття «документ» в єдиній науковій парадигмі документознавства наразі залишається відкритим. Навіть більше, його багатоаспектність та складність як об'єкта наукового дослідження зумовлює поліпарадигмальний характер досліджень. У такому разі багатоваріантність інтерпретації поняття документа створює передумови для одночасного існування кількох парадигм його розуміння. А отже, із впевненістю можна говорити лише про наявність певних рис, спільних для усіх сучасних документознавчих досліджень, з метою найбільш адекватного сучасним реаліям опису. Спільна риса тут переважно – наявність інформації.

Поліпарадигмальність та інтегративність характеризується розвитком суміжних наукових напрямів, які, об'єднуючи різні підходи до об'єкта і методи його дослідження, дають змогу формувати нове, більш глибоке і повне знання про його властивості. Водночас розвиток наукових дисциплін, предметом дослідження яких є документ, призводить до формування потреби у тлумаченні цього терміна. Причому є необхідність, з одного боку, визначати цю категорію у більш широкому смислі, а з іншого – у вузькому, характерному для конкретної дисципліни та виду діяльності.

Список використаних джерел:

1. Кулешов С. Г. Новий погляд на структуру документознавства. *Вісн. Кн. палати*. 2003. № 10. С. 24–27.
2. Лаба О. Електронне діловодство: проблеми та перспективи розвитку. URL: file:///C:/Users/Admin/Downloads/sasd_2011_19_2_9.pdf (дата звернення: 15.06.2020).
3. Лисенко Л. В. Наукові категорії «колекція», «зібрання», «бібліотека» як об'єкт вивчення, опису та реєстрації: до проблеми класифікації понять. URL: file:///C:/Users/Admin/Downloads/rks_2003_8_17.pdf (дата звернення: 15.06.2020).
4. Піддубна Л. П. Документ та його основні характеристики: сутність поняття, властивості, атрибути. URL: file:///C:/Users/Admin/Downloads/Nvamu_uprav1_2012_1_24.pdf (дата звернення: 15.06.2020).
5. Попович І. І. Плюралізм думок щодо поняття документу у криміналістиці. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2011. С. 95–98. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/17416/1/.pdf> (дата звернення: 21.06.2020).
6. Царьова І. В. Юридичне документознавство: навчальний посібник. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 172 с.
7. Швецова-Водка Г. Н. Документ і книга в системі соціальних комунікацій: автореф. дис... д-ра іст. наук: 07.00.08. Київ: Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. 2002. 32 с.
8. Шевченко О. В. Торговельне документознавство в структурі галузевого документознавства: особливості функціонування. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2017. № 1. С. 12–18. URL: <http://journals.uran.ua/bdi/article/view/150257> (дата звернення: 15.06.2020).

*Шкіцька І. Ю, д-р філол. наук, професор
Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль*

ПІДВИЩЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ПРАЦІВНИКІВ СЛУЖБИ СУДОВОЇ ОХОРОНИ: КЛЮЧОВІ МОМЕНТИ ТРЕНІНГУ

Одним із головних напрямів судової реформи, яка розпочалася в Україні 2019 року, є створення Служби судової охорони. До компетенцій її працівників входить бездоганне знання фахових нормативних документів і своїх посадових обов'язків, уміння працювати в команді (виручати напарників, злагоджено працювати один з одним), адекватно оцінювати ситуацію та швидко приймати рішення тощо. Водночас не менш важливою є комунікативна компетентність охоронців судів: знання ними особливостей ділового спілкування, специфіки комунікації в суді й уміння вибудовувати гармонійні стосунки як з колегами по роботі, так і з відвідувачами.

З огляду на те, що працівники служби судової охорони повинні мати розвинуті комунікативні навички та володіти конструктивними тактиками спілкування, наша розвідка, присвячена висвітленню значущих моментів тренінгів із підвищення комунікативної культури охоронців судів, є актуальною та зумовленою потребою українського соціуму.

Спілкування охоронців судів під час виконання ними своїх посадових обов'язків передбачає комунікацію з відвідувачами та колегами (як з керівництвом, так і з підлеглими чи рівними із собою за статусно-посадовою ієрархією). Оскільки найбільші труднощі виникають саме під час спілкування з відвідувачами, зокрема особами, які намагаються нелегально чи без дозволу потрапити до суду; особами, до намірів яких входять зривання судового засідання,

вплив на його перебіг у вигідному для себе руслі, порушення емоційної рівноваги присутніх (провокативна поведінка) і под.; а також особами з неадекватною емоційно-психічною реакцією під час судового процесу, тренеру важливо зосередитися на аспектах інтеракції з «проблемними» відвідувачами різних типів.

Насамперед вважаємо за доцільне на тренінгу з підвищення комунікативної культури детально розглянути тактики поведінки, які застосовують відвідувачі, що мають намір потрапити до суду без дозволу.

1. Тактика ігнорування, яка полягає в прагненні відвідувача видати себе за працівника суду чи людину, яка має дозвіл перебувати в приміщенні суду. Особи, які послуговуються цією тактикою, мають респектабельний зовнішній вигляд (службова форма чи діловий костюм, аксесуари ділової людини: окуляри, папка з документами, шкіряний портфель і под.), намагаються впевнено пройти повз охорону, використовуючи атрибути високого статусу.

2. Тактика «свята простота», що виявляється в удаванні необізнаності з порядком чи демонструванням нерозуміння чи недочування. Основними засобами вербалізації цієї поведінкової тактики постають висловлювання на зразок: О, а я і не знав, що тут треба документи пред'являти!; Ой, а тут що треба дозвіл / пропуск мати? (з усного мовлення).

3. Тактика агресивної поведінки, що виявляється у вигляді нападків і приниження працівників охоронної служби. Відвідувач-агресор може використовувати нецензурні та лайливі слова, а також удаватися до погроз, наприклад: Ти не знаєш хто я? Я від (називає прізвище авторитетної особи). Зараз з тобою поговорять потрібні люди! (з усного мовлення). Комуніканти, що послуговуються цією тактикою, можуть удаватися до прямих чи завуальованих образ охоронців суду. За тематикою образливі висловлювання можна поділити на дві групи: 1) щодо фаху, наприклад: Ах ти ментярьська душа, кажу, дай дорогу!; Що ти тут як собака на ланцюгу сидиш?! Дай пройти мені!; Хто ти такий? До начальника мене веди! Я зараз з ним поговорю, кого вони на роботу поприймали! Не впізнаєте поважну людину! Стоять, як телята зі зброєю! (з усного мовлення) та 2) щодо зовнішності, віку чи інших індивідуальних особливостей співрозмовника, наприклад: Пузо наїв і думаєш, що тобі все можна?; Таке мале, а яке злосне! Пусти мене, кажу! (з усного мовлення) і под.

4. Тактика солідаризації (інтеграції зі співрозмовником), спрямована на демонстрацію близькості, спільності, однакості з комунікативним партнером (див. про це [4, с. 335–351]). За словами американського психолога Р. Чалдіні, люди мають схильність ставитися краще до членів своєї групи, ніж чужої, та виявляти прихильність до схожих на них (за різними ознаками) осіб [3, с. 165]. Найяскравіше цю тактику репрезентує повідомлення співрозмовнику інформації про наявність чого-небудь спільного з ним. У ситуаціях спілкування з охоронцями судів відвідувачі найчастіше використовують як об'єднавчий фактор роботу в охоронних структурах і земляцтво / знайомство, наприклад: Братан (Миколко і под.), я теж з охорони... Можна я пройду на хвилиночку?; Братуха, я тільки один папірець занесу і вже виходжу? Добре?; Петре, пустіть мене, я – ваш колега з відділу; Іван Петрович Вам не телефонував щодо мене?, Я перепрошую, а Ви часом не з Петриків? (з усного мовлення) і под. Варіантом використання описуваної тактики є пояснення ситуації «простою» мовою, використання неформальних форм звертань, діалектних форм слів тощо, наприклад: Іванович, ну не маю я документа при собі! Кажу, що в машині забув: і паспорт, і водійські права дружина забрала. Вона в мене шустра – уже в Ланівцях! Виручіть мене! Може, ми тєє – якось домовимось? (з усного мовлення).

5. Тактика виявлення позитивного ставлення та маніпулювання цінностями адресата. Використовуючи цю тактику, комунікант уживає пестливі форми звертань до співрозмовника на зразок пануню, синку, Миколку і под., наприклад: Пануню, рідненький, пусти мене! Я не маю документа при собі. То ж моя дитинка в залі; Синку, мені дуже треба там бути! (з усного мовлення). Серед актуалізованих цінностей – співчуття до жінки-матері, хворого чи літньої людини, вияв людяності, наприклад: Христом тебе прошу, пропусти мене! Засобами

вербалізації цієї тактики часто постають риторичні запитання (У тебе матері рідної нема?), висловлення-докори на зразок Що ж ти жалості до людей не маєш!; Молодий, а такий жорстокий!, а також прохання (Послухай мене, пропусти! і под.).

Якщо учасники тренінгу мають досвід роботи в охоронних структурах, можна їм запропонувати самим змодельовати типові конфліктні комунікативні ситуації та самостійно вибудувати конструктивні / деструктивні шляхи виходу з них.

Інший різновид завдань становить визначення тактик поведінки за типовими мовними зворотами з арсеналу мовних засобів «проблемних» відвідувачів різних типів. Не менш важливим є детальний аналіз і комунікативних тактик працівників служби судової охорони. Тренер може запропонувати учасникам назвати ті поведінкові тактики, які вони найчастіше використовували під час виконання своїх посадових обов'язків, а потім, за необхідності, доповнити список, наприклад:

1. Тактика демонстрування розуміння та готовності допомогти, яка вербалізується висловлюваннями на зразок: Я готовий вислухати Вас: / допомогти Вам, пояснити Вам, ознайомити Вас (із цим документом), Я Вас розумію, але я змушений..., Я розумію Вашу схвильованість / стурбованість справою..., Я бачу, як Ви вболіваєте за Вашого родича..., Бачу, ви – відданий друг..., Бачу, як Ви хвилюєтеся щодо справи Вашого чоловіка...

2. Тактика самозаспокоєння та дистанціювання, яка знаходить вияв у внутрішньому мовленні працівника судової охорони. Тренер повинен наголосити на важливості вміння зберігати емоційну рівновагу, дивитися на конфліктну ситуацію відсторонено та раціонально, намагаючись визначити причини й мотиви деструктивної поведінки відвідувачів судової установи, наприклад: «Я не маю нічого особистого проти цієї людини. Усе, що він говорить, – це вияв його розпачу та негативних емоцій, спричинених безвихіддю, відчаєм, роздратуванням і под.; Ця людина реагує негативно не на мене особисто, а на соціальну роль, яку я виконую (невисоко оцінює мою посаду, мою законослухняність, мою зовнішність тощо); Він нагадує мені мого брата / сусіда» тощо.

3. Тактика виявлення намірів співрозмовника, яка вербалізується за допомогою таких мовних формул: Ви думаєте, що якщо Ви навмисно затягуватиме розгляд справи, це буде на користь Вашому другові?; Ви заробляєте гроші провокаторством? і под. Ця тактика є ефективною під час спілкування з відвідувачами-провокаторами.

4. Тактика солідаризації (її було розглянуто в арсеналі відвідувачів суду), засобами вербалізації якої постають фрази з дієсловом давайте: Давайте з'ясуємо / поговоримо, подумаємо разом, а також словосполучки *ми з вами*.

5. Тактика окреслення перспектив / наслідків девіантної поведінки, яка вербалізується за допомогою мовних формул на зразок: Якщо Ви не..., то, на жаль, я буду змушений застосувати щодо Вас інші заходи; Така поведінка тільки драгуватиме суддю і всіх присутніх; Ви тільки погіршуєте ситуацію.

6. Тактика апелювання до нормативних документів й усталеного порядку. Ця тактика є доволі дієвою, адже для багатьох пересічних громадян глибока обізнаність працівника із законами та цитування ним нормативних положень є доволі переконливими, особливо за можливості перегляду документів у паперовій чи електронній формі, наприклад: Це не моя забаганка, так прописано в законі про..., Пане, я керуюся положенням / інструкцією про... Я на робочому місці, Я при виконанні посадових обов'язків і под.

Великий вплив на перебіг комунікації, як відомо, має форма звертання, тому на тренінгу варто приділити увагу визначенню звертань, які гармонізують спілкування з відвідувачами, та звертань, які можуть спричинити конфлікт й утруднити інтеракцію. Учасникам тренінгу можна запропонувати поділити аркуш паперу на три частини й записати звертання-гармонізатори, нейтральні звертання та звертання, які часто спричинюють негативну реакцію відвідувачів. Після цього доцільно обговорити досвід кожного учасника тренінгу. Важливо

підкреслити необхідність при виборі форми звертання враховувати ситуацію спілкування, вік комунікативного партнера, його статус, стать тощо.

Тренер може обрати й іншу форму групової роботи: продемонструвавши за допомогою мультимедійних засобів [2] чи озвучивши список звертань, поставити перед учасниками завдання – визначити, до якої групи можна віднести ту чи іншу апелятивну форму, наприклад: звертання-гармонізатори та нейтральні форми звертань: пані Марино, Марино Іванівно, жіночко, панунцю (до літньої жінки); звертання-конфліктогени: громадянку / громадянина, пане Вербцов, товаришко / товарише, друже, приятелю, чоловіче, жінко. Під час виконання своїх посадових обов'язків охоронці судів можуть опинитися в ситуації, коли виникає необхідність заспокоїти схвильовану людину, емоційний стан чи поведінка якої можуть перешкоджати проведенню судового засідання. З огляду на це тренер може запропонувати учасникам тренінгу виписати «дієві» та «недієві» фрази втішання, після чого обговорити та проаналізувати їх, моделюючи ситуації з відвідувачами різного типу, наприклад:

1) фрази, які не сприяють заспокоєнню схвильованої людини: Заспокойтеся!, Візьміть себе в руки!, Не плачте!, Перестаньте плакати!, Не ламайте комедій!, Дома будете цирк показувати!;

2) фрази-аспокоєння: Не треба так хвилюватися!, Нічого страшного не сталося, Це не кінець світу і под., фрази-переключення уваги на зразок: *Заповніть, будь ласка, цю форму; Пройдіть, будь ласка, зі мною!*

Однією з важливих задач тренінгу з підвищення комунікативної культури працівників служби судової охорони є вироблення навичок не відповідати агресією на агресію, не підвищувати тон, не вживати образливих і негативнооцінних слів, не погрожувати, не виявляти зверхності та зневаги щодо комунікативних партнерів, не робити їм зауважень-претензій на зразок: *Не перебивайте мене!, Сядьте!*

Серед правил, прописаних в інструкції з охорони праці охоронців [1], є вимога надавати перевагу здоровій недовірі, ніж легковажній довірі. З огляду на це потрібно звернути увагу слухачів тренінгу на поведінку в ситуаціях, коли недовіра виявилася не підтвердженою: гармонізація ситуації, вибачення, благопобажання, пояснення специфіки своїх посадових обов'язків і т. д.

Заключну частину тренінгу можна присвятити пошукам шляхів попередження виникнення конфліктних ситуацій із відвідувачами. Після дискусії, вислухавши думку кожного учасника, тренер може висловити свій погляд на вирішення цієї проблеми, наприклад:

Профілактика конфліктів з відвідувачами

1. Чітко прописані правила на сайті установи та дошках оголошень.
2. Наявність зразків необхідних документів із детальними роз'ясненнями (електронна та паперова форми).
3. Обумовленість заборон щодо перебування в залі суду (одяг, особисті речі, стан сп'яніння і тощо).
4. Установлення графіка прийому громадян, запровадження електронних записів на прийом.
5. Обумовленість кількості приймання осіб, що стоять у «живій» черзі, та часу, передбаченого на прийом одного відвідувача.
6. Обладнання спеціального місця для очікування прийому.
7. Послуги гардеробу.
8. Запровадження форми електронного документообігу / мобільних додатків, що дають змогу суттєво знизити кількість конфліктних ситуацій та полегшити роботу охоронців судів.
9. Установлення інтеракційних терміналів для інформування відвідувачів щодо правил роботи судової установи та порядку подання документів із різних питань.

Отже, комунікативна компетентність працівників служби судової охорони реалізується в їх обізнаності з арсеналом конструктивних і деструктивних тактик спілкування, умінні розбиратися в людях та на основі цього будувати свою інтеракцію з ними, ураховуючи такі екстралінгвальні засоби, як статус, стать і вік. Тренінги з підвищення комунікативної культури охоронців судів мають передбачати також аналіз тактик поведінки «проблемних» відвідувачів, пошук шляхів виходу з конфліктних ситуацій і способів їх профілактики.

Список використаних джерел

1. Інструкція з охорони праці для охоронника. URL: <https://od.court.gov.ua/tu16/instrykcii/instr2> (дата звернення: 17.06.2020).
2. Круглик М. І., Вайда Т. С. Сучасні дидактичні засоби навчання поліцейських: використання педагогічних можливостей мультимедійних дошок та врахування технічних вимог для їх ефективного застосування в освітньому процесі ЗВО МВС України. *Пріоритетні напрямки розвитку та реформування правоохоронних органів України: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Херсон ТОВ «ВКФ СТАР» ЛТД, 2019. С. 35–42.
3. Чалдини Р. Психологія впливу. 4-е междунар. изд. Санкт-Петербург: Питер, 2002. 288 с.
4. Шкіцька І. Ю. Маніпулятивні тактики позитиву: лінгвістичний аспект: монографія / за наук. ред. проф. В. М. Бріцина. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. 440 с.

*Куш О. П., канд. філол. наук, доцент
КВНЗ «Вінницька академія безперервної освіти», м. Вінниця*

КРЕАТИВНІСТЬ ЯК ТОП-НАВИЧКА Й ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ЇЇ ЗАСОБАМИ СЛОВЕСНОСТІ

Серед творців теорій креативності найбільш відомим є американський психолог Е. Торренс, який почав свої дослідження креативності ще в 1958 році і присвятив цій проблемі все життя. Е. Торренс визначає креативність як процес, який передбачає: появу чутливості до проблем, дефіцит знань, їхню невідповідність, дисгармонію та ін.; фіксацію цих проблем; пошук рішень цих проблем, висунення гіпотез; перевірка, зміни й повторні перевірки гіпотез; формулювання результату [1, с. 122].

Едвард де Боно, британський психолог та письменник, який котрий розробив систему організації мислення «Шість шапок мислення», наголошує на тому, що креативність та креативне мислення заохочує людей мислити поза сталими патернами та дивитися на речі з іншої позиції. Основними навичками креативного мислення є генерування ідей, відкритість до нового, уява та цікавість, розсудливість і дивергентне мислення (пошук різних рішень для вирішення однієї й тієї самої проблеми) [4, с. 25].

Відповідно до компетенцій, визначених експертами у 2017 р. на Світовому економічному форумі в Давосі, у 2020 році креативність уже стане однією із трьох найважливіших навичок, які роботодавці цінуватимуть у своїх працівниках, поряд із критичним мисленням та комплексним вирішенням проблем.

Згідно з дослідженням від Adobe, яке провели серед 1000 навчальних закладів, 96 % погоджуються з тим, що креативність – цінна навичка для суспільства. А 78 % стверджують, що креативність є важливою в їхній кар'єрі. Майже 68 % вважають, що креативність – це те,

з чим вони народились, і те, чому можна навчитися, а 71 % зазначає, що поряд із математикою чи фізикою має бути такий предмет, як креативне мислення. Понад 78 % бажають бути більш креативними, а 32 % не відчувають себе комфортно, не мислячи творчо на роботі [2].

За словами Річарда Флорида, ключ до креативності полягає у формулі, яка передбачає три «Т»: технологію, талант і толерантність. Згідно з цим припущенням, освітні заклади є основним креативним капіталом регіону, оскільки вони забезпечують принаймні два, наприклад, талант і толерантність, або навіть і всі три «Т» [8].

Розвивати креативну компетентність, незалежно від віку, фаху, зайнятості, допомагає пошук нестандартних прийомів вирішення конкретних завдань й аргументів для доказу своєї позиції; розвиток критичного мислення; створення ситуацій, які містять внутрішню колізію і вимагають прийняття творчих рішень; використання активних методів навчання; рефлексія власної діяльності тощо. Куди з віком зникає наша здатність до креативного мислення? Знання й досвід, здобуті протягом життя, формуються в певні алгоритми, які мозок нам видає на першу вимогу. Йому так зручно, отже, він не виходить із зони комфорту. Наш мозок набагато розумніший, ніж ми думаємо – він розставляє пастки, а ми в них потрапляємо! Якщо перед нами завдання або проблема, то наш мозок запропонує нам варіант вирішення, який буде найпростіший і найлегший, такий, на який він витратить найменше енергії – варіант із картотеки готових рішень!

Відтак, необхідно усвідомлювати, що креативна компетентність будь-якого фахівця – це система знань, креативних умінь, навичок, та здібностей, а також особистісних якостей, необхідних для професійної творчості та самовдосконалення. Відповідно кожен може означити рівень володіння креативною компетентністю за такими критеріями: здатність до творчості; здатність до вирішення проблемних завдань; винахідливість; гнучкість і критичність розуму; професійна інтуїція; самобутність і впевненість у собі; здатність ставити і вирішувати нестандартні завдання; здатність до аналізу, синтезу і комбінування; здатність до переносу досвіду, передбачення; позитивне мислення; асоціативність, уява, відчуття новизни; емпатійність; уміння бачити знайоме в незнайомому; подолання стереотипів; схильність до ризику та прагнення свободи.

Більшість досліджень, проведених педагогами та науковцями, свідчать про те, що креативність є також найважливішою навичкою, яка допомагає підготувати молодих людей до труднощів та викликів сучасного світу. Проте креативний потенціал часто блокується зовнішніми та внутрішніми бар'єрами. Викладач, учитель, тренер мають використовувати методи, які будуть сприяти усуненню таких бар'єрів, які впливають на швидкість мислення, домінування аналітичного мислення, прагнення до успіху, конформізм. К. Шмідт зазначає, що не всі люди креативні, тому повинні застосовуватися конкретні технології й методи, щоб розвивати креативність на заняттях та під час тренінгів. Їхня основна мета полягає у розвитку гнучкості й оригінальності мислення [7].

Пропонуємо кілька порад щодо розвитку креативної компетентності засобами словесності:

1. Подумай з позиції іншої людини. Креатив блокують наявні в нас життєвий досвід і знання. Здатність подивитися на ситуацію з різних позицій дає можливість обійти власний досвід, бути об'єктивним й емпатійним. Варто запропонувати виконати вправу, де учасники, переглядаючи будь-яке фото, дають відповіді на такі питання: прокоментуйте те, що бачите на світліні з позиції учасників. Що відбувається? Які причини, на вашу думку, викликали ці події? Які наслідки випливають з того, що відбувається на зображенні?

2. Зробіть те, що виходить за рамки Вашого «нормального життя». Потрібно якомога частіше робити щось незвичайне, чого раніше ніколи не робили. Звикання – вбивця креативного мислення! Придумуйте способи «шокувати» свій мозок! Тут цілком доречним буде запропонувати виконати таку вправу, як «Утворіть абсурдний ланцюжок слів». Алгоритм: іменник – прикметник – іменник... Наприклад: книга місячна, місячний

бутерброд, бутерброд прикметниковий, прикметник гітарний... Запропоновано продовжити ланцюжок. Проілюструвати декілька словосполучень, намалювавши їх.

3. Зробіть щось нелогічне. Наш мозок завжди шукає логічне пояснення будь-якому явищу. «Нелогічний» хід думок приводить мозок у стан «закипання». Але саме в такому стані на перший план виходить креативне мислення. Рей Бредбері рекомендує: взяти звичну ситуацію й довести її до абсурду. Так побудований сценарій популярного фільму «Іронія долі...». А можна під зовсім іншим кутом поглянути на узвичаєні предмети, як це робить у своїх оповіданнях український письменник Фелікс Кривін. Одну пляшку, наприклад, судили за пияцтво, а вона виявилася НЕВИННОЮ. І це підтвердила Соска, якій часто доводилося контактувати з пляшкою по роботі... Варто запропонувати написати абсурдне оповідання про будь-який предмет.

4. Для розвитку творчих навичок можна запропонувати виконати такі завдання: «Оповідання» – скласти розповідь із назв кіно або відеофільмів, назв книг, ігор тощо; або ж «Нове призначення» – придумати нестандартні способи (до 10) використання таких предметів, як гудзик, прихватка для сковорідки, шматочок крейди, використаний стержень кулькової ручки тощо.

Ефективним способом реалізації завдань щодо розвитку й удосконалення креативної компетентності є також когнітивні вправи на зразок мозкового штурму (швидке вигадкування ідей) і віднаходження справжньої суті проблеми. Продуктивним на заняттях і тренінгах, зокрема для студентів, є викладання, яке може містити такі елементи, що стимулюють креативність: командне навчання для навичок роботи з іншими; навчання на основі кейсів; моделювання, навчання на основі спостереження за іншими; метакогнітивне навчання (коли студент усвідомлює власний хід мислення, може виявляти обмеження у своєму сприйнятті і пізнанні); імпровізація та рольова гра; руйнування стереотипів, уміння їх логічно розвіювати тощо.

Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що світ потребує людей, здатних поєднувати думки, знання, можливості та цінності у різні способи, у такий спосіб, вирішуючи складні соціальні та екологічні проблеми, збагачуючи культуру та підвищуючи добробут.

Список використаних джерел

1. Кардаков О. Ю. Креативна інтелектуалізація Європейського Союзу. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/frvu_2015_8_7.pdf
2. Креативність та освіта: чому це має значення? URL: http://gohigher.org/creativity_and_education
3. Павленко В. В. Креативність: сутнісна характеристика поняття. *Креативна педагогіка*. Видавництво Академії міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся». Житомир. 2016. Вип. 11. С. 120–131.
4. Пивоварова Олена. Латеральне мислення та методи його розвитку. *Філософія освіти*. 2006. № 1(3). С. 24–34.
5. Ткаченко Л. І. Креативність і творчість: сучасний контент. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2014. № 9–10. С. 32–35.
6. Ягоднікова В. В. Кейс-метод (Case study) як форма інтерактивного навчання майбутніх фахівців. URL: http://www.rusnauka.com/1_NIO_2008/Pedagogica/2549_6.doc.htm.
7. Szmidt K. Pedagogics of two children. *Pedagogika GWP*. 2007. 423 p.
8. <https://mybook.ru/author/richard-florida/kreativnyj-klass-lyudi-kotorye-sozdayut-budushee/>
9. https://www.youtube.com/watch?v=1G3Kyu_UbjQ
10. https://www.youtube.com/watch?v=1G3Kyu_UbjQ
11. <https://www.youtube.com/watch?v=nEGmdlJEr8M>

**ОПРАЦЮВАННЯ НОВАЦІЙ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОПИСУ 2019 р.
НА ЗАНЯТТЯХ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЛІНГВІСТИЧНІ ОСНОВИ ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА»**

Однією з основних професійно-орієнтованих дисциплін підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» освітньо-професійної програми «Документознавство та інформаційна діяльність» є навчальна дисципліна «Лінгвістичні основи документознавства». Об'єктом її вивчення названо текст службового документа, його призначення, структура, мовне оформлення [2]. Тому вивчення новацій українського правопису 2019 р. є важливим і обов'язковим.

Донедавна чинним був «Український правопис» [3] 1989 року. Однак за час незалежності України науковцями здійснено велику кількість мовознавчих та історичних досліджень, організовано правописні дискусії. Це спонукало до потреби розробити новий правопис на засадах української правописної традиції та новітніх мовних явищ, що наразі поширені у сферах суспільного, наукового й культурного життя тощо. Зокрема, у виданні «Український правопис» [4] 2019 року кодифіковано засадничі й найбільш поширені чи спірні орфографічні положення, зокрема низку норм «харківського» правопису 1928 року.

Майбутнім фахівцям-документознавцям необхідно пояснити низку запроваджених правописних змін у написанні слів, а також виробити навички грамотного письма під час створення документних текстів [1]. Важливо всі нововведення розділити на три частини, а саме: зміни у написанні слів, варіантні доповнення і зміни у вживанні розділових знаків.

Зміни у написанні слів торкнулися насамперед йотування. Тепер студенти мають виробити навичку писати з буквою «є» такі слова – *проект, проєкція, фое*. Писати менше слів через «дефіс» – *експрезидент, віцепрем'єр, віцеконсул, пресконференція* тощо. Окремо записувати слова з числівником «пів» – *пів аркуша, пів роботи, пів години, пів України*. Наразі введено фемінітиви – *депутатка, директорка, членкиня, професорка*. Однак потрібно звернути увагу на те, що ці слова не введено в науковий і офіційно-діловий стилі, оскільки ще не внесено зміни у Класифікатор професій. Також зміни торкнулися написання державних свят – *День Незалежності України, День Соборності України*.

Унормовано написання назв інтернетних сервісів (пишуться українською мовою і відмінюються, наприклад: *твітер – твітера, тул – тула*). Але назви сайтів з родовим словом пишемо з великої букви та в лапках (соціальна мережа «*Твітер*»)

Це основні найважливіші нововведення. Але майбутні фахівці, що працюватимуть із текстами, повинні знати й інші зміни, щоб правильно писати реквізити документів. Найперше це стосується правопису імен та прізвищ людей, відмінювання назв населених пунктів. Наприклад, відбулися зміни у написанні слів без варіантів *Ігорю, Олеже, Ігорьович, Ізабелі, Жізелі*.

Іменники чоловічого роду II відміни в давальному відмінку мають паралельні закінчення -у (-ю), -ові (-еві). В офіційно-діловому стилі традиційно перевага надається закінченням -у (-ю). Однак якщо в тексті вжито поряд кілька іменників чоловічого роду у формі давального відмінка однини, то для уникнення повтору відмінкового закінчення спочатку вживається закінчення -ові (-еві), а потім -у (-ю): *Ісаєнкові Геннадію Андрійовичу, директорові інституту*. Крім того, у прізвищах (іменники чоловічого роду другої відміни на -ин, -ін, -їн) в давальному відмінку однини можна писати закінчення не тільки -у, як це було у правописі 1989 року [3], але й -ові, наприклад: *Ковалишину – Ковалишинові, Ільїну – Ільїнові* та ін. Оскільки в Україні поширені прізвища російського походження, то увагу студентів треба скерувати на зміни у написанні окремих російських прізвищ. Під час перекладу українською мовою російські прізвища прикметникового походження із закінченням на -ой потрібно передавати через -ий,

наприклад: *Ланской – Ланський, Степовой – Степовий*, але незмінним залишилося написання *Лев Толстой*.

Затверджено, що під час перекладу білоруський і російських імен потрібно вживати українські відповідники, а саме: *Давид (рос.) – Давид (а не Давід), Владимир (рос.) – Володимир (а не «Владімір»)*. Винятками є узвичаєні імена деяких білоруських письменників та діячів культури – *Алесь Адамович, Пятрусь Бровка, Ригор Бородулін* та ін. Написання чоловічих та жіночих імен, що походять з інших мов (крім російської та білоруської), транслітеруємо, наприклад: *Владімір* (з румунської мови), *Владімер* (з грузинської мови), *Давід* (з німецької мови), *Давіт* (з вірменської мови). Також у власних іншомовних іменах та прізвищах без подвоєння -кк- пишемо *Дікенс, Текерей, Бекі* (але *Маккартні, Маккензі, Маккенна, Маккінлі*).

На практичних заняттях необхідно досконало опрацювати варіантні доповнення правопису. У правописі 1989 року [3] було зазначено, що закінчення слова II відміни у родовому відмінку однини залежить від його лексичного значення, наприклад, закінчення -а (я) мають іменники чоловічого роду, що означають назви осіб, власні імена та прізвища (*працівника, інженера, Вадима, Недригайла*); назви предметів (*апарата, принтера*); назви населених пунктів (*Луцька, Парижа*). У правописі 2019 року [4] впроваджено паралельну форму написання назв деяких міст у родовому відмінку однини з -у, -ю та з -а, -я, а саме: *Амстердама – Амстердаму, Гомеля – Гомелю, Парижа – Парижу, Чорнобіля – Чорнобілю*.

Серед варіантних доповнень розмежувати і пояснити вживання «и» на початку і в кінці слів (*ирій, меншости*); заміну приголосного «т» замість «ф» (*Атени, етер*); заміну буквосполучення «ау» на «ав» (*пауза – павза*); збільшення кількості слів з «г» (*Гета, Гонгадзе*).

Найважливішою інноваційною зміною правопису [4] у вживанні розділових знаків стало введення нового розділового знаку «скісна риска» в офіційно-діловому та науковому стилях. Рекомендовано ставити скісну риску між однорідними членами речення у значенні, близькому як до єднального (=і), так і до розділового (=або) сполучників: *правильне / неправильне написання, регулярність / нерегулярність оплати праці*; на позначення року, що не збігається з календарним, напр.: *у 2020/2021 навчальному році*; Позначати співвідношення певних величин, параметрів (*гривня / долар*); графічні скороченнях (*p/p – розрахунковий рахунок, n/n – по порядку, т/к – телеканал*). Крім того, розширено кількість символів, що позначають «лапки» і «дужки», а також прописано правила їхнього вживання.

Отже, знання мовних норм надзвичайно важливе для грамотного написання тексту та інших реквізитів документа. Тому вивчення новацій українського правопису 2019 року необхідне під час підготовки висококваліфікованих фахівців зі спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». Уміння й навички роботи з правописом стануть у нагоді під час написання слів з чергуванням голосних і приголосних, апострофом і «м'яким знаком», відмінкових закінчень, перекладу і транслітерації імен та прізвищ з інших мов, вживання розділових знаків тощо. Рекомендуємо користуватися виданням «Український правопис» 2019 р. [4], що вийшло друком у видавництві «Наукова думка».

Список використаних джерел

1. Лінгвістичні основи документознавства: методичні рекомендації до самостійної роботи зі спеціальності 6.020105 «Документознавство та інформаційна діяльність» напряму 0201 «Культура» студентів заочної форми навчання / уклад.: І. В. Бурлакова, Т. М. Дячук, С. В. Литвинська. Київ, 2017. 70 с.
2. Литвинська С. В. Лінгвістичні основи документознавства: навч. посіб. Київ, 2020. 128 с.
3. Український правопис. Київ: Наукова думка, 1990. 240 с.
4. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019. 392 с.

СТРАТЕГІЧНІ НАРАТИВИ І КОНТРНАРАТИВИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА

В умовах сьогодення органи публічної влади України досить активно взаємодіють із громадськістю у соціальних медіа для оперативного інформування та демонстрації результатів своєї діяльності.

Питанням взаємодії органів публічної влади з громадянами присвятили праці такі науковці, як А. Балашов, В. Биков, Б. Блек, М. Будко, О. Гриценко, Дж. Грюніг, Б. Дзюнзюк, О. Дубас, В. Іванов, І. Клименко, В. Комаровський, К. Михайльова, В. Новак, І. Огірко, Г. Почепцов, І. Чиж, В. Хомяков та ін. Проте, незважаючи на значну кількість досліджень діяльності органів публічної влади в цих та інших працях не аналізуються достатньою мірою стратегічні нарративи та контрнарративи, що відображені в соціальних медіа в умовах коронавірусної пандемії. Це й обумовлює актуальність обраної теми дослідження. Мета – розглянути стратегічні нарративи органів публічної влади в соціальних медіа, зокрема у фейсбук, щоб визначити, як країна просуває нарративну основу під час пандемії в Україні.

Зазначимо, що саме в умовах пандемії ми мали можливість досить чітко побачити іншу реальність, яка реалізувалася завдяки масовій самокомунікації, оскільки з'явилася гостра потреба здійснювати безліч дій в одному просторі: задоволення базових потреб (здійснення закупівель через інтернет: їжа, одяг); оплата комунальних послуг, штрафів тощо; робота у віддаленому режимі; навчання за допомогою дистанційних освітніх технологій (Skype, Moodle, Google Клас та ін.); спілкування онлайн (соцмережі). Спілкування онлайн завдяки соціальним медіа активно використовували й представники органів публічної влади, зокрема органи державної влади, не лише для спілкування і взаємодії, а й активного впливу на громадськість, а саме: просування стратегічних нарративів.

Пояснимо, поняття «стратегічний нарратив» розглядається науковцями як «засіб, який дає можливість політичним діячам конструювати загальну картину минулого, теперішнього та майбутнього щодо міжнародної політики для формування бажаної моделі поведінки внутрішніх та зовнішніх політичних діячів» [3].

В умовах не лише пандемії, а й інформаційної війни з боку Російської Федерації розповсюджується дуже багато емоційної неправдивої інформації, щоб підірвати довіру громадян України до керівництва нашої держави. Загальновідомо, що Доктрина збройних сил РФ передбачає масову дезінформацію українського населення, тобто створення альтернативної інформаційної реальності. Тому сьогодні триває гібридна війна РФ проти України для дескредитації її політичного та військового керівництва, його делегімізації для дестабілізації внутрішньої політичної ситуації в Україні. У соцмережах працюють тисячі кремлівських ботів, які поширюють дезінформацію. Наприклад, вивченням соціальних медіа як сучасного механізму комунікації з суспільством займалася Європейська дослідницька агенція «Graphika», яка опублікувала звіт щодо діяльності російської інформаційної спецгрупи з кодовою назвою «Вторинна Інфекція» [1].

Аналіз соціальних медіа органів публічної влади, зокрема сторінок фейсбук, надав нам можливість констатувати, що на їх нарративи активно просуваються контрнарративи або малі нарративи зі сторони РФ. Поняття «малі нарративи» науковцями потлумачуються як «деструктивні тексти, нарративи, які мають на меті спростувати нарративи противника, поставити під сумнів його версію пояснення сучасної історії» [2, с. 8].

Наприклад, на стратегічний нарратив органів публічної влади в соціальних медіа «дотримання епідеміологічних правил та рекомендацій робить життя українців безпечним і знижує ризик інфікування коронавірусом» було безліч контрнарративів для підбурювання

населення України на виступ проти української влади. У дописі на офіційній сторінці Міністерства охорони здоров'я України про результати брифінгу Міністра охорони здоров'я Максима Степанова (за 24.06.2020 р.), який звернув увагу на те, що збільшується кількість хворих та «фіксуються антирекорди», ми виділили такі контрнарративи: «карантин – це корупція», «карантин – це геноцид українського народу», «коронавірус сфальсифікований політиками», «карантин для маскування інших хвороб», «карантин для скорочення кількості населення», «карантин ввели для того, щоб МВФ дало грошей» та ін.

На офіційній сторінці МОЗ у фейсбуці у рубриці «Міфи про коронавірус» (<https://www.facebook.com/moz.ukr/>) ми знайшли контрнарративи з виявлення і протистояння фейків. Наприклад, допис про те, що гострий перець запобігає зараженню та лікує COVID-19 (від 09.06.2020 р.), засмагання на сонці захищає людину від коронавірусу (від 23.05.2020 р.), COVID-19 переносять домашні мухи та комарі (від 19.05.2020 р.), від COVID-19 захищає промивання носа розчином солі (від 15.04.2020 р.) та ін.

На офіційній сторінці фейсбук Служби Безпеки України (СБУ) у рубриці «Стоп фейк» (<https://www.facebook.com/SecurSerUkraine>) також простежуються контрнарративи з виявлення і протистояння фейків. Наприклад, допис (від 22.03.2020 р.), у якому спростовується відео про побиття чоловіка, який кашляє у громадському транспорті через коронавірус. Стрічка зазначеного відомства переповнена даними про затримання розповсюджувачів фейків (24.03.2020 р. затримали жительку Херсонської обл., 27.03.2020 р. – жительку Львова тощо). Також дуже розповсюдженим фейком в Україні був меседж про американські воєнні біологічні лабораторії. Щодо цього приводу на офіційній сторінці фейсбук СБУ від 08.05.2020 р. зазначено, що зазвичай СБУ бореться із реальними, а не вигаданими загрозами для країни, не реагує на подібні чутки, але мусила відреагувати, оскільки такі публікації без посилань на жодні факти та джерела містять ознаки спланованої інформкампанії для того, щоб посіяти панічні настрої у суспільстві. На фейсбук-сторінці Офісу Президента України (<https://www.facebook.com/president.gov.ua/>) у дописі від 25.06.2020 р. викладено інформацію про забезпечення доступу до ліків громадян, хворих на коронавірусну хворобу, та запобігання поширенню COVID-19 серед населення України. Президент підписав Закон «Про внесення змін до розділу II „Прикінцеві положення” Закону України „Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення лікування коронавірусної хвороби (COVID-19)»». На наратив «доступ до ліків громадян, хворих на коронавірусну хворобу» мали можливість виділити кремлівські контрнарративи: «масова вакцинація для чіпування та тотального контролю», «влада проводить експерименти», «вірус вигаданий» тощо.

На офіційній сторінці Кабінету Міністрів України (<https://www.facebook.com/KabminUA/>) у дописі від 19.06.2020 р. викладено інформацію про те, що Уряд посилює контроль за дотриманням карантинних обмежень, оскільки дуже велика кількість людей перестали дотримуватися карантинних правил і вирішили, що коронавірус зник і шансу захворіти більше немає. На наратив «посилення контролю за дотриманням карантинних обмежень», ми виділили такі контрнарративи: «некомпетентна влада», «уряд ухвалює антиконституційні рішення», «уряд робить усе можливе для підвищення захворюваності і смертності».

Показово, що в розглянутих нами, а також і в інших дописах зазначено, що триває робота із виявлення фейків та протистояння їм, а також прохання не поширювати неправдиву інформацію. Але немає інформації про те, що ведеться робота на їх попередження. Крім того, аналіз контенту органів публічної влади в соціальних медіа дав нам можливість стверджувати, що контрнарративи з виявлення і протистояння фейків мають негативні наслідки, а саме: розширення аудиторії (спростування побачать ті люди, які не чули про сам фейк); неминуче подальше поширення неправдивої інформації (перепости); низька медіаграмотність українців (небажання перевірити в першоджерелі) та ін.

Отже, під час пандемії на наративи органів публічної влади через масову самокомунікацію висувається безліч контрнративів, зокрема й ботами з російської Федерації. Тому виникає гостра необхідність формувати чіткі стратегічні наративи у межах відповідного контенту в соціальних медіа для попередження та ефективної протидії контрнративам.

Список використаних джерел

1. Graphika Secondary Infektion. URL: <https://secondaryinfektion.org/downloads/secondary-infektion-report.pdf>
2. Зикун Н. І. Наратив як контентна основа міжнародних стратегічних комунікацій. *Держава і регіони*. Серія: Соціальні комунікації. 2020. № 1(41). С. 4–11. URL: [10.32840/cru2219-8741/2020.1\(41\).1](https://doi.org/10.32840/cru2219-8741/2020.1(41).1)
3. Miskimmon A., O'Loughlin B. Understanding international order and power transition: A strategic narrative approach. *Forging the world: Strategic narratives and international relations* / A. Miskimmon, B. O'Loughlin, L. Roselle (eds). Ann Arbor, MI: University of Michigan Press. 2017. P. 276–310.

СЕКЦІЯ 2

СУЧАСНІ ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ ТА СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

*Якубовська М. Г., канд. філол. наук, доцент
Одеський національний політехнічний університет*

ФОТОІЛЮСТРАЦІЯ У ПУБЛІЦИСТИЦІ НА ПРИКЛАДІ ЖУРНАЛУ «LA BOUSSOLE»

Тематика глянцевого видання «La Boussole» (франц. – компас) – українські місцевості й міста, сучасна психологія, філософія, історії цікавих жителів, їхні заняття та затишні місця. Автори розповідають про Україну, вражаючу і надихаючу. Як показує моніторинг, це видання для тих, хто цікавиться естетикою, історією, марить подорожами, відкриває нове, вміє створювати і знаходити прекрасне в кожній миті життя. Наприклад, у випусках, присвячених Львову, відразу привертають увагу такі публікації, як «Фотографічне море», «Смакувати легендами» та «Я вірю в любов».

Журнал себе позиціонує як «естетичний журнал про натхнення, подорожі та красу буденності». На сайті видання читаємо: «„La Boussole” надихає побачити красу у навколишньому світі, у буденних справах. Ми налаштуємо вас на творчість, на пошук себе та на свідомий, неквапливий спосіб життя» [2].

Основний жанр видання – подорожні нариси, які супроводжуються світлинами. Функції фотографій у виданні «La Boussole» переважно такі:

- 1) евристична – розширення уявлень про світ, про нашу країну, про її громадян;
- 2) аксіологічна – містить оцінку, бачення проблеми автором фотографії;
- 3) творча – створення моделі гармонійного світу;
- 4) виховна – формування національної свідомості;
- 5) естетична – наявні світлини якісні, високохудожні, створюють гармонійний образ дійсності;
- 6) спонукальна – спонукання до дії (тут під «дією» йдеться також про виникнення переживань);
- 7) акцентуаційна – концентрує увагу читачів, а завдяки привабливості знімок відіграє роль зорового центру сторінки. У композиційному плані фотоілюстрація начебто замикає на собі інші публікації та є вихідною точкою для знайомства зі змістом матеріалів шпальти.

Змістовний простір публіцистики – це органічне поєднання факту (події, проблеми, ситуації, характеру) з авторською оцінкою, що ми бачимо у повній мірою на сторінках цього журналу.

В умовах формування і становлення інформаційного суспільства роль публіцистики зростає, насамперед, тому, що публіцист починає відігравати домінуючу роль у медійному просторі як суб'єкт висловлювання, що стоїть біля витоків інформаційних потоків, як генератор ідей, як своєрідний соціальний організатор, який бере участь у формуванні громадських відносин, як ініціатор самостійної творчої діяльності аудиторії, як посилювач і концентратор розвитку суспільної самосвідомості. Своє призначення автор вирішує за допомогою кінцевого продукту діяльності – публіцистичного твору – нарису чи фотографії.

Специфіка публіцистичної фотографії полягає в її здатності моментально і безпосередньо впливати на аудиторію [1].

Названі функції розкривають можливості ілюстрацій у виданні-глянці. Їхня реалізація передбачає, з одного боку, неформальний підхід до вибору матеріалу, боротьбу зі штампом; а з іншого, – вмиле використання їх як елемента оформлення сторінки.

Ми проаналізували засоби створення образів окремих міст у виданні. Наприклад, зображення Івано-Франківська – це своєрідна «реставрація минулого», що потрібна авторам,

аби зробити такі висновки: з 1662 по 1772 та з 1918 по 1939 рр. це місто носило назву Станіславів (пол. Stanisławów), воно, звісно, не таке шановане істориками, як Львів чи Чернівці, але це місто лежить «у зоні перетину їхніх тіней, королівської і князівської», що для розповідача є дуже важливим, адже він постійно наголошує на тому, що європейську людину створила спадковість, тут йдеться про спільність української і польської історії, а отже, за версією нарисистів, про вписаність історії України в загальну історію Європи.

Галичина – це особлива територія для більшості авторів журналу. Це напівреальна місцевість («обдерта провінція») і напівміфічний край («місце для обсервації»). Але це україноська територія з низки причин. По-перше, це фрагмент неросійської України, який заявляє про себе неповторним діалектом, унікальною історією, ні з чим незрівнянним ландшафтом і духом українства. По-друге, це центр Європи, а Україна – це європейська держава, бодай за територіальною приналежністю. По-третє, це той сегмент України, де європейськість була від самого початку, вона є природною, а не штучною.

Особливе місце в подорожніх нарисах журналу «La Boussole» відведено образам українських міст з європейською історією. Це територія особистого вибору насамперед тому, що це топос, з яким автори пов'язують свої найкращі сподівання на вільне і розкуте життя. До певної міри ця територія постає мрією, казкою, в яку автори щиро вірять. Уявлення про цей топос можна окреслити як об'єктивно-суб'єктивне. Водночас об'єктивність, достовірність, фактографічність образу зумовлені реальністю затекстової ситуації; суб'єктивність, у свою чергу, детермінована не тільки і не стільки ідеологічною позицією авторів, скільки позицією естетичною. Невід'ємним складником Центрально-Східної Європи є й Україна, яка є європейською країною з давніх-давен.

Публіцисти на шпальтах видання «La Boussole» намагаються знайти логічне пояснення своїм суб'єктивним проявам та відчуттям, тому звертаються до світової літератури, яка для них виконує насамперед естетичну функцію. І в цьому сформованому протягом багатьох років літературному гедонізмі й шукають виправдання своїм емоційним враженням під час перебування на тій чи іншій території. Часто автори використовують простір як відправну точку для своїх роздумів. Вони не так ставлять за мету його описати (хоча зазначити координати місцевості для них дуже важливо). Це можна вважати певним прагненням до точності та конкретики авторів, за допомогою чого створюється «ефект присутності», що вони там були насправді. Відтак маємо два відмінні принципи відтворення публіцистичного простору: від активного домислювання, домальовування, вміщення нарисної уяви у зображенні території з вибудовуванням ланцюжка розгорнутих міркувань, який «допомагає» автору розкривати ідею до скрупульозної, інколи термінологічно сухої констатації точок пересування, що свідчить про усвідомлення простору як тла, а не учасника міркувань.

Тож можна зробити загальні висновки щодо бачення публіцистами «своєї» та «чужої» території на шпальтах видання «La Boussole». Територія «кореневого простору», тобто місця, де людина почувається вільно, де їй комфортно і затишно, а головне, де вона знаходить одностайність, є для авторів своєрідним продовженням себе, своїх світоглядних позицій і водночас містком до вікових традицій, вартих оновлення. Оцей топос, який для авторів є близьким з цілої низки аспектів, вони називають «моя територія», моя країна, моя батьківщина.

Список використаних джерел

1. Самарская Т. Б., Мартиросьян Е. Г. Публицистический текст: сущность, специфика, функции *Вестник Адыгейского государственного университета*. Серия 2: Филология и искусствоведение, 2011. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/publitsisticheskiy-tekst-suschnost-spetsifika-funktsii/viewer>

2. La Boussole: сайт. URL: <https://www.lbmag.org/> (дата звернення: 01.06.2020).

ПОПЕРЕДНЯ СОЦІОЛОГІЯ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ 2020 РОКУ

Місцеві вибори 25 жовтня 2020 року відбудуться за новими правилами. Усі політичні сили, що планують брати участь у місцевих виборах, розпочали активну кампанію. Через це активізувалися і соціологічні групи.

Соціологічна група «Рейтинг» та Міжнародний республіканський інститут – IRI Ukraine оприлюднили результати Шостого муніципального опитування, за яким прослідковуються такі регіональні тенденції:

Незадоволеність діями місцевої влади висловлюють переважно мешканці Херсона, Сєвєродонецька, Миколаєва, Полтави та Чернівців.

Найбільше задоволених місцевою політикою серед мешканців Хмельницького, Чернігова, Івано-Франківська та Вінниці.

Найбільше невизначеного електорату в Черкасах (51 %), Чернівцях (48 %) та Хмельницькому (45 %).

Найвищі показники абсентеїзму (свідома відмова участі у голосуванні) у Сєвєродонецьку (21 %) та Чернівцях (20 %). Це пояснюється не тільки тим, що виборець намагається висловити свій протест чинній місцевій владі та парламентським партіям, але й тим, що виборці ніяк не дочекаються появи певної «третьої сили» [3].

У чинних мерів Івано-Франківська, Хмельницького, Чернігова, Харкова, Вінниці та Одеси є всі шанси перемогти у кандидатів від «Слуги народу», якщо вони запропонують правильну пропозицію для невизначеного електорату.

Не схвалюють діяльність міського голови з антирейтингом понад 50 % мешканці Сєвєродонецька, Полтави, Херсона, Миколаєва та Чернівців.

Мери майже 11 міст мають можливість створити свій успішний політичний проєкт (регіональну партію). Підтримка партії, якщо її очолить мер міста, становить: Івано-Франківськ – 63 %, Хмельницький – 58 %, Чернігів – 57 %, Вінниця – 51 %, Харків – 50 %, Маріуполь – 45 %, Тернопіль – 42 %, Одеса – 40 %, Кропивницький – 38 %, Дніпро – 33 %, Запоріжжя – 32 %.

Представників нового покоління політиків очікують у Рівному, Херсоні, Кропивницькому, Ужгороді, Луцьку та Чернівцях.

Партія з великим досвідом у політиці цікавить мешканців Львова, Маріуполя та Харкова.

Виборець на місцевому рівні орієнтується не тільки на «лідера» партії, а й на список. Саме наявність «сильної команди» важлива для мешканців усіх міст України.

Продовжує існувати особливий громадський запит на нові обличчя з досвідченими управлінцями. А на цей запит пропрезидентська партія «Слуги народу» не відповідає ні на центральному, ні на місцевому рівні. Найбільш гостро це відчувають мешканці Ужгорода, Рівного та Чернівців.

Майже третина опитаних вказали, що вони шукатимуть альтернативу серед нових обличь під час вибору партії, за яку голосуватимуть. Розглядаючи дані щодо альтернативи у розрізі регіонів, стає очевидними, що нові та місцеві партії внесуть істотні корективи в майбутні місцеві вибори [2].

В інших містах українці голосуватимуть за ті партії, які займаються активною політичною діяльністю, не перебуваючи у центральній владі. Локальний успіх можуть взяти на місцях ЄС та «Самопоміч» у Львові, «Свобода» забере першість у Хмельницькому та Івано-Франківську. Опозиційна платформа має всі шанси перемогти в Маріуполі та Сєвєродонецьку. У Вінниці попереду «Українська стратегія Гройсмана», а у столиці через карантин мер може залишитись, хоча його політична сила «Удар» може не потрапити до міської ради.

Місцеві вибори восени 2020 року змінять розклад політичних гравців. Партія «Слуга народу» залишається лідером підтримки українців у більшості міст з тенденцією втрати голосів. Якщо місцеві еліти зроблять ставку на непарламентські партії – це стане початком локальної політичної децентралізації. Міста-мільйонники вже готуються до різноманітних альянсів та будують власні конфігурації.

На прикладі міста Вінниці, визначено, що лише за 9 місяців партія «Слуга народу» втратила понад 20 % підтримки вінничан. Зокрема, соціологічною групою «Рейтинг» від імені Центру аналізу та соціологічних досліджень Міжнародного республіканського інституту було проведено дослідження, відповідно до якого, у Вінниці 51 % виборців готові проголосувати на місцевих виборах за партію, яку очолить міський голова. А це дає меру Вінниці стійку більшість у міській раді. Потрібно зазначити, що, ймовірно, такий результат отримала б якась нова місцева партія на чолі з очільником обласного центру. Оскільки показники союзної меру Вінниці партії «Українська стратегія Гройсмана» знаходяться на рівні 10–13 % підтримки виборців. Варто зауважити, що опитування проводилось у 24 обласних центрах України, що не перебувають під контролем російських чи проросійських сил, включно з Маріуполем та Сєвєродонецьком на Донбасі [4].

Вінничани уже голосували за місцеві політичні партії: і у міську раду, і в обласну раду. Останній приклад – «Українська стратегія Гройсмана», яка хоч і не пройшла у парламент на минулих виборах, але по області отримала навіть дуже конкурентний результат – другий після «Слуги народу», обійшовши нинішні парламентські партії.

Сьогодні, за тим же опитуванням «Рейтинга», якби місцеві вибори відбувалися наступної неділі, на Вінниччині за «Українську стратегію Гройсмана» проголосували б 10 % опитаних і 13 % тих, хто має намір голосувати. Це другий результат після провладної партії. І знову значно вищий, ніж у парламентських партій, серед яких ЄС, «Батьківщина» чи «Голос» [1].

Отже, соціологія напередодні місцевих виборів демонструє, що наразі в Україні немає панівної моделі електоральної поведінки ні на державному, ні на місцевому рівнях. Порядок денний визначають соціальне напруження, непевність у завтрашньому дні, нестабільна економічна ситуація, що породжує апатію та розчарування.

Перед кожними виборами формуються нові потреби та запити суспільства. Розчарування додає і ситуація із карантинном, оскільки виборці бачать неефективність дій саме місцевої влади. Більшість виборців зроблять свій вибір на користь конкретної політичної сили, пов'язуючи з нею надію на вихід із кризи як на національному, так і на особистому рівнях.

Список використаних джерел

1. Парламентські партії вигадують, як на місцевих виборах усунути конкурентів – регіональні політичні проєкти. *МІСТО*. URL: <https://misto.vn.ua/oblast/parlamentski-parti%D1%97-vigaduyut-yak-na-miscevix-viborax-usunuti-konkurentiv-regionalni-politichni-proyekti/>
2. Сурняк О. Як зміниться розклад політичних сил у регіонах після місцевих виборів. *112. UA*. URL: <https://ua.112.ua/mnenie/yak-zminytsia-rozstanovka-politychnykh-syl-u-rehionakh-pislia-mistsevykh-vyboriv-534598.html>
3. Шосте всеукраїнське муніципальне опитування. *Соціологічна група РЕЙТИНГ*. URL: http://ratinggroup.ua/research/regions/shestoy_vseukrainskiy_municipalnyy_opros.html
4. Якби місцеві вибори відбулись наступного тижня партія мера Вінниці отримала б більшість в міській раді. *news.vn.ua*. URL: <https://www.news.vn.ua/yakby-mistsevi-vybory-vidbulys-nastupnoho-tyzhnia-partiia-mera-vinnytsi-otrymala-b-bil-shist-v-mis-kiy-radi/>

ДЕЯКІ ЧИННИКИ ДЕКОМУНІЗАЦІЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

У квітні 2015 р. Верховна Рада України ухвалила чотири закони про декомунізацію: «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у ХХ столітті» [1], «Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939–1945 років» [2], «Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років» [3] та «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» [4]. Закони забороняють публічне висловлення позитивних поглядів на радянське минуле та передбачають перейменування тисяч місцевостей із назвами радянських часів. Окремі положення закону набули неабиякого розголосу в суспільстві. Опоненти заявляли, що закони заборонять відкрите обговорення складної історії України та можуть поглибити суспільний поділ. Однак поки що цей процес не викликав ніяких значних протестів, а партії, які висловилися проти законів, не змогли використати свою позицію для якоїсь реальної мобілізації. Водночас немає жодних доказів широкої підтримки декомунізації всередині суспільства, причому нарікання є більш економічними, ніж ідеологічними. Зрештою, зусилля щодо декомунізації України можуть призвести до скромного, але важливого наслідку: успішного скидання радянської символічної спадщини.

Із подальшою практичною імплементацією законів помітно, чи були вони справді настільки суперечливими. На сьогодні вони не призвели до бурхливої внутрішньої нестабільності. Незважаючи на те, що декомунізація активно і часто обговорюється в пресі та на засіданнях місцевих рад, не було жодних значних протестів проти декомунізаційних заходів або вуличних акцій під час фізичного демонтажу пам'ятників. Основні українські угруповання, які виступали проти законів – Опозиційний блок і Комуністична партія – ніколи не намагалися перетворити риторику на дію і нічого не виграли від своєї опозиції законами.

Є три причини невеликої кількості протестів проти законів. Перші – зміни в суспільній думці, спричинені Євромайданом, і подальший конфлікт з Росією. Починаючи з 2013 р., українці стали набагато менш любити радянські часи і більше підтримують незалежність України. Таке посилення проукраїнських патріотичних настроїв зробило суспільство загалом «сприйнятливим» до переривання зв'язків з епохою комунізму.

Другим фактором, який робить процес декомунізації менш проблематичним, є «нова політична географія», викликана російською анексією Криму та захопленням влади на Донбасі. Багато міст, сіл, вулиць та площ, які будуть перейменовані, розташовані за межами непідконтрольної урядові території в Криму та підконтрольних сепаратистам частинах Донецької та Луганської областей. З 54 населених пунктів, які будуть перейменовані на Луганщині, лише 19 знаходяться на території, що контролюється Україною. Інакше кажучи, там, де протидія декомунізації була б найсильнішою, процес не відбуватиметься через нездатність центральної влади контролювати виконання законодавства [5].

У регіонах України, де відбуватиметься декомунізація, процес буде дещо несистемним, оскільки до ухвалення законів вже існували стихійні рухи декомунізації. У грудні 2013 р., коли в Києві тривали акції протесту в межах Євромайдану, націоналісти знесли знаковий пам'ятник Леніну в центрі Києва. Згодом спонтанне повалення пам'ятників Леніну (яке отримало назву «Ленінопад») розгорнулося на більшій території центральної та частині південної і східної України (на заході України більшість пам'ятників Леніну вже було знищено ще в 1990-ті рр.). За інформацією Українського інституту національної пам'яті, в Україні після грудня 2013 р. було знищено 504 пам'ятники Леніну, 436 із них за період з грудня 2013 р. по вересень 2014 р. – все це до прийняття законів про декомунізацію [6]. Ці зусилля з декомунізації під

проводом активістів не були відображенням широкої громадської підтримки. Однак, низька опозиція цьому процесу, безсумнівно, полегшила шлях до швидкого прийняття офіційних законів про декомунізацію.

Ще одна причина відсутності публічного протесту, незважаючи на нестачу популярної підтримки законів про декомунізацію в Україні (а також на погіршення позицій політичних сил, які виступали проти цього протесту), – це більшою мірою неідеологічний характер незадоволення декомунізацією. Опитування, інтерв'ю ЗМІ з громадянами та записи засідань міських рад показують, що люди часто виступають проти декомунізації не з ідеологічних причин (як, наприклад, позитивних поглядів на радянську епоху), а через нібито фінансові витрати на перейменування та реконструкцію, через почуття, що декомунізація не покращить їхній соціально-економічний статус. Така неідеологічна опозиція приводить до певної суспільної пасивності, а не до фізичного протесту.

Зрештою, декомунізація просто не є важливим чи пріоритетним питанням для громадян. Рівень участі в громадських дискусіях з цього питання відносно низький.

Українські закони про декомунізацію в травні 2015 р. були гостро піддані критиці за пов'язані з ними витрати, за згорання дискусій про історію України, за поглиблення поділу суспільства та спонукання до насильства. Однак вони не спричинили очікуваних міжусобиць через зміни суспільної думки після Євромайдану. Декомунізація українських топонімів є необхідним кроком на шляху відновлення національної справедливості, невід'ємною частиною повернення її топонімічної спадщини. Нові географічні назви не містять політичного контексту і здебільшого співвідносяться з історичними реаліями або географічними особливостями об'єктів. Як наслідок, процес декомунізації може ще й зміцнити громадянське суспільство в Україні, одночасно допомагаючи йому позбутися великої частини своєї монументальної та топонімічної радянської спадщини.

Список використаних джерел

1. Закон України № 314-VIII від 9 квітня 2015 р. «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у XX столітті». URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/314-19> (дата звернення: 16.06.2020).

2. Закон України № 315-VIII від 9 квітня 2015 р. «Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939-1945 років». URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/315-19> (дата звернення: 16.06.2020).

3. Закон України № 316-VIII від 9 квітня 2015 р. «Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років». URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/316-19> (дата звернення: 16.06.2020).

4. Закон України № 317-VIII від 9 квітня 2015 р. «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки». URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/317-19> (дата звернення: 16.06.2020).

5. Вятрович В. Декомунізація: важливий процес, не лише результат *Місто: історія, культура, суспільство* (Е-Журнал урбаністичних студій). 2017. № 1. С. 101–112.

6. Декомунізація. *Український Інститут національної пам'яті* (Інфографіка). URL: <https://old.uinp.gov.ua/page/dekomunizatsiya-0> (дата звернення: 16.06.2020).

НОВИЙ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ УСТРІЙ БАЗОВОГО РІВНЯ В УКРАЇНІ

Кабінет Міністрів України затвердив адміністративно-територіальний устрій базового рівня. Було видано 24 розпорядження щодо визначення адміністративних центрів та затвердження меж нових територіальних громад у кожній області. Відповідні проекти Постанов Верховної Ради України «Про утворення та ліквідацію районів» і «Про утворення та ліквідацію районів у Автономній Республіці Крим» були схвалені Кабінетом Міністрів України на позачерговому засіданні, 12 червня 2020 року. До цього Україна йшла з 2014 року, якщо робити відлік від старту реформи місцевого самоврядування, або 29 років з часу відновлення своєї незалежності. Варто зауважити, що перші нормативні документи, що врегульовували питання базового територіального устрою, були розроблені ще у 2008–2009 роках, і саме вони стали основою для початку реформи у 2014 році. Новий поділ орієнтований на забезпечення повсюдності місцевого самоврядування, де центр і громади поєднуються тисячами вертикальних зв'язків, співробітництво між громадами створює тисячі горизонтальних зв'язків, і так формується державна стійкість.

Адміністративно-територіальний устрій складається з трьох рівнів:

- базового (адміністративно-територіальні одиниці – громади);
- районного (адміністративно-територіальні одиниці – райони);
- регіонального (адміністративно-територіальні одиниці – Автономна Республіка Крим, області, міста Київ і Севастополь).

На кожному рівні адміністративно-територіального устрою функціонують відповідні органи місцевого самоврядування та органи виконавчої влади:

- на базовому рівні – сільська, селищна, міська ради та їх виконавчі органи, представництва (представники) окремих органів виконавчої влади;
- на районному рівні – районні ради та їх виконавчі органи, райдержадміністрації, територіальні органи центральних органів виконавчої влади;
- на регіональному рівні – Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні ради та їх виконавчі органи, облдержадміністрації, Київська та Севастопольська міські ради та їх виконавчі органи, Київська та Севастопольська міські держадміністрації, територіальні органи центральних органів виконавчої влади» [1].

Наявна система адміністративно-територіального устрою містить дублювання повноважень, оскільки розпочата реформа децентралізації, внаслідок якої сформовані ОТГ, призвели до того, що на одній території паралельно існують районні державні адміністрації та центри надання адміністративних послуг. Наприклад, в Україні функціонують 37 ОТГ, територія яких складається із громад різних районів, що невідкладно потребує зміни меж 65 районів та відповідного розподілу функцій.

В Україні загалом 490 районів. Отже, стільки ж районних рад та районних державних адміністрацій. Функціонал у всіх них однаковий, однак навантаження дуже різняться через різний розмір і кількість населення районів. Наприклад, в Україні є 6 районів з населенням до 10 тисяч людей, у 9 районах проживає більше 100 тисяч людей, у 3 районах – понад 150 тисяч. Отож, за однакових функцій обсяг роботи різний [2]. Відповідно до реформи відбудеться зменшення кількості районів до 129 і саме вони будуть забезпечувати субрегіональний рівень.

Отже, буде усунутою диспропорція розподілу повноважень. Зокрема, станом на червень 2020 року території 27 районів в Україні на 100 % охоплені об'єднаними громадами, до яких і перейшли всі повноваження від районних рад та більшість від районних державних адміністрацій. Але 27 районних рад та 27 районних державних адміністрацій уже декілька років продовжують «працювати» й отримують зарплату з коштів платників податків, не виконуючи майже ніяких повноважень.

Території ще 29 районів охоплено об'єднаними територіальними громадами на 90–99 %. Загалом 206 районів (44 % від 465 підконтрольних Україні районів) охоплено об'єднаними територіальними громадами на 50–100 %.

У таких районах на одній і тій же території існують три суб'єкти владних повноважень – ради спроможних територіальних громад, районні ради та райдержадміністрації, функції яких майже повністю дублюються. Зокрема, відбувається дублювання повноважень структурних підрозділів районної державної адміністрації та виконавчих органів рад ОТГ. А роль районної ради, яка має представляти спільні інтереси територіальних громад, які вже об'єдналися в одну або дві громади, нівелюється цим фактом [1].

Український варіант децентралізації зшиває країну, з одного боку, додаючи громадам нового імпульсу розвитку та відповідальності за своє майбутнє і свою владу. А з іншого – дає змогу громадам вийти на прями відносини власне з державою, без участі у цьому проміжних ланок – районів і регіонів [3].

Отже, концепція реформування районів спрямована на наближення послуг до мешканців певної території та делегування повноважень саме органам місцевого самоврядування. Тому створенню нових районів передувало формування спроможних громад, таких, що здатні вирішувати питання місцевого значення і забезпечувати доступні та якісні послуги для населення. Більшість повноважень перейшли і ще будуть додатково передані саме на рівень громад, і послуги, які раніше мешканці громад отримували в районних центрах, зараз отримують (чи будуть отримувати) на території своєї громади – або через Центр надання адміністративних послуг (ЦНАП), або надання адмінпослуг громада здійснює через віддалені робочі місця адміністраторів ЦНАП, а там, де ще такі центри не створено громади використовують інструмент міжмуніципального співробітництва підписують угоду про співпрацю з сусідньою громадою, де вже діє ЦНАП. А ще сьогодні у практиці діяльності громад мобільний ЦНАП – це теж віддалене робоче місце, але яке може пересуватися між населеними пунктами та здійснювати приймання громадян і надання послуг на території будь-якого населеного пункту громади. Отже, мешканцям громад за адмінпослугами не потрібно буде їздити до районних центрів [4].

Отже, новий адміністративно-територіальний устрій базового рівня, є невід'ємною частиною процесу децентралізації, адже наявний районний поділ має нерівномірний кількісний розподіл, який не змінювався за період Незалежності України, оскільки є райони, де проживає менше 6 тисяч населення, а є ті, де проживає майже 200 тисяч населення. Проте в обох випадках у районі діють однакові органи державної виконавчої влади з однаковими повноваженнями, але з різною завантаженістю. Через це зміна меж районів та їх кількості постає як вимога часу та доцільна необхідність, насамперед у контексті проведення місцевих виборів, які заплановано на жовтень 2020 року. Відкритою залишається проблема, що у межах 75 районів, що становить 16 % від загальної кількості, так і не сформовані ОТГ.

Список використаних джерел

1. Вибір є завжди. У випадку з районами: або ВРУ затверджує нові райони, або країна опиняється в хаосі. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/12547>

2. Реформування адміністративно-територіального устрою субрегіонального рівня (районів). URL: <https://decentralization.gov.ua/new-rayons>

3. Ткачук А. Децентралізація. Стратегія змінюється? *ZN,UA*. URL: https://m.dt.ua/internal/decentralizaciya-strategiya-zminyuyetsya-351508_.html?fbclid=IwAR0bHn7FUD2Q4jNZswfjT3Kz23JU_P1SilSgYw1r0-LS8WRVefgez_jXKJY

4. Уряд направить на розгляд парламенту проект нового адмінтерустрою субрегіонального рівня: замість 490 районів – 129. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/12530>

ПОЗИЦІЯ УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНИХ РЕЙТИНГАХ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЇЇ ІМІДЖУ У ЗОВНІШНЬОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ

У сучасному світі формування глобального інформаційного простору загалом та впровадження інформаційної політики окремих держав залежать від глобальних світових змін останніх років. Серед таких змін можна виділити такі: прискорення темпів розвитку всіх сфер життя суспільства, перехід до постінформаційного суспільства, глобалізаційні процеси, збільшення впливу окремих акторів міжнародних відносин на внутрішню політику держав.

Дедалі більший вплив на формування іміджу держав, і України також, мають засоби масової інформації та комунікації, а суб'єктами формування політичного іміджу держави виступають, наприклад, президент із набором не тільки професійних, а й особистих рис, уряд, парламент із законодавчими ініціативами, члени політичних партій, які виступають перед ЗМІ із заявами або свідомо чи випадково стають учасниками таких подій, які згодом заслуговують уваги провідних закордонних інтернет-видань тих країн, до кола інтересів яких входить Україна. Серед таких країн можна виокремити держави, які формують не тільки власний інформаційний простір, а і впливають на інформаційний дискурс прикордонних або союзних держав, наприклад, США та Росія.

Індикаторами дослідження образу України у зовнішньому інформаційному просторі можуть бути події на Сході України та їх інтерпретація (війна, конфлікт, криза або громадянська війна); наявність стереотипів щодо України та її мешканців (напр., українці-заробітчани, «бандерівці» та ін.); культурна складова: видатні постаті (вчені, артисти, дизайнери), культурні події, церква, кіно або діяльність творчих колективів.

Серед індикаторів, за якими можна відслідкувати образ України в інформаційному просторі закордонних держав через присутність у міжнародних рейтингах, виокремлюється дослідження образу України через політичну владу: 1) через постать Президента, або образ українського політикуму, 2) політичний режим та діяльність політичних інститутів. Важливим є контекст моніторингу, наприклад, безвізовий режим із закордонними державами, рівень корупції, енергетичні відносини з сусідами та енергетична залежність та ін.

До важливих зовнішніх чинників формування образу держав у глобальному інформаційному просторі сучасності необхідно віднести показники, що стосуються усіх сфер суспільного життя і відображаються у міжнародних рейтингах, які щороку складаються міжнародними урядовими або неурядовими організаціями та провідними рейтинговими агенціями. Такі цільові показники сукупно врешті формують позитивний або негативний імідж країни щодо світових стандартів, які є загальноприйнятими у міжнародних відносинах.

Російський політолог та економіст Ераст Галумов до структури політичного іміджу країни відносить такі складові: образ демократії країни, імідж влади, імідж економіки країни, зовнішньополітичний імідж країни та імідж її інформаційної політики [1, с. 112]. У цьому контексті варто зазначити, що такі складові іміджу, як образ демократії країни та імідж економіки, можуть бути досліджені саме за допомогою провідних міжнародних рейтингів.

Серед таких індикаторів можна виокремити: 1) *високі (або низькі) показники економічного розвитку* (напр., Global Innovation Index – глобальний індекс інновацій); 2) *показники рівня якості життя та добробуту населення* (напр., World Happiness Report – Всесвітній рейтинг країн за рівнем щастя, рейтинг привабливості паспортів – Passport Index); 3) *показники рівня демократії*, які вміщують, наприклад, розвиток громадянського суспільства, свободу та незалежність ЗМІ, діяльність уряду тощо (напр., Democracy Index від The Economist Intelligence Unit); 4) *інтегровані показники*: економічні, політичні та соціальні показники, показники згуртованості суспільства (напр., Fragile States Index (раніше Failed States Index) – рейтинг «крихких» (неспроможних, вразливих) держав); 5) *військовий*

потенціал та показник можливості зовнішнього впливу на державу (Рейтинг найпотужніших націй світу в Business Insider, Global Peace Index – глобальний індекс миру) та ін.

Серед провідних рейтингів, до яких щороку потрапляє Україна за низкою показників, є рейтинги вужчої геополітичної направленості, на відміну від глобальних рейтингів, які були вказані вище. Наприклад, Nations in Transit – міжнародний рейтинг, який полягає у дослідженні стану реформ у 29 посткомуністичних країнах і адміністративних регіонах Європи та Євразії. Результати рейтингу передаються до Freedom House, міжнародної правозахисної неурядової організації, яка фінансується урядом США і займається підтримкою та дослідженням стану демократії, політичних свобод і дотримання основних прав людини. Результати такого дослідження є вкрай важливими не тільки для налагодження стратегічного партнерства США і підтримки балансу війни та миру в міжнародних відносинах, а й для формування образу України в глобальному політичному просторі.

Упорядники щорічного звіту «Nations in Transit» оцінюють країни за шкалою від 1 до 7 у таких категоріях: громадянське суспільство (ГС), незалежні ЗМІ (ЗМІ), рівень корупції (РК), рівень демократії (РД), де 1 – країни з найвищим, а 7 – країни з найнижчим рівнем демократії (див. рис. 1).

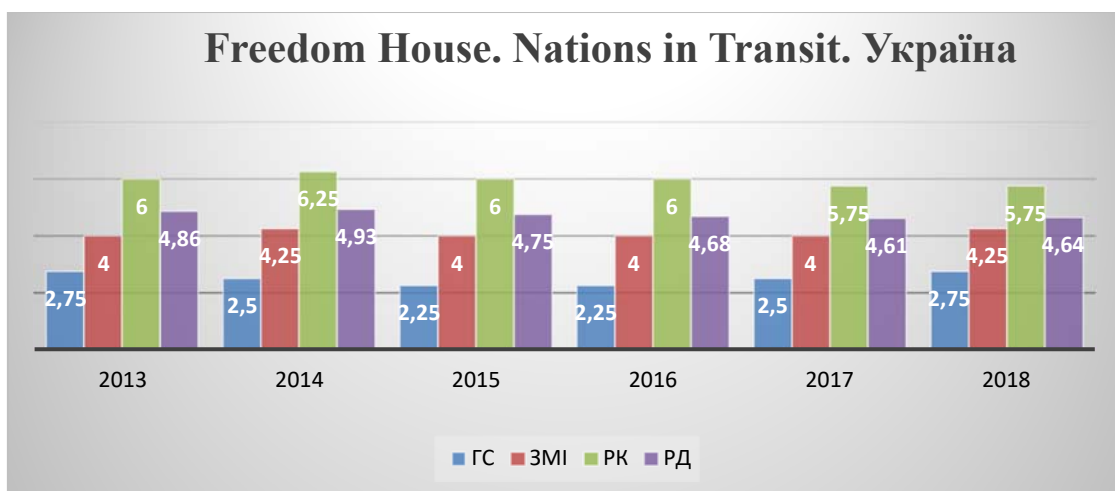

Рис. 1 – Україна у рейтингу «Nations in Transit» 2013–2018 рр.*

У рейтингу «Глобальний індекс інновацій» Україна піднялася з 71 місця у 2013 р. на 43 місце у 2018 р., де 1 – є найбільш інноваційним [3]. У рейтингу Fragile States Index (раніше Failed States Index), рейтингу вразливості, «крихкості», Україна також покращила свої позиції: з 11 місця у 2013 р. перемістилася на 86-те місце у 2018 р., де 1 – найбільш стабільні країни [4]. Але найкращий показник зафіксовано у 2015 р. (84 місце), після Революції Гідності та у розпал військового втручання РФ на територію України. Показовим є те, що у період, коли країна ставала менш вразливою до зовнішнього агресора, у Всесвітньому рейтингу країн за рівнем щастя населення позиції України погіршилися: з 87 місця у 2013 р. на 138 місце у 2018 р. [5]. У цьому контексті варто згадати також, що у Всесвітньому рейтингу привабливості паспортів Passport Index Україна у 2018 р. одразу піднялась на 34 позиції вгору, посівши 27 позицію завдяки підписанню угоди про безвізовий режим між Україною та ЄС 17 травня 2017 р.

Позиції України в міжнародних рейтингах, що були згадані вище, свідчать про те, що важко сформувати цілісний образ країни, враховуючи тільки дані авторитетних рейтингових агенцій. Зростання позицій або, навпаки, падіння країни в одних рейтингах не завжди корелюється з результатами інших рейтингів, якими б схожими за методологією вони не були. Отже, міжнародні рейтинги є показовими для формування образу країни в міжнародному інформаційному просторі лише деякою мірою, наприклад, якщо експертів-економістів або

* складено авторкою на основі [2].

політиків для виправдання того чи іншого рішення цікавлять конкретні цифри або вони до них апелюють. Пересічні ж громадяни зі всього світу у своїх уявленнях та поглядах про ті чи інші країни здебільшого покладаються на політичні стереотипи та міфи, на образи політиків, які часто згадуються у ЗМІ, але, безумовно, важливим є те, в якому контексті вони згадуються, а також на згадування видатних постатей, культурні та спортивні події, релігійні заходи, діяльність творчих колективів та, наприклад, заходи, які організуються представниками діаспор на території певних країн.

Список використаних джерел

1. Галумов Э. Международный имидж России: стратегия формирования. Москва.: Известия, 2003. 450 с.
2. Freedom House. Nations in Transit. URL: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit> (дата звернення: 10.04.2020).
3. Global Innovation Index. URL: <https://www.globalinnovationindex.org/home> (дата звернення: 12.12.2019).
4. Fragile State Index. URL: <https://fragilestatesindex.org/> (дата звернення: 12.12.2019).
5. World Happiness Report. URL: <https://worldhappiness.report/> (дата звернення: 12.12.2019).
6. Passport Index. URL: <https://www.passportindex.org/> (дата звернення: 12.12.2019).

СЕКЦІЯ 3

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ І СИСТЕМ

*Січко Т. В., канд. техн. наук, доцент
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця*

СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ СТРУКТУР УПРАВЛІННЯ

На сьогодні неможливо переоцінити значимість організаційних структур. Їхній вплив на ефективність діяльності організації завжди був високим, оскільки устрій – це один із головних пріоритетів управління. Наскільки ефективно працює підприємство, залежить наперед від формування його оптимальної організаційної структури.

Для проведення оцінки функціонального стану організаційних структур застосовуються методи системного аналізу, а саме: методи графової формалізації структури, методи декомпозиції. Автором пропонується використовувати топологічний підхід до аналізу організаційних структур управління. Топологічний аналіз дає змогу кількісно оцінити наявну організаційну структуру та надалі провести її оптимізацію. За допомогою здійснення такого аналізу можна вирішити низку питань: покращити зв'язність структури; усунути надлишкові ланки, якщо вони присутні; зробити структур ефективнішою та гнучкішою тощо.

Проведені дослідження вказують на те, що досить багато наявних організаційних структур управління мають нераціональну будову, порушення зворотних зв'язків від підлеглих до керівників, характеризуються дублюванням функцій структурних підрозділів та окремих посадових осіб. Аналіз останніх джерел дає змогу стверджувати, що проблема полягає в недостатній розвиненості науково обґрунтованого методико-прикладного інструментарію щодо формування і використання організаційних структур управління.

Як досліджувана організаційна структура управління розглядається факультет закладу вищої освіти (ЗВО). Сучасні ЗВО характеризуються багаторівневою структурою управління, нерівномірністю розподілу управлінського інформаційного навантаження, різноманітням прийняття рішень. Аналізуючи сучасні організаційні структури сучасних ЗВО та низку публікацій, зокрема [1, 23], автором зроблені такі висновки: організаційні структури сучасних ЗВО є лінійно-функціональними, яким властиві, з одного боку, строга ієрархічність, з іншого – структури суттєво відрізняються за кількістю підрозділів, що в свою чергу призводить до нерівномірності розподілу управлінського інформаційного навантаження.

Застосування топологічного аналізу організаційної структури управління факультетом ЗВО може бути покладене в основу рішення щодо удосконалення належної організації навчального процесу, наукової діяльності та інформаційної діяльності.

Для проведення топологічного аналізу досліджувану організаційну структуру доцільно відобразити у вигляді графа. Завдяки такій формалізації є можливість виокремити найсуттєвіші елементи та унаочнити наявну інформацію щодо структури. Головна перевага – мінімум інформації, максимум топологічного характеру, тобто метричні характеристики йдуть на задній план, а вагомості набувають поняття зв'язності, компактності та неперервності.

У сучасній літературі виділяють групу показників топологічних властивостей організаційних структур, які визначають їх оптимальність, а саме [3]:

- керованість організаційної структури, яка може бути оцінена такими показниками: інформаційним навантаженням елементів структури та неоднорідністю інформаційного навантаження;

- компактність організаційної структури (діаметр графа, радіус графа, висота дерева, збалансованість дерева);

– стійкість організаційної структури (число зовнішньої стійкості, число внутрішньої стійкості).

Автором пропонується розглянути основні структурні показники системи, які дають змогу оцінити кількісно якість структури системи та її елементів з позицій загальносистемного підходу та теорії графів, а саме: зв'язності, надлишковості, рівномірності розподілу зв'язків, компактності, ступеню централізації [4, 5].

Показник зв'язності структури дає змогу виявити наявність ізольованих вершин (обривів). У досліджуваній організаційній структурі ми оцінюємо інформаційну зв'язність структури, тобто здатність здійснювати гарантований обмін інформацією між будь-якою парою вершин (підрозділами факультету).

Показник структурної надмірності показує перевищення загальної кількості зв'язків над мінімально необхідною, тобто оцінює міру надмірності структури по зв'язках. У разі запропонованої структури факультету цей показник характеризує гарантований інформаційний обмін між підрозділами.

Показник рівномірності розподілу зв'язків у структурі неорієнтованого графа вказує на недовикористання можливостей заданої структури в досягненні максимальної зв'язності. Якщо проведені розрахунки цього показника вказують на нерівномірно розподілені зв'язки, це означає наявність інформаційного перевантаження керівників вищої ланки факультету.

Показник структурної компактності вказує на близькість елементів між собою з погляду, наприклад, обміну інформацією між елементами. Якщо досліджувана структура некомпактна, тобто цей показник має значення вище за нормативне, отже структура досить інерційна з погляду інформаційної взаємодії між підрозділами факультету.

Розглянуті вище структурні характеристики були отримані тільки на основі інформації про склад елементів та їхні зв'язки. Подальший розвиток методології структурних параметрів для вирішення задач структурного аналізу може бути оснований на врахуванні неструктурної інформації через уведення числових функцій на графах. Це дає змогу, поряд зі складом елементів і спрямованістю їх взаємодії, враховувати при вирішенні задач інші сторони їх функціонування (часові, надійнісні, вартісні тощо).

Список використаних джерел

1. Шарата Н. До питання організаційної структури управління інноваційно-педагогічною діяльністю у ВНЗ. URL: http://library.udpu.org.ua/library_files/zbirnuk_nayk_praz/2015/2/52.pdf
2. Виноградня В. М. Організаційно-економічні аспекти управління вищими навчальними закладами України. URL: www.irbis-nbuv.gov.ua/cgiirbis_64/Npdfi_2010_1_13.pdf.
3. Коваленко И. И., Пугаченко Е. С., Чернова Л. С., Антипова Е. А. Системный анализ сложных организационных структур управления предприятиями. *Управління розвитком складних систем* 2015. № 22. С. 61–68.
4. Січко Т. В. Топологічний підхід до аналізу та оптимізації організаційних структур управління. *Майбутнє економіки в епоху інформаційного суспільства: матеріали міжнар. наук.* – практ. Інтернет-конф. 2017. С. 25–26.
5. Січко Т. В., Ковель О. О. Застосування топологічного аналізу при оцінці оптимальності організаційної структури управління підприємством. *Наукові основи економічного розвитку України та світу*: кол. монографія. Дніпро: НГУ, 2014. 340 с.
6. Січко Т. В., Смоктей К. В., Ткачук А. О. Прикладні аспекти розрахунку структурно-топологічних характеристик систем. *Системи та технології*. 2019. № 1(57), 2019. С. 141–153.

ПРОБЛЕМИ ЦИФРОВОЇ НЕРІВНОСТІ В УКРАЇНІ. ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Розвиток інформаційних технологій є одним із найважливіших чинників, що безпосередньо впливають на розвиток економічної, політичної та соціальної галузей країни. В сучасних умовах інформатизація суспільства є провідним фактором соціально-економічного розвитку держави. Розвиток інформаційних технологій необхідно розглядати як національний пріоритет держави.

На основі наукових досліджень останніх років можна зробити висновок, що одним із наслідків інформатизації суспільства є цифрова нерівність.

Подолання цифрової нерівності є однією з необхідних умов побудови інформаційного суспільства в Україні. Доцільно детально проаналізувати та врахувати умови, які перешкоджають проникненню інформаційних технологій [1].

За даними Дослідницького холдингу Factum Group Ukraine, проникнення Інтернету в Україні у III кварталі 2019 р. становить 71 % (22,96 млн користувачів). У 65 % населення (21 млн користувачів) є доступ до Інтернету вдома.

Найбільше користувачів в мережі у Центрально-Північних регіонах України (33 %), на Сході – 29 % , Заході – 27 %. Південь країни досяг показника в 11 %.

У містах з населенням більше 100 000 кількість користувачів Інтернету складає 74 % (у 2018 р. – 71 %), що становить 42 % від всіх користувачів Інтернету в Україні. У містах з населенням менше 100 000 кількість користувачів Інтернету складає 70 % (у 2018 р. – 63 %), що становить 29 % від загальної кількості користувачів. Також 29 % складають жителі сьл. Спостерігається зростання використання Інтернету в сільській місцевості у 2019 р. – 58 % (у 2018 р. – 53 %).

Найбільша кількість користувачів серед осіб віком від 25–34 років складає 25 %, на другому місці користувачі віком від 35 до 44 років – 21 %, на третьому місці користувачі віком від 45 до 54 років, підлітки та молодь віком від 15 до 24 років – 15%, 12 % – віком від 55 до 64 років та 8 % – користувачі старші 65 років [2].

На основі спостережень зроблено висновок, що у 2019 р. в Україні стався різкий стрибок приросту користувачів у мережі.

Що стосується інтернет-доступу, 66 % користувачів використовують телефон або смартфон, ноутбук – 40 %, стаціонарний комп'ютер використовують – 36 %, планшет – 14 %.

У 2019 р. урядом України впроваджені інституційні перетворення у сфері регулювання цифрового розвитку держави: створення Міністерства цифрової трансформації, яке відповідає за державну політику у сферах цифрового розвитку суспільства та цифрових інновацій. Результатом його роботи у 2019 р. стало створення ефективної онлайн-платформи «Дія. Цифрова освіта» для розвитку цифрової грамотності населення, мобільного додатку «Дія», проведення першого в історії України соціологічного дослідження цифрових навичок громадян тощо [3].

У липні 2019 р. Президент В. Зеленський підписав указ № 497/2019 «Про деякі заходи з покращення доступу до мобільного Інтернету», який повинен вирішити проблему цифрової нерівності між містом і селом [4].

Законодавство України у сфері ІКТ визначає розвиток інформаційних технологій як один із пріоритетних напрямів державної політики [5]. Тому важливим є здійснення таких кроків у напрямку подолання цифрової нерівності: забезпечення якісного процесу інформатизації країни; підвищення технологічної обізнаності населення, виховання власних висококваліфікованих ІТ-спеціалістів; створення умов для працевлаштування молодих ІТ-

спеціалістів в Україні, щоб зупинити відтік кваліфікованих фахівців за кордон; забезпечення цифрового суверенітету та інформаційної безпеки України [6].

Подолання цифрової нерівності в Україні можливе за умови тісної співпраці фахівців з інформаційних технологій, соціологів, політиків, психологів тощо. Вирішення цієї проблеми є необхідною передумовою розвитку інформаційного суспільства в Україні.

Список використаних джерел

1. Аніщенко О. В. Інформаційна нерівність у сучасному суспільстві. *Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи*: збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції. Київ–Львів, 2012. Вип. 3. Ч. 1. С. 100–103.

2. Майже 23 млн українців регулярно користуються Інтернетом – дослідження. URL: <https://mind.ua/news/20204323-majzhe-23-mln-ukrayinciv-regulyarno-koristuyutsya-internetom-doslidzhennya>. (дата звернення: 20.06.2020).

3. Проекти. Міністерство цифрової трансформації України. URL: <https://thedigital.gov.ua/projects>. (дата звернення: 20.06.2020).

4. Указ Президента України №497/2019. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4972019-27953>. (дата звернення: 20.06.2020).

5. Єршова О. Л. Чинники подолання цифрової нерівності: світовий досвід та можливості для України. *Економіко-математичне моделювання соціально-економічних систем*. 2016. Вип. 21. С. 106–115.

6. Миськевич Т. Цифрова нерівність у сучасному суспільстві: український вимір світових тенденцій. *Український журнал з бібліотекарства та інформаційних наук*. 2019. Вип. 3. С. 87–107.

Філіпішин І. В., д-р екон. наук, професор
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРОДУКТІВ ТА ПОСЛУГ

Стрімке зростання та диференціація попиту на всі види інформації, і наукову також, технічну і більшою мірою – економічну, а також підвищення вимог до змісту та форм її надання є суттєвими чинниками розвитку сфери інформаційного бізнесу. Для всебічного розвитку українського ринку інформаційних продуктів та послуг потрібен механізм, який забезпечував би динамічну рівновагу між виробництвом та споживанням інформаційної продукції. Основою такого механізму повинен бути маркетинг, оскільки він є визнаною формою усунення протиріч між попитом та пропозицією. Тому закономірним наслідком розвитку інформаційного бізнесу стає виділення із загальної концепції маркетингу самостійного напрямку – маркетингу інформаційних продуктів та послуг.

Інформаційний ресурс є стратегічним ресурсом розвитку виробництва, оскільки забезпечує ефективність виробництва загалом завдяки зростанню ефективності оперативного управління та використання найновіших наукових розробок. Інформацію потрібно розглядати як специфічний стратегічно важливий товар – інформаційні продукти та послуги.

Розвиток виробництва інформаційної продукції та організація інформаційного сервісу повинні базуватися на всебічному аналізі та прогнозуванні попиту, споживацької поведінки

користувачів і на усуненні протиріч між попитом та пропозицією інформаційних продуктів та послуг. Вирішення задач, пов'язаних із забезпеченням зростаючих інформаційних потреб суб'єктів господарювання, породжує новий вид ринку – ринок інформаційних продуктів та послуг, який вміщує в себе інформаційні, комунікаційні технології та надання споживачу консультаційних та інших послуг.

У наш час ринок інформаційних продуктів та послуг є сукупністю економічних, правових та організаційних відносин із продажу та купівлі інформації, що складаються між її постачальниками і користувачами. Його стан визначається відповідністю інформаційної інфраструктури, що склалася, ринковим потребам. Базовими компонентами інформаційної інфраструктури, з одного боку, є засоби обчислювальної техніки, які сукупно з програмним забезпеченням реалізують різноманітні види послуг користувачам. З другого боку, такими є канали передачі даних разом із засобами телекомунікації та управління інформаційними потоками.

Маркетинг інформаційних продуктів та послуг – це механізм управління діяльністю фірми сфери інформаційного бізнесу, заснований на точному знанні, передбаченні і врахуванні вимог та побажань споживачів інформаційного ресурсу, а також на своєчасному реагуванні на управлінські імпульси з боку маркетингового середовища, з метою отримання прибутку або забезпечення намічених цілей.

Для організації маркетингу інформаційних продуктів та послуг можна використовувати традиційні методи та засоби. Однак не всі вони придатні до застосування, з одного боку через специфіку інформації як ресурсу і продукту діяльності підприємств сфери інформаційного бізнесу, з іншого – через специфіку самого ринку інформаційних продуктів та послуг.

Комплекс маркетингу у сфері надання інформаційних продуктів та послуг складається з набору змінних, що піддаються контролю з боку інформаційного підприємства та створюють систему, яка здатна забезпечити бажану реакцію цільового ринку. Такий ефект забезпечується сумісною дією всіх елементів системи. До комплексу маркетингу інформаційних продуктів та послуг входять всі дії та заходи, що здійснюються для впливу на попит користувачів цього специфічного товару.

В останні роки традиційний комплекс маркетингу (товар (product), ціна (price), розміщення (place), просування (promotion)) доповнюється ще кількома елементами: people (споживачі), process (процеси), personal (персонал), partnership (дружні відносини зі споживачами). Таке доповнення є особливо важливим для маркетингу інформаційних продуктів та послуг.

Під час виходу на ринок із новим типом інформаційних продуктів та послуг все частіше використовується комплекс маркетингу, адаптований до кожного цільового ринку. І хоча в цьому разі є більші витрати, вони зазвичай компенсуються завоюванням більшої долі ринку й отриманням більших прибутків.

Питання про ціноутворення, як компонент маркетингового комплексу, є одним із найбільш актуальних для фірм-виробників і постачальників інформаційних продуктів та послуг. Це пояснюється низкою обставин, зокрема: трудністю кількісного виміру вартості інформації і вміщених у ній знань, розрахунку витрат на створення інформаційних продуктів та послуг, визначення критеріїв оцінки інформації тощо.

Очевидно, що неможливо однозначно регламентувати процес ціноутворення на продукти творчої діяльності (якими є інформаційні продукти та послуги).

На сьогодні ринкова ціна на інформаційні продукти та послуги може: встановлюватися як сума собівартості, прибутку, податку на додану вартість; визначатися наявним співвідношенням між попитом і пропозицією; формуватися з урахуванням конкурентоспроможності інформаційних продуктів та послуг цієї фірми; прийматися за аналогією з ціною на інші подібні інформаційні продукти та послуги.

Маркетингові дослідження ринку інформаційних продуктів та послуг доцільно проводити в таких напрямках: визначення споживчих властивостей та особливостей надання інформаційних продуктів та послуг; врахування особливостей формування споживчої вартості аналогічних інформаційних продуктів та послуг, що надаються фірмами-конкурентами; визначення методів та засобів організації інформаційної взаємодії суб'єктів ринку інформації в процесі задоволення інформаційних потреб клієнтів; аналізу системи ціноутворення на інформаційні продукти та послуги; вивчення можливостей та особливостей зниження витрат на виробництво інформаційної продукції; формування позитивного іміджу фірми на ринку інформаційних продуктів та послуг.

Отже, важливими факторами і необхідними умовами вдосконалення інфраструктури ринку інформаційних продуктів та послуг є:

- формування і використання інформаційних ресурсів з науково-технічної та економічної інформації, зокрема електронних баз даних, які є однією із стратегічних складових економіко-політичного розвитку країни;

- вдосконалення правових, організаційних, науково-технічних, економічних, фінансових, методичних та гуманітарних засад розвитку інформаційних ресурсів;

- подальший розвиток теорії інформації, як науки;

- інтеграція інформаційних складових в інвестиційну та комерційну діяльність користувачів;

- вдосконалення інформаційної комп'ютерно-телекомунікаційної мережі, розробка та використання сучасних засобів і технологій формування та експлуатації баз даних, зокрема і з використанням технологій Internet;

- організація навчання та перепідготовки різних категорій користувачів сучасним методам інформаційно-пошукової та аналітичної роботи, а також експлуатації інформаційних ресурсів із використанням сучасних систем управління базами даних;

- проведення моніторингу інформаційного ринку як всередині країни, так і за її кордоном з метою пошуку зацікавлених партнерів;

- супровід систем інформаційних баз усіх рівнів, що містять оперативні, звітні, аналітичні, прогнозні відомості про стан та динаміку розвитку соціально-економічних процесів в Україні;

- розширення та розповсюдження знань суспільства про інтелектуальну власність з метою підвищення її впливу на прискорення наукового, технологічного та інноваційного розвитку.

Список використаних джерел

1. Писаренко Т. В., Кваша Т. К., Березняк Н. В., Прудка О. В. Інформаційне забезпечення інноваційного розвитку: світовий та вітчизняний досвід: монографія. Київ.: УкрІНТЕІ, 2015. 239 с.

*Данильчук О. М., канд. пед. наук, Боярська З. О., канд. біолог. наук, доцент
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця*

ТЕОРІЯ АЛГОРИТМІВ: АНАЛІЗ, ПРОЦЕС, РЕАЛІЗАЦІЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Грунтовний аналіз невирішених проблем, що стоять перед освітою на сьогодні вперше дав Ф. Г. Кумбс. Автор вказував, зокрема, що залежно від умов, які склалися в різних країнах, криза проявляється у різних формах, але її внутрішні пружини однакові для всіх

країн [3]. Прискорене й дедалі менш контрольоване суспільними інститутами виробництво інформації, наростання кризи керування інформаційними ресурсами та її певне розв'язання на шляхах комп'ютеризації інформаційних процесів привернуло особливу увагу саме до проблеми організації ефективної циркуляції інформації, алгоритмізації процесу, розвитку комунікативної сфери життя суспільства [2; 42]. За таких умов сучасна система освіти повинна орієнтуватися на нові освітні результати, передбачає необхідність розробки технології формування особистості, що здатна вирішувати значні практичні завдання, усвідомлюючи при цьому необхідність навчання протягом усього життя. Тому, на думку багатьох науковців, загальною тенденцією вищої освіти сьогодні стає орієнтація на «розвиток особистості, її творчих здібностей, введення гнучких та проектних форм навчання, збільшення долі в обсязі годин на індивідуальні форми підготовки, забезпечення індивідуальних траєкторій навчання студентів» [1; 2] для підготовки професіоналів, здатних поряд зі стандартними схемами реалізовувати у своїй практиці творчі стратегії, здобути знання під час навчання, вміло використовувати техніки професійно-ділового спілкування, володіти методами ефективного пошуку та прийняття рішень. Напевно, ви не раз стикалися з поняттям «алгоритм». Створення та реалізація алгоритму відповідно до свого призначення визначає його складність. Проте не існує інтегрованого показника складності алгоритму його структури чи правила. Розглянемо, на нашу думку, це поняття, на перший погляд, на звичайних, а іноді на елементарних прикладах. Практичне застосування здобутих знань під час розв'язування задач сприяє розвитку логічного мислення, творчому, аналітичному підходу до вирішення поставленого питання або проблеми в цілому, що особливо важливо для майбутніх працівників сучасних галузей виробництва, інформаційних технологій, медицини, екології, хімії, документно-аналітичної діяльності тощо.

У теорії алгоритмів одним із ключових понять є теорія графів, яка зараз перебуває у самому розквіті. Логістика, Інтернет, графи використовують для ефективної реклами. Аналізуючи контакти людей, їх вподобання, друзів, сторінки, які вони «репостять» у соціальних мережах (Facebook, V Kontakte, Twitter тощо), можна орієнтувати свою рекламу досить ефективно. І це тільки мала частина поняття теорії алгоритму.

Якщо візьмемо такий розділ медицини, як генетика, то це *алгоритм розв'язування задач на моногібридне схрещування, а саме:*

- записати символи, що використовуються для позначення кожного гена;
- встановити генотипи батьків, визначаючи їх за фенотипами нащадків та користуючись таблицею домінування;
- записати усі типи гамет (яйцеклітин і сперматозоїдів), що утворюються у кожного із батьків внаслідок мейозу;
- враховуючи всі можливі варіанти випадкового запліднення, встановити генотипи нащадків;
- визначити співвідношення у потомстві різних генотипів та фенотипів.

Особливістю генетичного алгоритму є акцент на використання оператора «схрещення», який виконує операцію рекомбінацію рішень-кандидатів, значення якої аналогічне значенню схрещення в живій природі.

Може, це буде недоречно, але існує алгоритм взяття крові з вени за допомогою шприца: алгоритм для медсестер. Медична сестра повинна добре знати техніку проведення процедури взяття крові з вени, дотримуватися вимог інфекційної безпеки і стежити за самопочуттям пацієнта. Якщо подивитися на цей алгоритм, то в ньому понад 20 пунктів (шприци (10–20 мл); голки для внутрішньовенних ін'єкцій; ватні кульки; серветки; лоток; гумові рукавички; маска; пінцет у дезінфекційному розчині і т. д.).

У процесі аналітико-синтетичної переробки документної інформації документознавець-аналітик постійно має справу із завданнями, виконання яких базується

на алгоритмічній технології, тобто: алгоритм створення бібліографічного запису документів; індексування – алгоритм предметизації, зокрема й електронної; алгоритм індексування за інформаційно-пошуковим тезаурусом; алгоритм створення ключових слів; алгоритм створення референтом тексту-замовлення для керівника; алгоритм прийняття управлінського рішення тощо.

Отже, чітка послідовність дій, спрямована на досягнення поставленої мети або вирішення задачі, визначається як алгоритм.

Також існують різновиди алгоритмізації у різних розділах хімії. *Комбінаторна хімія* – метод дизайну бібліотеки шляхом оцінки відповідності певних бажаних властивостей, передбачених за допомогою функції, встановленої статистичними методами при аналізі співвідношення структура–властивість. *У хемометриці* – механізм оптимізації, заснований на механізмі дарвінівської еволюції, де використовуються випадкові мутації, процедури схрещення та відбору для розробки кращої моделі чи розв’язку порівняно з тим, які було отримано, виходячи зі стартової сукупності чи вибірки. *У комп’ютерній хімії* – комп’ютерний метод генерування та тестування комбінацій можливих вхідних параметрів для знаходження оптимальних вихідних значень. Використовується для оптимізації у випадку систем із великою кількістю змінних параметрів, зокрема при конформаційному аналізі багатоатомних складних молекул.

Свідоме використання алгоритмічних моделей як комунікаційного механізму, зокрема оптимального з багатьох наявних авторських алгоритмів системного аналізу проблемних ситуацій, сприяє ефективному функціонуванню у сфері соціальної комунікації, хімічної діяльності, інформаційних технологій. У такому розумінні «алгоритмічне мислення – моделювання – прогнозування – діяльність» як освітня стратегічна настанова здатна служити платформою для формування аналітичної компетенції майбутнього фахівця і дає можливість осягнення істинного значення алгоритмічної сутності. Можна зі стовідсотковою впевненістю сказати, що за алгоритмізацією майбутнє.

Список використаних джерел

1. Бодрова Е. В., Никитина С. Б. Кризис системы образования. Поиск новой парадигмы образования на рубеже XX–XXI веков URL: <http://www.mosgu.ru/nauchnaya/publications/2009/professor.ru/Bodrova & Nikitin a.pdf>
2. Горючий В. Соціальні інформаційні комунікації, їх наповнення і ресурс / НАН України; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського; наук. ред. Л. А. Дубровіна. Київ: НБУВ, 2010. 360 с.
3. Кумбс Ф. Кризис образования в современном мире. Системный анализ / пер. с англ. С. Л. Володиной; под ред. Г. Е. Скорова; послесл. В. А. Жамина. Москва: Прогресс, 1970. 261 с.

Патряк О. Т., канд. екон. наук
Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ТА ВИБОРУ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБИГУ

На сьогодні розробка і впровадження систем електронного документообігу є одним із найактуальніших завдань у галузі інформаційних технологій. Ефективне функціонування кожної організації, незалежно від її профілю, прямо залежить від рівня оперативної обробки

документації та інформації, швидкості взаємодії між структурними підрозділами організації та контрагентами. Системи електронного документообігу, які охоплюють всі етапи життєвого циклу документів, мають забезпечити створення єдиного інформаційно-комунікаційного простору і загального структурованого сховища документів.

На сьогодні ринок продуктів електронного документообігу стрімко розвивається. На ринку з'являються нові СЕД, водночас наявні удосконалюються. У національному бізнес-просторі розроблено та популяризовано низку цифрових рішень для налагодження електронного документообігу. Наприклад, багато дослідників присвятили свій науковий пошук їх вивченню, зокрема К. В. Копняк та В. А. Костунець, О. В. Кравченко аналізують такі сучасні програмні продукти, як Documentum, DOCS Open, Lotus Notes [1, с. 61–63; 2]; Н. В. Микитенко акцентує увагу на питанні адаптації російських програмних продуктів БОСС-Референт, ДЕЛО, ЕВФРАТДокументооборот, Парус-Документооборот, Парус-Канцелярія, DOCUMENTUM, DocsVision, eDocLib, Optima-Workflow для українського корпоративного ринку [3], водночас вказуючи на існування і вітчизняних аналогів – FossDoc, Атлас ДОК, ДОК ПРОФ, М.Е.Дос, АСКОД [3]. В умовах ускладнення підприємницьких структур та трансформації «класичних» організаційних форм активізується і документообіг на підприємстві, зростають інформаційні потоки між підприємствами, переважна частина комунікації переходить у цифровий простір.

Однак вибір програмного рішення для здійснення електронного документообігу підприємство визначатиме самостійно, враховуючи значну кількість факторів. А. О. Пашніна виокремлює такі фактори: «вартість ліцензії, наявність демоверсії, пошук документів за різними параметрами, використання електронного цифрового підпису, маршрутизація документів» [4]. Але, на нашу думку, наведений перелік не є вичерпним. Вважаємо, що під час вибору системи електронного документообігу доцільно шукати компромісне рішення, що максимально задовільнить вказані нижче критерії [5, 6]:

1. Забезпечення необхідної функціональності з можливістю подальшого розширення системи. Перевага має надаватися розробникам програмного продукту, що пропонують модульний принцип ліцензування системи з можливістю додаткового нарощування функцій системи при подальшій експлуатації. Доцільно враховувати такі характеристики: робота з документами; налаштування; надійність та безпека; додаткові можливості (автоматичне архівування документів, підтримка українського правопису, функції електронної пошти).

2. Мінімальна сукупна вартість та швидка окупність системи. Зазвичай у повну сукупну вартість входять: вартість серверної частини; вартість клієнтських робочих місць; вартість сховища даних; вартість впровадження і технічної підтримки під час експлуатації; вартість продуктів сторонніх розробників, інтегрованих з цією СЕД; вартість реалізації додаткових функцій «під замовника».

3. Достатній рівень технічної підтримки. Компонентами ефективної техпідтримки є: безкоштовна (умовно безкоштовна) демоверсія системи; демонстраційні або навчальні ролики по роботі користувачів із системою; детальна документація на продукт із локалізацією рідною мовою користувачів; технічне супроводження (он-лайн сервіси та традиційна телефонна підтримка користувачів).

4. Облік вітчизняної законодавчої бази. Під час вибору СЕД для державних структур актуальною проблемою є відповідність системи законодавчій та нормативній базі. Наприклад, електронно-цифрові підписи, що використовуються в СЕД, мають бути сертифіковані відповідними держорганами. Для українських держструктур важливим моментом є повна україномовна документація, включно з можливістю технічної підтримки державною мовою.

5. Індивідуальні критерії. Можна виділити такі вподобання замовників при виборі СЕД: використання в бізнес-логіці СЕД термінології, що збігається з термінологією традиційного документообігу на підприємстві; можливість інтеграції СЕД із програмним забезпеченням сторонніх виробників, яке забезпечує критично важливі функції роботи підприємств; підтримка територіальної розподіленості (особливо важливо для організацій, що мають віддалені філіали та підрозділи).

При виборі СЕД для впровадження на певному підприємстві необхідно обрати 3–4 рішення різних виробників та провести аналіз, визначивши важливість критеріїв, після чого оцінювати безпосередньо систему електронного документообігу.

Вважаємо, що СЕД «АСКОД» здатна створити належне середовище інформаційної підтримки діяльності підприємства і цілком відповідає розглянутим вище принципам та вимогам електронного документообігу; має розвинуті функціональні можливості; розроблена з дотриманням усіх основних принципів побудови сучасних відкритих інформаційних систем. СЕД АСКОД призначена для автоматизації процесів діловодства, службового, господарського та управлінського документообігу, для організації колективної роботи над документами з використанням безпаперових технологій та для забезпечення електронного документообігу із застосуванням ЕЦП. Система дає змогу впровадити технологію централізованого документообігу для підприємств з територіально-розподіленою організаційною структурою та забезпечує повноцінну роботу територіально-віддалених користувачів системи через WEB-доступ, а також оперативний віддалений доступ керівників через мобільні пристрої зв'язку (смартфони, планшети та інші гаджети) на базі операційних систем Windows, iOS та Android.

Отже, вибір належної системи електронного документообігу скорочує обсяги витрат часу та ресурсів, дає змогу встановити оптимальний рух документу, а отже, прискорює інформаційну підтримку управлінських рішень, дозволяє адмініструвати завдання персоналу, що приводить до підвищення продуктивності його роботи.

Список використаних джерел

1. Копняк К. В., Костунець Т. А. Автоматизація документообігу як складова підвищення ефективності діяльності підприємства. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 11. С. 57–68.
2. Кравченко О. В. Електронний документообіг в системі управління підприємством. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Економіка і менеджмент. 2018. Вип. 31. С. 116–119.
3. Микитенко Н. В. Системи електронного документообігу як імператив сучасних тенденцій інформатизації (Electronic document circulation systems as an imperative in terms of modern informatisation tendencies). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Економіка»: науковий журнал. 2019. № 12(40). С. 213–217.
4. Пашніна А. О. Організаційні засади електронного документообігу підприємства. *Наукові записки Національного університету Острозька академія*. Серія: Економіка. 2019. №. 13. С. 82–86.
5. Вибір системи електронного документообігу. URL: <https://fossdoc.com/vybor-sed>
6. Діхтяренко О. В. Проблеми і перспективи стану сучасного документообігу та діловодства. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Urss_2013_13_29

ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ БАЗАМИ ДАНИХ ТА ЇХ ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ В РІЗНИХ СФЕРАХ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується впровадженням нових інформаційних технологій та комп'ютерних систем у всі сфери життєдіяльності. Основою будь-якої інформаційної системи є дані, тому на сьогодні важливим питанням є забезпечення швидкості їх обробки та перевірки шляхом створення нових алгоритмів та інструментів для роботи з різними типами даних. Саме бази даних забезпечують доступність інформації, гнучкість її використання та швидкість обробки великих її обсягів. Розвиток електронних баз даних забезпечує простоту, ефективність та мобільність роботи з даними, а тому це питання набуває великої актуальності у наш час.

Загалом база даних являє собою сховище пов'язаних між собою даних, які мають бути структуровані для забезпечення можливості швидкого доступу до них та їх ефективної обробки. Для забезпечення умов правильного створення, підтримки та супроводу бази даних використовується спеціальний програмний засіб, який називають системою управління базами даних [1].

Не зважаючи на те, що первинним призначенням бази даних є зберігання масивів даних, широкого використання вони набувають і для збереження адміністративної інформації та спеціалізованих даних, наприклад, для інженерних даних чи для економічних моделей. Наприклад, бази даних можуть використовуватися як: автоматизовані системи обліку, реєстри та каталоги, геоінформаційні системи, лінгвістичні бази даних, бази даних транспортних систем та системи керування вмістом Інтернет-сайтів [2].

На сьогодні широкого поширення бази даних набули у сфері бізнесу. Сучасні гаджети з доступом до глобальної мережі Інтернет дають кожному керівнику доступ до потрібної інформації у будь-який час та у будь-якій точці планети. Також бази даних широко використовуються у таких сферах, як торгівля, медицина, освіта, туризм та багато інших. Зокрема це бази даних про клієнтів, що дають змогу здійснювати пошук потенційних покупців, підлаштовувати товари та послуги до конкретних потреб цільових покупців. У бібліотечних системах бази даних використовуються для автоматизації обліку книг, роботи з користувачами бібліотеки та вирішення багатьох інших питань. Щодо сфери освіти, то існує Єдина державна електронна база з питань освіти, що є автоматизованою системою збирання, верифікації, оброблення, зберігання та захисту даних щодо надавачів та отримувачів освітніх послуг з метою забезпечення потреби фізичних та юридичних осіб.

Отже, використання електронних баз даних забезпечує підзвітність, прозорість, точність і швидкість роботи з даними. Бази даних набувають широкого використання у всіх сферах життєдіяльності, зокрема у бізнесі, освіті, медицині, транспортній сфері та навіть у бібліотечних системах України. Подальший розвиток систем управління електронними базами даних дасть змогу повністю автоматизувати процеси роботи з клієнтами у всіх сферах бізнесу, забезпечить простоту та швидкість ненавігаційного маніпулювання даними.

Список використаних джерел

1. Коломейчук В. В. Розробка та дослідження бази даних для систем обробки статистичної інформації. *ММС*. 2009. № 4. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/rozrobka-ta-doslidzhennya-bazi-danih-dlya-sistem-obrobki-statistichnoyi-informatsiyi>.
2. Редько В. Н. К основаниям теории реляционных моделей баз данных. *Кибернетика и системный анализ*. 1996. № 4. С. 3–12.
3. Ривкин М. Тенденции развития универсальных коммерческих СУБД. URL: <http://citforum.univ.kiev.ua/database/articles/trends/>

СЕКЦІЯ 4

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТІ У ПЕРІОД COVID-КАРАНТИНУ

*Бездрабко В. В., д-р іст. наук, професор
Київський університет культури і мистецтв, м. Київ*

«КОВІДНІ» ТРАНСФОРМАЦІЇ АРХІВНОЇ ГАЛУЗІ

2020 рік увійшов в історію новою сторінкою набутого досвіду людства виживання та існування за умов глобальної пандемії. Ми стикнулися з тим, що вимагає від нас ґрунтовного переосмислення і сучасних маркерів стратегічного управління, і швидкого реагування на поточну ситуацію, особливістю якої є руйнування традиційних офлайн-комунікацій і випробування новітніх мережевих можливостей функціонування установ, організацій, підприємств. Офіційне проголошення 11 березня 2020 р. Всесвітньою організацією охорони здоров'я коронавірусу COVID-19 пандемією загальносвітового масштабу актуалізувало потребу вишукування нових можливостей для реалізації установами своїх безпосередніх функцій, що за звичних умов давно унормовані і врегульовані правовим чином. Тож фактично коронавірусна пандемія детермінувала необхідність моделювання варіативної управлінської парадигми на випадок унеможливлення виконання організацією своїх функційних повноважень за таких умов, що виникли з об'єктивних причин.

Викликані пандемією обмеження діяльності установ різного масштабу (і транснаціональних також), корпорацій, їх працівників чітко продемонстрували шляхи виходу із функційної кризи. Йдеться про широке залучення можливостей е-комунікацій (управлінських, фінансових, маркетингових, освітніх, рекламних тощо) в умовах е-середовища буття інформації, новітніх цифрових технологій. Невизначеність майбутніх трансформацій базових, інфраструктурних чи галузевих сфер життя суспільства спонукає до пошуків оптимізації управління будь-якого рівня. Ми стали свідками широкого застосування антикризового менеджменту з метою забезпечення діяльності установ, організацій, підприємств в умовах масштабної системної кризи, з якою людство не стикалося практично з часів Другої світової війни.

Новітні умови існування усіх сфер життя суспільства вимагають не тільки відповідного реагування на виклики сьогодення, але й чіткого плану дій, насамперед управлінців. Передусім необхідно переглянути дорожню карту поступу, стратегічного планування розвитку закладу, базовими критеріями укладання якої є детальний план скоординованої взаємодії усіх ланок управлінського процесу на рівні установи та за її межами; експертне оцінювання доцільності збереження чинних планів роботи; особливості поведінки суб'єктів, клієнтів закладу за умов, що склалися.

Ефективною дією для підтримки діяльності організації стане перегляд її структури, а отже, і штатного розпису, що зумовлено необхідністю впровадження спеціальних відділів, введення посад, орієнтованих на забезпечення функціонування закладу в новій реальності. Зрештою можливі також мінімальні поточні кадрові зміни, які переслідували б мету зміцнити команду менеджерів в умовах глобальної кризи. Хрестоматійним прикладом з антикризового менеджменту є створення тимчасових компактних команд із метою реалізації конкретних завдань із підтримки відносної стабільності організації, швидкісного реагування й ухвалення миттєвих рішень за форс-мажорних обставин, «мозкового штурму» у процесі розв'язання нестандартних завдань.

Разом із тим важливим фактором успішності «виживання» установи є матеріальне заохочення керівником своїх підлеглих за особливі умови праці та оптимізацію діяльності. Доцільним є вжиття конкретних заходів на підтримку кадрів, як-то забезпечення медичним страхуванням, обслуговуванням, транспортними послугами тощо, що дасть змогу зберегти продуктивність колективу.

Нарешті абсолютно по-іншому сприймається вимога сьогодення «вмонтувати» в корпоративну культуру усвідомлене ставлення співробітників до важливості й необхідності підвищення кваліфікації, безперервного професійного навчання задля важливої компетентності – адаптування до змін умов праці і забезпечення життєздатності установи. Тож ми стали свідками масового захоплення колегами можливостями онлайн-тренінгів, стажування, підвищення кваліфікації, всебічної апробації результатів праці в умовах віртуального спілкування, що доводить значущість імплементації цієї вимоги за часів коронавірусної пандемії.

Стратегічну стійкість установи, як переконливо продемонстрував час, гарантують новітні інформаційні технології. Саме тому першочергово необхідно дбати про інвестиції у створення технологічного середовища функціонування організації, що є найважливішою запорукою її виживання у новітніх реаліях. Заощадження на технологічному розвитку фактично неминуче спричинить втрати гнучкості управлінської моделі та здатності її виживання в кризові часи. Розглядаючи розбудову технічної інфраструктури установи разом із урізноманітненням технологій, як рушій розвитку допоможе досягти найбільш результативної її діяльності, зокрема і створити конкурентні переваги і кращі шанси на мінімізацію болісних наслідків пандемії. Першочерговими діями організації має стати вишукування зовнішньої підтримки – успішного співробітництва, базованих на збалансованій підтримці корпоративних інтересів і певної операційної свободи партнерів. «Гнучкість» поведінки установи на рівні зовнішніх зв'язків є запорукою забезпечення колегіальною підтримкою, що не менш важливо для її стабільності під час кризи.

Наразі на прикладі діяльності архівних установ України спостерігаємо комплекс описаних вище заходів, спрямованих на стабілізацію галузі в умовах пандемії. Крім організаційних дій, орієнтованих на інституційні зміни та урізноманітнення форм роботи, Державна архівна служба України активно унормовує галузь, зважаючи на нові реалії. Це притаманно також і самим архівним установам. Задеклароване оцифрування архівних ресурсів як стратегічний напрям галузі – ще один із проявів технологізації галузі, що уможливить обмін даними, користування інформацією дистанційно. Однак через постійне недофінансування галузі багато необхідних, конче важливих заходів залишаються в реєстрі бажаних, але недоступних. Крім нормативно-правових, організаційних дій, архівна галузь має подбати про знезараження документів від коронавірусу та безпечне користування ними, що актуалізує фізичні та хіміко-біологічні дослідження архівістів і робить їх пріоритетними.

Важко спрогнозувати час завершення для людства коронавірусної пандемії. Та коли б це не сталося очевидним є те, що світ вже ніколи не буде таким, як до вірусної атаки. Тому необхідно подбати про довгострокові трансформації архівної галузі, що дасть змогу вільно «маневрувати» і виживати за будь-яких особливих обставин.

*Стіхі Людмила, д-р екон. наук, конференціар
Академія економічних досліджень Молдови, Кишинів, Республіка Молдова*

ДУАЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ – ЭФФЕКТИВНАЯ ФОРМА ПОДГОТОВКИ КАДРОВ В СООТВЕТСТВИИ С ПОТРЕБНОСТЯМИ РЫНКА ТРУДА. ОПЫТ РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА

Улучшение соответствия между навыками предложение и спрос на рабочую силу представляет собой одну из ключевых проблем для построения инклюзивных рынков труда. В рамках «триады» экономических, личных и социальных целей профессионально-техническое образование по определению находится в области между экономическим

развитием и вкладом в социальное равенство. Однако эти эффекты являются долгосрочными и не достигаются просто за счет отдельных инициатив, но в лучшем случае за счет всесторонне эффективных систем профессионально-техническое образования. Степень, в которой профессионально-техническое образование является подходящим инструментом сокращения бедности для конкретных целевых групп с прямыми и краткосрочными измеримыми результатами, была предметом обсуждения с тех пор, как Организация Объединенных Наций установила сокращение бедности в качестве приоритета сотрудничества в целях развития «Целей развития тысячелетия». В течение этого времени многие доноры переориентировали свой портфель на создание, расширение и реформирование профессионально-технического образования как эффективной системы по снижению безработицы.

Дуальное образование представляет собой альтернативную форму организации профессионально-технического образования, которая предполагает обучение в учреждении профессионально-технического образования и в хозяйствующем субъекте с использованием их средств в целях получения знаний, навыков и компетенций, соответствующих профессиональной квалификации уровня 3, 4 и 5 МСКО, согласно Национальной рамке квалификаций Республики Молдова [1].

Необходимость внедрения данной формы подготовки кадров продиктована высокой потребностью со стороны бизнес-среды в квалифицированном персонале и сравнительно низким уровне подготовки со стороны профессионально-технического образования. Также снижение имиджа рабочих профессий и специальностей среди молодежи на протяжении 25 лет привело к увеличению предпочтений в сторону высшего образования, после окончания которого достаточно сложно трудоустроится, или занимались позиции для среднетехнического уровня образования, что является неэффективным с экономической точки зрения. Такой подход к подготовки кадров не является усойчивым как для будущих специалистов, так и для бизнес-среды и требует серьезных изменений на всех уровнях управления и внедрения.

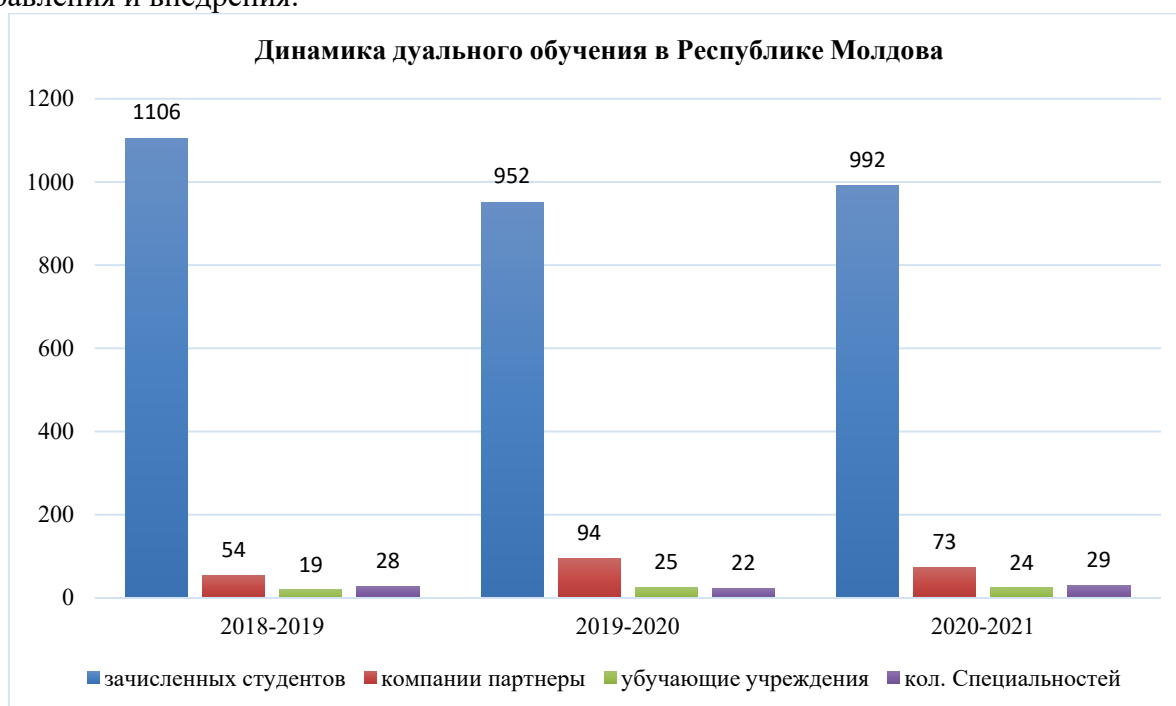

Рис. 1 – Динамика дуального обучения в Республике Молдова

Программы профессионально-технического образования в форме дуального образования включают 3 компонента:

1) *общее образование*, цель которого – развитие компетенций, обеспечивающих успешную / удачную профессиональную деятельность во всех ее проявлениях;

2) *профильное образование* (теоретическое и практическое) – представляет собой накопление знаний и формирование базовых умений, интегрируемых в профессиональные компетенции;

3) *факультативное образование* – обеспечивает расширение знаний и развитие определенных умений учащихся в выбранной ими области профессиональной подготовки либо в других смежных областях.

Дуальное образование имеет следующие специфические характеристики:

1) организация по инициативе заинтересованного хозяйствующего субъекта в качестве потенциальных работодателей либо учреждения профессионально-технического образования;

2) обеспечение профильного обучения под ответственность хозяйствующего субъекта, в условиях реальной трудовой деятельности с ежемесячной выплатой ученической зарплаты;

3) обеспечение участия хозяйствующего субъекта в процессе оценки и сертификации компетенций ученика.

Первые шаги в данном направлении предпринимает и Республика Молдова посредством перенятия немецкого опыта с помощью проекта GIZ. В Республике Молдова эта форма обучения начала внедряться с 2014 года с сотрудничества между одним профессионально-техническим учреждением и одной немецкой компанией с иностранными инвестициями по специальности производитель автомобильной проводки. Согласно общедоступным данным на странице Министерства образования культуры и науки эволюция обучающихся посредством данной формы следующая [2] (рис. 1).

Шаги в создании сотрудничества / партнерства посредством дуального образования:

1. Со стороны предприятия: разрабатывает план развития, определяет потребность в специалистах, анализирует рынок труда, делает прогноз специалистов, выявляет профтехучреждения для потенциального сотрудничества.

2. Со стороны профессионально-технического учреждения: анализирует спрос на рынке труда, выявляет потребности в специалистах экономических агентов, разрабатывает вместе с предприятием новые обучающие программы, повышает квалификацию преподавателей, улучшает в партнерстве с экономическими агентами материально-техническую базу.

3. В соответствии с постановлением правительства о дуальном образовании РМ процедура включает следующие действия (рис. 2):

Рис. 2 – Процедура формирования дуального образования в Республике Молдова

Таким образом, роль предприятия сосредоточена на участии в информационных мероприятиях до периода приема. Информирование и консультация кандидатов при поступлении; сотрудничеству с ОУ в разработке плана практического обучения учеников; подписание контракта ученичества с зачисленными студентами; обеспечение профессиональной подготовки учеников, согласно специальности; выплата зарплаты ученикам в размере 2/3 от минимального уровня в реальной экономике; реализации программы обучения на рабочем месте; участие в процессе оценки и сертификации учеников. Роль профессионально-технического учреждения сосредоточена на: организации мероприятий по продвижению учебных программ для потенциальных кандидатов; организации мероприятия по ознакомлению потенциальных кандидатов с партнерскими учреждениями и компаниями; участие в отборе кандидатов на программы обучения; сотрудничестве с предприятием, для адаптации учебного плана по мере необходимости; повышении квалификации преподавателей; следить за подписанием контракта ученичества; следить за выполнением плана обучения на предприятии.

Таблица 1 – Выгоды дуального образования для партнеров

<i>Для экономических агентов</i>	<i>Для обучающихся – молодежи</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Доступ к квалифицированному персоналу согласно собственных нужд • Низкая текучесть кадров за счет лояльности к компании • Снижение затрат на набор и интеграцию квалифицированных сотрудников • Высокая производительность выпускников • Мотивированные сотрудники • Здоровая конкуренция внутри компании • Положительный имидж в обществе • Вычет расходов по обучению из налогооблагаемой прибыли 	<ul style="list-style-type: none"> • Бесплатное образование • Ежемесячная стипендия, предоставляемая учреждением профессионально-технического образования • Заработная плата в течение обучения, выплачиваемая экономическим агентом • Учитываемый стаж работы • Медицинское и социальное страхование • Трудоустройство сразу после окончания обучения • Размещение в общежитии • Признанный на международном уровне диплом

Таким образом, перенятие модели формирования квалифицированных кадров посредством дуальной системы должно быть достигнуто путем ее адаптации к специфике национальной и местной экономики. Это партнерство включает в себя диалог и коммуникацию о потенциале и потребностях каждого участника для достижения целей путем обучения квалифицированных кадров и создания рабочих мест на местном уровне. Немаловажным фактором является поддержка со стороны центральных органов управления как для предприятий, так и для обучающих учреждений.

Список використаних джерел

1. Положение об организации программ профессионально-технического образования в форме дуального образования. Постановление Правительства № 70 от 22 января 2018 г. URL: <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=373978&lang=2>

2. Secretarul de stat Angela Cutasevici a participat la conferința „Provocări și perspective în învățământul dual”. URL: <https://mecc.gov.md/ro/content/secretarul-de-stat-angela-cutasevici-participat-la-conferinta-provocari-si-perspective>;

СОЦІАЛЬНІ ВИКЛИКИ COVID-19

У кінці 2019 р. світ кардинально змінився: COVID-19 став тим явищем, про яке говорять: «до» і «після». Пандемія, про яку офіційно заявив 11 березня генеральний директор Всесвітньої організації охорони здоров'я Тедрос Аданом Гебреїсус і висловив глибоке занепокоєння швидкістю поширення вірусу, спричинила глобальну медичну, економічну й соціальну кризу. Деякі країни, як-от: Німеччина, Франція, США – певний час щосили намагалися балансувати між медичними вимогами й економічними реаліями. Однак уже невдовзі стало зрозуміло: у ситуації зовнішньої самоізоляції держав та введення карантинних обмежень економічний спад є закономірним. До цього часу світове співтовариство не дало вичерпну оцінку наслідків пандемії, бо, з одного боку, ми не можемо заявляти про закінчення поширення COVID-19, а з іншого – деякі галузі, як-от: туризм та пов'язані з ним сфери життєдіяльності – лише зараз позбувається примарних надій утримати свої позиції в особливо прибутковий літній період.

Освіті та науці не випала можливість довго перебувати в очікуванні: дім став навчальною аудиторією для мільйонів студентів по всьому світу. Українські студенти раптом усвідомили, що від завтра їхнє навчання переводиться на дистанційні «рейки». Певний час вони, як і викладачі, ще перебували в певній нерішучості щодо змін формату навчання. Однак поступово збагнули, що момент неповернення уже пройшов. З'явилася онлайн-освіта, а разом із нею – деякі переваги й велика кількість проблем. Серед найбільш значущих варто назвати нерівність у доступі до освіти (не всі викладачі, а особливо студенти, які роз'їхалися з міст по своїх домівках, мали необхідну техніку й Інтернет); студенти навчалися у Zoom, Skype, Meet, на університетських платформах, що часто працювали з перебоями, не витримуючи навантаження на них; надзвичайно великою проблемою стала втрата між викладачем і студентом живого неформального спілкування тощо.

Пандемія зумовила надзвичайно високий рівень соціального страху перед загрозою захворювання. Причому масштаби загрози спровокували страх, який не став продуктивним, таким, що допомагає людям ухвалювати швидкі й інтуїтивно правильні рішення, а паралізував людей, примушував стежити за цифрами, моніторити обстановку в окремих містах. У такій ситуації люди глибоко переживали за долю близьких, втрачаючи емоційні й фізичні сили. Посилювали відчуття страху невидимість загрози, невизначеність ситуації й неможливість вплинути на подальший розвиток подій.

Людство наполегливо вчилася повноцінно спілкуватися опосередковано, використовуючи технічні засоби та за допомогою електронних технологій. У таких умовах інформація поширювалася швидко, часто перетворювалася на чутки й дезінформацію. «Ми не просто боремося з епідемією, ми боремося з інфодемією», – заявив Тедрос Аданом Гебреїсус. Інфодемія (гра слів infodemic = information + pandemic) – новий термін, що описує реальність й означає потік дезінформації, нагнітання й залякування у масмедіа, поширення псевдонаукових порад у соціальних мережах та ін.

Під час карантинної самоізоляції інтернет-трафік значно виріс, оскільки люди більше часу проводили онлайн. Шукаючи відповіді на хвилюючі питання, вони цікавилися новинами. Новини періоду карантину майоріли негативною інформацією. А оскільки людям притаманно сильніше реагувати на негативні новини, ніж на позитивні, це посилювало їхній страх.

Згідно зі спостереженнями періоду з січня до кінця березня 2020 р. 59 % матеріалів містили правдиву інформацію, але вона була перекручена, перероблена чи змінена в інший спосіб, 38 % були повністю сфабриковані. Було також виявлено, що 20 % усіх неправдивих тверджень про коронавірус створюють або поширюють політики, лідери думок та зірки [5].

Для позначення фальшивої або спеціально перекрученої чи спотвореної інформації, що з політичною або комерційною метою поширюється в інтернеті, уживається термін «фейк», або «фейкові новини». Відомо, що фейк як явище існує давно і не стало відкриттям інфодемії. Уряди деяких країн поширювали фейки з метою підірвати репутацію своїх опонентів.

Прагнучи з'ясувати, чому навколо COVID-19 так багато фейкових новин, група дослідників вирішила перевірити, чому люди вірять і поширюють неправдиві новини про пандемію. Вони виявили, що люди не замислюються над точністю новини, коли хочуть її поширити, а просте нагадування про перевірку точності заголовків про коронавірус впливає на якість новин, які учасники готові поширити. Аналіз п'яти платформ соціальних медіа – Twitter, Instagram, YouTube, Reddit та Gab – показав, як там поширюється інформація, та дав можливість зіставити це з епідеміологічними моделями. Були виявлені особливості кожної з платформ, зокрема й за кількістю коментарів, поширень і тем, які піднімалися за час дослідження, а також визначені найпопулярніші соціальні медіа – YouTube і Twitter [5]. Варто пригадати, як активно поширювалися у соціальних мережах фейки про те, що COVID-19 пов'язаний із випромінюванням мобільної мережі 5G; вірус був спеціально створений для зменшення кількості людей похилого віку; борода збільшує шанси захворіти; друга група крові збільшує шанси захворіти; мед збільшує шанси захворіти та інші. Перелік фейків, які найчастіше поширюють користувачі соціальних мереж, журналісти та публічні особи, наведено у статті Ярослава Зубченка «Фейкові ліки, вертольоти-дезінфікатори та світова змова. Головні тренди маніпуляцій про коронавірус» [4].

Як же світове співтовариство бореться з фейками про коронавірус?

Світові гіганти Facebook, Google, LinkedIn, Microsoft, Reddit, Twitter та YouTube опублікували спільну заяву щодо фейків та коронавірусу: «Ми тісно співпрацюємо над зусиллями щодо реагування на Covid-19. Ми допомагаємо мільйонам людей залишатися на зв'язку, а також спільно протидіємо шахрайству і поширенню дезінформації щодо вірусу, розміщуємо достовірний контент у наших мережах, а також представляємо важливу нову інформацію в координації з державними управліннями охорони здоров'я по всьому світу» [1].

Проекти VoxCheck і StopFake 27 березня 2020 р. стали партнерами Facebook в Україні та учасниками фактчекінгової програми компанії, покликані допомагати соцмережі в боротьбі з фейками та дезінформацією. Як партнерські організації VoxCheck і StopFake відтепер можуть перевіряти інформацію в соцмережі та позначати її як фейк чи неправду.

У лютому 2020 р. міжнародне інформаційне агентство Reuters організувало новий підрозділ, який буде допомагати компанії Facebook виявляти дезінформацію та фейки. Новостворений підрозділ із перевірки фактів перевіряє контент, розміщений у Facebook та Instagram, а саме: фотографії, відео, новинні заголовки й інший контент англійською та іспанською мовами. Результати цих перевірок публікують у спеціальному блозі [2].

В Україні з метою перевірки інформації про коронавірус був створений сайт «По той бік пандемії». На сайті вже зібрано понад 100 матеріалів про Covid-19, які розподілені на фейки, маніпуляції та правду про пандемію. У проєкті беруть участь редакції «По той бік новин», «БезБрехні», «Наші гроші. Львів», «Кавун.City», «Букви», а також незалежні фахівці-аналітики із України та Німеччини [3].

Отже, проблема, з якою зіткнулося й активно бореться людство, багатоаспектна. Соціальні виклики пандемії вимагають від людей об'єднання заради перемоги над потужним ворогом – COVID-19.

Список використаних джерел

1. MediaSapiens. Американські технологічні гіганти заявили, що разом працюють над протидією дезінформації про коронавірус. URL: <https://ms.detector.media/manipulyatsii/post/24339/2020-03-17-yak-facebook-google-i-twitter-protidiyut-feikam-pro-koronavirus-spilnazayava-kompanii/> (дата звернення: 22.06.2020).

2. VoxCheck і StopFake допомогатимуть Facebook боротися з фейками та дезінформацією. URL: <https://detector.media/infospace/article/175903/2020-03-27-voxcheck-i->

stopfake-dopomagatimut-facebook-borotisya-z-feikami-ta-dezinformatsieyu-dopovнено/ (дата звернення: 22.06.2020).

3. В Україні запустили сайт «По той бік пандемії» з фейками про коронавірус. URL: <https://detector.media/infospace/article/176019/2020-03-31-v-ukraini-zapustili-sait-po-toi-bik-pandemii-z-feikami-pro-koronavirus/> (дата звернення: 22.06.2020).

4. Зубченко Ярослав. Фейкові ліки, вертольоти-дезінфікатори та світова змова. Головні тренди маніпуляцій про коронавірус. URL: <https://detector.media/infospace/article/175926/2020-03-28-feikovi-liki-vertoloti-dezinfikatori-ta-svitova-zmova-golovni-trendi-manipulyatsii-pro-koronavirus/> (дата звернення: 22.06.2020).

5. Марія Крючок. Інфодемія. Чому навколо так багато фейкових новин про COVID-19? URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/pandemiya-yak-borotis-z-feykami-pro-koronavirus-ostanni-novini-50083449.html> (дата звернення: 22.06.2020).

*Лавриненко Г. А., канд. політ. наук
Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ
Дорошенко Т. Ф., канд. техн. наук, доцент
Інститут фізико-органічної хімії і вуглехімії імені Л. М. Литвиненка НАН України,
м. Київ*

МЕДІАОСВІТА ЯК ВИКЛИК COVID-19 ОСНОВНИМ ПРИНЦИПАМ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ

В умовах глобалізації саме освітня сфера, виступаючи як «м'яка сила», здатна прищепити молоді такі якості, як толерантність, взаємоповага, розвинути критичне мислення і почуття відповідальності за зміни у всіх сферах життєдіяльності суспільства та за майбутнє країни. Процес розвитку особистості шляхом формування зазначених здібностей в умовах інформаційного суспільства все частіше здійснюється за допомогою впровадження засобів медіаосвіти.

На жаль, на сьогодні ключовою проблемою сучасної освіти залишається застосування застарілих підходів і методів у навчальному процесі та комунікації з молоддю. І в цьому ключі навчання різним формам самовираження за допомогою медіатехнік і набуття медіаграмотності стає все більш актуальним, особливо з поширенням COVID-19 і вимушеним переформатуванням системи освіти в режим online.

Мета цієї роботи – розгляд нових підходів в освітньому процесі та тенденцій цифровізації навчального процесу в умовах пандемії.

Створенням та розвитком концепцій медіаосвіти займалися такі дослідники, як І. Гуриченко, Г. Онкович, А. Федоров та інші. Спеціалісти у сфері медіа (К. Безелгет, Ж. Гонне, К. Ворскоп, Д. Букінгем, Л. Мастерман, В. Возчіков) розглядали питання значення медіаосвіти в сучасному інформаційному суспільстві. Також наукові розробки з даного питання здійснювали Л. Зазнобіна, Ю. Рабінович, Л. Баженова, С. Пензіна, В. Собкін та Е. Ястребцева.

Необхідно констатувати, що запит на формування нової освітньої парадигми вже сформовано. Навіть більше, він активно реалізується в середовищі розвинених держав, а з огляду на обставини, пов'язані з COVID-карантином, прискореними темпами наздогнав і країни Східної Європи.

На цьому шляху ключовою проблемою стала модернізація освіти, приведення її змісту у відповідність до сучасних викликів часу, досягнення та розробок науки і соціальної практики [2]. Сучасний ринок праці як пріоритети ставить здатність оперувати актуальними знаннями і

технологіями, які відповідають викликам інформаційного суспільства і зможуть забезпечити затребуваність молоді в сучасному світі. Саме тому в межах компетентнісного підходу, що активно застосовується в сучасному освітньому процесі, медіаосвіта має бути сформована як окрема компетентність.

Однак варто зазначити, що і сам собою компетентнісний підхід вимагає подальшої модернізації, яка безпосередньо пов'язана з проблемою усвідомленості вибору. Йдеться про те, що абітурієнти, вступаючи на перший курс, часто неусвідомлено вибирають майбутню професію. Це може бути обумовлено несформованістю особистості, модними тенденціями, впливом батьків, фінансовими можливостями і т. д. Крім того, за період навчання у студентів можуть змінитися уподобання щодо майбутньої професії, а тому їм знадобляться нові навички, які внаслідок навчання на певній спеціальності, вони можуть не отримати у своє розпорядження, через що їм доведеться перепрофілюватися, заново отримувати професійні навички вже в новій професії. А все це вимагає часових і фінансових витрат. Крім того, ринок вакансій мінливий, і через 5 років навчання затребуваність тих чи інших професій на ринку праці може змінюватися. З огляду на це вбачається очевидною необхідність переходу компетентнісного підходу в навчанні до крос-компетентнісного.

Отже, медіаосвіта, як окрема компетентність, зможе бути залучена в усі освітні напрями і програми. Але незважаючи на те, що формально даних змін поки не відбулося, на практиці вже простежуються тенденції залученості молоді до процесу медіаосвіти. Спочатку цей процес формувався на рівні ініціативи самої молоді, що пов'язано також із запитом до розвитку критичного мислення [3]. Оскільки процес становлення особистості та формування усвідомленого сприйняття навколишніх процесів у молодого покоління відбувався й відбувається в епоху активного відтворення, поширення і значущості інформації та інформаційних технологій.

Події, що пов'язані з COVID-19, змусили формалізувати молодіжні практики з самостійного навчання медіаграмотності та фільтрації інформації. Після переходу освітнього процесу в дистанційний режим (online сферу) роль одержуваної інформації через ЗМІ, телебачення і безпосередньо інтернет дуже збільшилася, оскільки доступ до offline-джерел отримання інформації став обмежений, а ізольований спосіб життя сприяв збільшенню обсягів поглинання інформації саме через медіаджерела.

Через це виникає необхідність констатувати, що в оновленій гносеологічній парадигмі виняткова роль відводиться саме науковому керівнику (якщо мовиться про Інститути Національної академії наук) та викладачеві (якщо мовиться про вищу школу), яким необхідно в найкоротші терміни навчити аспірантів (студентів) медіафільтрації та налагодити нові форми комунікації через online-платформи.

Створення систем дистанційної освіти і наповнення її електронними навчальними курсами, активне використання і відкритий доступ до online-бібліотек і відеолекцій на платформі YouTube, комунікація через месенджери і ЗМК, проведення online-зустрічей, семінарів, консультацій та навіть іспитів – усі ці механізми забезпечують результативну практичну реалізацію професійних компетентностей майбутніх фахівців у різних галузях за допомогою використання цифрових технологій. Зазначені практики знаходять своє відображення в основних принципах епохи цифровізації освіти і науки, а саме: принцип відкритості, принцип цифровізації, принципах мультимедійності та активізації творчої діяльності засобами цифрових технологій [1, с. 452].

У висновку варто зазначити, що після COVID-карантину підходи до освітнього процесу навряд чи зроблять відкат і залишаться колишніми. Бурхливий розвиток електронних технологій, широке впровадження мультимедійних навчальних програм та інтерактивних систем комунікації викликали відчутні трансформації в системі освіти і науки. А пандемія тільки прискорила ці процеси і вказала на існування та ефективність альтернативних форм здобуття освіти.

Список використаних джерел

1. Воронова Н. Загальнодидактичні та специфічні принципи сучасної історико-культурологічної освіти в умовах її цифровізації. *Київські філософські студії-2020*: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю (м. Київ, 19 травня 2020 р.): тези доповідей / за заг. ред. проф. Р. О. Додонова. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020. С. 450–452.
2. Калашнікова Л. М., Жерновникова О. А. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях: навч. посіб. Харків, 2016. 260 с.
3. Zaghloul Morsy, Media Education. Paris : UNESCO, (ePub), 1984. 406 p. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000062522>

*Недошитко І. Р., канд. істор. наук, ст. викладач
Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль*

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ В ПЕРІОД COVID-19-КАРАНТИНУ В ТЕРНОПІЛЬСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

На сучасному етапі розвитку суспільства інформаційно-комунікаційні технології стали невід’ємною частиною життя людини. Інформатизація освіти в Україні є одним із пріоритетних напрямів її реформування [1].

Однією із найголовніших складових інформатизації закладів освіти є інформатизація освітнього процесу – створення, впровадження та розвиток комп’ютерно освітнього середовища на основі інформаційних систем, мереж, ресурсів і технологій. Головною її метою є підготовка особистості до повноцінного життя і діяльності в умовах інформаційного суспільства, комплексна перебудова педагогічного процесу, підвищення його якості та ефективності.

Застосування сучасних ІКТ-технологій в освіті – одна з найбільш важливих і стійких тенденцій розвитку світового освітнього процесу. Інформатизація істотно вплинула на процес придбання знань. Нові освітні ІК-технології дають змогу інтенсифікувати освітній процес, збільшити швидкість сприйняття, розуміння та глибину засвоєння величезних масивів знань. Найважливішим сучасним пристроями ІКТ є комп’ютер, обладнаний відповідним програмним забезпеченням і засоби телекомунікацій разом із розміщеною на них інформацією.

Масовий перехід на дистанційну форму навчання, зумовлений світовою пандемією COVID-19 відкрив нові можливості, породив багато проблем та поставив багато запитань.

Дистанційна технологія навчання у вигляді заочного навчання зародилося на початку ХХ ст. На сучасному етапі – це сукупність методів і засобів навчання та адміністрування навчальних процедур, що забезпечують проведення навчального процесу на відстані на основі використання сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій. Основні принципи дистанційного навчання – це встановлення інтерактивного спілкування між студентом та викладачем без забезпечення їх безпосередньої зустрічі і самостійне освоєння певного масиву знань і навичок за обраним курсом з використанням певних інформаційних технологій [2].

У процесі здійснення дистанційного навчання в ТНЕУ використання інформаційних технологій дало змогу забезпечити:

✓ доставку студентам основного обсягу матеріалу; інтерактивну взаємодію студентів та викладачів у процесі навчання;

✓ надання студентам можливості самостійної роботи для засвоєння матеріалу;

✓ оцінку їх знань і навичок, отриманих ними в процесі навчання.

Для досягнення цієї мети застосовувалися такі інформаційні технології:

✓ доступ до електронних бібліотек і баз даних, що містять величезну кількість різноманітної інформації;

✓ надання підручників та іншого друкованого матеріалу;

✓ пересилання необхідного матеріалу через комп'ютерні телекомунікації (електронна пошта);

✓ дискусії та семінари, що проводилися через комп'ютерні телекомунікації;

✓ голосова пошта;

✓ двосторонні відеоконференції (платформа Zoom);

✓ електронні (комп'ютерні) освітні ресурси (система дистанційного навчання Moodle, освітній проєкт На Урок) тощо.

Звісно, таке онлайн навчання має як переваги, так і певні недоліки. До переваг ми відносимо: найновіша інформація, технології, теорії; можливість навчатися будь-де і будь-коли.

Але сучасний студент зіштовхнувся і з труднощами, насамперед у самомотивації, також деякі студенти (особливо із малозабезпечених сімей) не мали належного доступу до інформаційних ресурсів, у деякого з них вдома може бути один девайс на сім'ю з працюючими батьками. Ще одним недоліком онлайн навчання ми вважаємо ілюзію компетенції, тобто важко оцінити знання чи їх відсутність.

Дистанційна форма навчання – це сучасна платформа для отримання знань. І хоча Україна значно відстає від країн зарубіжжя з питань дистанційної освіти, але ми вже робимо перші кроки у цьому напрямі.

Список використаних джерел

1. Закон України про концепцію національної програми інформатизації. *Відомості Верховної Ради*. Редакція від 01.08.2016, підстава 922-19, № 9, ст. 89.

2. Гозман Л. Я. Дистанционное обучение на пороге XXI века. Мысль, 1999. 368 с.

Римар П. В., старший викладач

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

ВИКОРИСТАННЯ КОРПОРАТИВНИХ ЗАСОБІВ КОМУНІКАЦІЇ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Через запровадження карантину на території України навчальний процес у школах та закладах вищої освіти був переведений у дистанційний формат. Цей перехід став доволі серйозним викликом для всіх учасників навчального процесу. Дистанційне навчання – це форма навчання з використанням комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, які забезпечують інтерактивну взаємодію викладачів та студентів на різних етапах навчання і самостійну роботу з матеріалами інформаційної мережі [1]. Оскільки перехід на дистанційне навчання є заміною традиційному очному, воно може стати ефективним інструментом для навчання не тільки під час карантину.

Реалії сьогодення вказують нам на те, що технічний прогрес займає значну частину під час навчання. Це не тільки наявність комп'ютера та доступу до мережі Інтернет (маст-хев), а і безліч літератури, онлайн-курси та інші речі, які допомагають нам вивчити ту чи іншу інформацію.

Майбутнє – за змішаною формою навчання, яку дуже легко адаптувати під конкретні задачі: збільшувати або зменшувати онлайн або офлайн складові. Кожен викладач школи або закладу вищої освіти повинен бути готовим до того, що у певний час доведеться змінити форму проведення занять.

Дистанційне навчання має свої переваги та недоліки [2]. До переваг можна віднести можливість навчатися у будь-який час, доступність навчальних матеріалів, мобільність, навчання в спокійній обстановці, зручність для викладача. Проте є низка недоліків: необхідна сильна мотивація, нестача практичних вмій та навиків, проблема ідентифікації студента, не підходить для розвитку комунікабельності.

Головне питання, яке виникає у викладача під час підготовки до проведення заняття: які інструменти найкраще обрати? Відповідь на це питання дуже проста: краще користуватися корпоративними засобами комунікації. Ці засоби однозначно полегшують ідентифікацію студента. Ви будете впевнені на всі 100 %, що перед вами знаходиться необхідна людина. Також це дає змогу уникнути втручання сторонніх людей до навчального процесу.

До основних засобів корпоративної комунікації можна віднести MS Teams, Google Class, Moodle, Outlook, Skype, Zoom. Їх можна розділити на дві частини: з можливістю проведення відеоконференції та без.

У Донецькому національному університеті імені Василя Стуса досить інтенсивно використовувалася платформа Moodle, [3] особливо в перші роки після переїзду до міста Вінниці. Ця платформа дає змогу створювати необхідні курси, записувати на них студентів та проводити повноцінне навчання. Можливості платформи такі: створення лекцій, лабораторних завдань (із встановленням терміну здачі завдання), проведення тестування (підтримуються різні види питань). Платформа містить журнал з оцінками, де кожен студент може бачити свої бали і не питати постійно у викладача, скільки балів набрав або що він ще не здав. Для зручності можна створювати книги, глосарії, форуми, форми зворотного зв'язку, вікі. Ця платформа дуже зручна у використанні. Єдине, що не можна робити – проводити відеоконференції.

Google Class – сервіс, який за своїм функціоналом дуже схожий на платформу Moodle. За його допомогою також можна створювати завдання, проводити тестування. Також однією з переваг Google Class як і Moodle є можливість встановлення терміну здачі кожної роботи та права доступу до кожного файлу. Це у свою чергу унеможливує стороннє втручання в здані роботи.

Поштовий клієнт Outlook має менший функціонал, ніж попередні платформи. Це обумовлено тим, що він призначений для розсилки повідомлень. За допомогою нього можна планувати народи, збори, обговорення, вносити події до календаря. Перевага корпоративної пошти полягає в тому, що немає необхідності запам'ятовувати або десь собі записувати електронні адреси для листування. Для відправлення листа достатньо буде ввести прізвище людини і поштовий клієнт одразу запропонує всі можливі варіанти. Навіть якщо є люди з однаковими прізвищами – за додатковими характеристиками можна буде обрати необхідну особу.

Наступні засоби комунікації – MS Teams, Zoom та Skype – за своїм призначенням дуже схожі: вони дають змогу проводити відеоконференції. Залежно від можливостей платформи, кількість учасників конференції може відрізнятись. Також вони дозволяють створювати вкладки із завданнями для учасників.

Всі ці корпоративні засоби комунікації призначені для обміну інформації між учасниками. Вони відрізняються функціоналом та доступністю: для студентів університету їх можна використовувати безкоштовно, а для сторонніх користувачів такої можливості немає.

Який із цих інструментів найкраще використовувати під час дистанційного навчання – залежить від викладача та технічних можливостей. Оптимальним варіантом є поєднання кількох інструментів, наприклад, MS Teams та Moodle. Також це унеможливить стороннє втручання, оскільки авторизація в них можлива тільки за допомогою корпоративного облікового запису.

Список використаних джерел

1. URL: <http://vnz.org.ua/dystantsijna-osvita/pro> (дата звернення: 15.06.2020).
2. URL: <https://kerivnyk.info/perevahy-ta-nedoliky-dystantsijnoho-navchannya> (дата звернення: 15.06.2020).
3. URL: <https://moodle.org/mod/page/view.php?id=8174> (дата звернення: 16.06.2020).

СЕКЦІЯ 5

АРХІВНА ТА БІБЛІОТЕЧНА СПРАВА В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

*Грінберг Л., канд. іст. наук, доцент
Київський національний університет культури і мистецтв, м. Київ*

ІНФОРМАЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ТА КОНСОЛІДАЦІЯ ІНФОРМАЦІЇ У КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОТЕЧНОЇ ОСВИТИ

Інтелектуалізація діяльності працівників інформаційно-бібліотечного профілю вимагає докорінних змін в організації надання фахової інформації користувачам різних рівнів. Однією з умов успішного вирішення цього завдання є система інформаційно-бібліографічного забезпечення, що ґрунтується на комплексному дослідженні інформаційних потреб фахівців різних галузей.

Нині надзвичайно актуальною є професійна підготовка нової генерації фахівців інформаційно-бібліотечної сфери. Для забезпечення сталого розвитку України вища бібліотечна школа зосереджує увагу на умінні студентів застосовувати теоретичні й методичні засади бібліотекознавства й бібліографії у сучасному інформаційному просторі, у якому значно розширився репертуар документно-інформаційних ресурсів суспільства, групи споживачів інформації у системі наукових, виробничих і масових комунікацій [2]. Вони є головними об'єктами професійної діяльності випускників спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Розглядаючи актуальні проблеми змісту освіти фахівця інформаційного профілю, С. Мельник наголошує на тому, що він повинен бути орієнтованим на професійну мобільність і попит ринку праці та освітніх послуг, на структуру і характер сучасної професійної діяльності, що зумовлює необхідність поєднання інформаційно-аналітичної, інформаційно-управлінської та інформаційно-технологічної складової у змісті підготовки фахівця з інформаційної діяльності, основними характеристиками якої є поліфункціональність, розширення інформаційно-аналітичної складової, урізноманітнення інформаційних потреб споживачів інформації і широким впровадженням і використанням новітніх технологій, глибоким знанням методів і підходів інформаційного, стратегічного та інноваційного менеджменту.

Основні функції фахівця інформаційного профілю в умовах інформатизації суспільства лежать у площині комплексів функціональної спеціалізації: документно-інформаційні ресурси, інформаційні технології, консолідація інформації, комунікації [5, с. 10].

Під інформаційною системою будь-якої установи розуміють відомості, що містять результати науково-технічних досягнень, які можуть бути використані для докорінної перебудови цієї системи. Умовність цього поділу, на думку О. Голобуцького, «підтверджується конвергенцією на практиці зазначених видів діяльності, що викликано спільною структурою діяльності – об'єктом (документно-інформаційним ресурсом), технологією та іншими структурними компонентами» [1].

Виходячи з цього умовного поділу, діяльність спеціалістів у галузі документно-інформаційних ресурсів О. Голобуцький поділяє на діяльність у галузях:

1. Документаційного забезпечення системи управління або документування управлінської інформації (records management – справочинство).
2. Інформаційно-аналітичного забезпечення (information management – інформаційний менеджмент). Разом вони є складовими інформаційного забезпечення управлінської діяльності.

Адміністративно-управлінському персоналу потрібна різна за змістом і формою інформація, якій притаманні такі складові: поточна та ретроспективна інформація; вузько- та

широкотематична інформація; галузева (спеціалізована) та міжгалузева (неспеціалізована, суміжна) інформація; фактографічна та концептуальна інформація [2].

В умовах зростання інформаційних потоків, за твердженням І. Лопушинського, у людей виникають психоемоційні перевантаження. Проблема вибору та відбору інформації вимагає від них додаткових знань та постійного коригування інформаційних потреб, а отже, і «...ретельнішого задоволення інформаційних потреб цілої армії професіоналів з документально-інформаційного забезпечення – бібліотекарів, бібліографів, документознавців, інформаційних аналітиків, інформаційних менеджерів, фахівців консолідованої інформації тощо» [4].

Інформаційно-бібліографічне забезпечення безпосередньо пов'язане з документними потоками, що дає змогу визначити кількісні параметри, типологічний склад, тематичні групування, концентрацію і розпорошення публікацій цих потоків.

Стандарт вищої освіти зі спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» уможливив формування в Україні єдиного професійного освітнього простору.

Кафедра інформаційних технологій Київського національного університету культури і мистецтв спрямовує свої зусилля на засвоєння студентами гуманітарних засад інформаційно-комп'ютерних технологій, інформаційно-документного пошуку і набуття професійних компетентностей використання сучасних інформаційно-пошукових систем, а також готовності до опанування додатковими знаннями, вміннями й навичками та самостійного виконання професійних завдань.

Для навчального процесу як для цілісної системи характерними є фундаментальність та стабільність, але окремі її елементи мають бути готовими до інновацій.

Метою дисциплін, включених до навчальних планів кафедри, є виховання у студентів вміння існувати у світовому інформаційному просторі, адаптуватися до техногенних процесів, здійснювати підготовку інноваційних інформаційних продуктів шляхом консолідації інформації, розуміння необхідності гармонізування національних галузевих стандартів до міжнародних, створюючи умови для виконання інформаційно-бібліотечними установами місії потужних провідників української та світової культури, відповідальних за формування системи людських цінностей.

У системі управління існує значна кількість проблем, що характеризуються інформаційною відкритістю і невизначеністю міжпроблемної галузі, унікальністю кожної ситуації, високими вимогами до оперативності прийняття рішень в умовах фрагментованості та суперечливості інформації і потребують інформаційно-аналітичного забезпечення.

Визначаючи консолідацію інформації як новий напрям інформаційної діяльності бібліотек, Н. Кунанець зазначає, що консолідовані ресурси формують інформаційно-аналітичні служби різного рівня, проводячи наукові дослідження і підготовку прогнозно-аналітичних інформаційних матеріалів для певних груп споживачів.

Водночас, на думку Н. Кунанець, «...діяльність інформаційно-аналітичних служб, які функціонують в Україні, потребує координації та кооперації, зокрема для спільного формування й використання джерельної бази, що створюється в процесі аналітико-синтетичної обробки інформації [3].

Концепція якісних змін бібліотек пріоритетними визначає такі напрями бібліотечної діяльності, як «консолідацію суспільства, дотримання європейських цінностей, інтеграцію у європейське співтовариство, підвищення якості життя, рівний доступ до інформації, знань та культурних надбань» [2].

Отже, для ефективної роботи інформаційних менеджерів та аналітиків консолідованої інформації необхідне знання джерел інформації, характеристик інформаційних масивів: розпорошення інформації, старіння інформації, актуальності інформації, оцінювання характеристик інформації – якісних (достовірність, об'єктивність, однозначність, своєчасність, релевантність, пертинентність, актуальність), кількісних (повнота, достатність), ціннісних.

Інформаційно-аналітичні служби покликані моделювати соціологічні аспекти, здійснювати прогнозування можливих ризиків і конфліктів, здійснювати аналітичний моніторинг не лише наявних поточних проблем, а й виявляти проблемні ситуації, проводити ситуаційний аналіз та вирішувати інші завдання соціального, політичного, економічного, фінансового, екологічного моніторингу.

Список використаних джерел

1. Голобуцький О. П. E-Ukraine. Інформаційне суспільство: бути чи не бути. Київ: ЗАТ «Атлант UMS», 2001. 104 с.
2. Концепція якісних змін бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України (до 2025 року). URL: <https://ula.org.ua/252-dokumenti/dokumenti-uba/3089-kontseptsia-iakisnykh-zmin-bibliotek-zadlia-zabezpechennia-staloho-rozvytku-ukrainy-do-2025-roku>
3. Кунанець Н. Е. Консолідація інформації – новий напрям інформаційної діяльності бібліотек. URL: <http://www.lsl.lviv.ua/wp-content/uploads/Z/Z2009/JRN/PDF/29.pdf>
4. Лопушинський І. П. Упровадження електронного урядування в роботу органів виконавчої влади України як вагома складова реформування державної служби. *Публічне управління: теорія та практика: збірн. наук. праць Асоціації докторів наук з державного управління*. Харків: вид-во «ДокНаукДержУпр», 2010. № 2. С. 194–198.
5. Мельник С. В. Професійно-кваліфікаційне забезпечення в Україні сфери бібліотекознавства, документознавства та інформології. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2011. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2011_2_3.

*Яворська Т. М., канд. пед. наук, доцент
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця*

ЦИФРОВІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕК В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Цифровізація є відмінною особливістю сучасного етапу розвитку суспільства. Під впливом цифрових систем і цифрових технологій змінюється реальність, новітні засоби комунікації стають невід'ємною частиною існування людини. Сучасними цифровими сервісами користується практично кожен житель планети, а матеріальний предметний світ доповнюється віртуальним.

Стрімкі зміни технологій вимагають цифрових навичок, тих базових компетенцій, без яких стає все важче соціалізуватися, використовувати блага держави, вчитися або просуватися кар'єрними сходинками. У всьому світі збільшується кількість робочих місць, які потребують передових цифрових навичок. «Успіхи держав, соціальних інститутів і окремих особистостей значною мірою залежать від рівня освоєння ними цифрових пристроїв і технологій» [1].

Цифрові технології змінили сутність сучасних бібліотек, що не лише підлаштовуються під нові реалії, а в цілому переосмислюють свою місію в суспільстві. По всьому світу бібліотеки поступово трансформуються в інтелектуальні центри і технологічні хаби, в яких можна отримати безкоштовний доступ не тільки до інформаційних ресурсів, а й до комп'ютера, Інтернету, комфортного, зручного робочого простору. А все частіше – і до найостанніших технологічних напрацювань.

Навчання цифровим навичкам є частиною загальної стратегії освіти і розвитку національної цифрової економіки у більшості країн світу та міжнародних організацій.

Державну політику у сфері цифровізації, цифрової економіки та електронної демократії в Україні здійснює Міністерство цифрової трансформації України. Наприкінці минулого року Мінцифра провела перше в Україні дослідження з цифрової грамотності населення. В його

основу було покладено методологію, яка використовується Європейською комісією для розрахунку індексу цифрової економіки та суспільства, що складається з таких показників: підключення до мережі Інтернет, людський капітал, використання Інтернет, інтеграція цифрових технологій, цифрові державні послуги.

За даними дослідження 37,9 % українців у віці 18–70 років мають цифрові навички на рівні нижче середнього, ще 15,1 % зовсім не володіють ними. Загалом, 53 % населення України, за методологією оцінки цифрових навичок, знаходяться нижче позначки «середній рівень».

Важливим є те, що 47 % українців у віці 18–70 років вважають, що навчання цифровим навичкам для них є актуальним, що пояснюється зацікавленістю у навчанні, яка прямо пропорційна рівню володіння цифровими навичками населення.

Тож наступним кроком Міністерства цифрової трансформації України був запуск безкоштовної освітньої платформи osvita.diiia.gov.ua для навчання українців цифрових навичок. Проєкт втілено за підтримки швейцарсько-української Програми EGAP, що фінансується Швейцарською агенцією з розвитку та співробітництва та реалізується Фондом Східна Європа та Фондом Innovabridge.

Водночас Міністерством цифрової трансформації України було підписано Меморандум про співпрацю з Комітетом Верховної Ради України з питань цифрової трансформації, Інтернет Асоціацією України та Громадською організацією «Всеукраїнська громадська організація Українська бібліотечна асоціація», згідно з яким бібліотеки мають стати першими хабами проєкту «Дія. Цифрова освіта», популяризуватимуть інформацію про проєкт та нададуть всім охочим доступ до безкоштовного навчання на національній онлайн-платформі із цифрової грамотності.

Серед основних положень Меморандуму:

– Направляти необхідні ресурси на створення осередків формування цифрової грамотності на базі публічних бібліотек у всіх регіонах України.

– Сприяти залученню відповідних фахівців і консультантів до проведення на базі публічних бібліотек занять із відповідними верствами населення з розвитку цифрової грамотності і формування цифрових навичок.

Втім, попри активне включення публічних бібліотек країни до реалізації проєкту Мінцифри, потрібно мати ще й ресурси та матеріально-технічні можливості для того, щоб стати тим місцем, де громадяни матимуть змогу безкоштовно оволодіти цифровими навичками, користуватися електронними послугами від держави. Зокрема це можливо, якщо є підключення до швидкісного Інтернету та Wi-Fi покриття. Тому Мінцифри провело дослідження «Підключення бібліотек України до Інтернету та оптично-волоконних ліній зв'язку». Адже цифровим хабом бібліотека може стати за наявності Інтернету від 100 мбіт/с, вільного доступу відвідувачів до Wi-Fi, сучасних комп'ютерів. Саме за таких умов громадяни зможуть отримати якісний контент та повноцінно користуватись онлайн-сервісами.

Результати дослідження показали, що із 16 038 бібліотек лише 4 662 (29 %) підключені до будь-якої технології. Винятком є місто Київ, де 90 % бібліотек мають Інтернет. Доступ до Wi-Fi-мережі є у 3 733 бібліотек. До оптоволоконних ліній зв'язку підключені лише 954 бібліотеки із загальної кількості. Тобто 92 % бібліотек не мають якісного Інтернету, і це означає, що в таких закладах є суттєві обмеження у використанні контенту. З повним текстом звіту можна ознайомитися на Порталі відкритих даних, де структурована інформація щодо переліку бібліотек України, геолокація, наявність підключення до Інтернету та оптично-волоконних ліній зв'язку, назва провайдерів, наявність відкритого Wi-Fi [2].

Варто зазначити, що бездротовий Інтернет і комп'ютерні зали є стандартом в більшості бібліотек США та Європи. Навіть більше, в них цілком звичним явищем стають не тільки смартфони, ноутбуки та планшети, а й, наприклад, лабораторії з 3D-принтерами тощо. Впроваджується також інтерактивний зв'язок з читачами, оскільки є розуміння того, що читач нині приходить до бібліотеки не просто як у книгосховище, а як у поліфункціональну інфраструктуру, здатну забезпечити швидкий та ефективний шлях до знань. Бібліотеки

використовують у своїй діяльності багато сучасних інформаційних сервісів – це і вебсайт, і спілкування через соціальні мережі, участь у спеціалізованих виставках тощо.

Наразі завдяки проєкту «Дія. Цифрова освіта», за сприяння Української бібліотечної асоціації, підтримки Офісу Президента України у бібліотеки міст і сіл України буде передано 5 000 одиниць комп'ютерної техніки; побудовано мережу із понад 1 300 хабів цифрової освіти по всій країні. Проєкт комп'ютеризації бібліотек буде продовжуватися, адже підключення бібліотек до якісного Інтернету увійде до Національного плану розвитку ШСД, який розробляє Мінцифри [3].

Отже, основними трендами цифрового середовища є мережа Інтернет, наявність Wi-Fi покриття. У змінному середовищі трансформуються місце і роль бібліотек в суспільстві. Вони включаються в інноваційні проєкти, перетворюються в інформаційні навігатори, формують та направляють інформаційні потоки. Переосмислюються принципи організації бібліотечного простору, методи бібліотечно-інформаційної діяльності, ресурсного забезпечення бібліотечних фондів. Сьогодні можна стверджувати, що цифровізація для бібліотек набуває характерних рис мегатренду – великомасштабного довгострокового процесу, що визначає якісний зміст поточного етапу еволюції.

Список використаних джерел

1. Онищенко О. С. Бібліотеки в цифровому середовищі: курс на індивідуальний інтегрований сервіс. *Міжнародна наукова конференція «БІБЛІОТЕКА. НАУКА. КОМУНІКАЦІЯ: АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ У ЦИФРОВУ ЕПОХУ»* 8–10 жовтня 2019. URL: http://nbuv.gov.ua/sites/default/files/all_files/201910_artilces_field_dopmat_files/conf_onychenko_2019.pdf

2. 92 % бібліотек не мають якісного інтернету. *Сайт Міністерства та Комітету цифрової трансформації*. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/92-bibliotek-ne-mayut-yakisnogo-internetu>

3. Підключення бібліотек України до Інтернету та оптично-волоконних ліній зв'язку. URL: <https://data.gov.ua/dataset/7ddf4abf-f62c-4ac9-8b00-20d7d138edba>

СЕКЦІЯ 6

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНО- ДОКУМЕНТНІ СИСТЕМИ

*Анісімова О. М., д-р екон. наук, професор
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця*

ДІЛОВОДСТВО: КУЛЬТУРА СКЛАДАННЯ ТА ОПРАЦЮВАННЯ ДОКУМЕНТІВ

У сучасному суспільстві документ є базовим засобом комунікаційного процесу. І хоча саме поняття «документ» має безліч тлумачень, більшість науковців підтримують думку, що документ це поєднання інформації та будь-якого матеріального носія. Саме за допомогою документів здійснюється організація та інформаційний супровід діяльності будь-якого суб'єкта господарювання. На підставі документів здійснюються усі види діяльності суб'єктів господарювання. Документ бере безпосередню участь в управлінській діяльності, також є візитівкою, додатковою рекламою, частиною іміджу підприємства, організації, фірми тощо.

Переважну більшість інформації, приблизно 95 %, працівники отримують за допомогою документів, приблизно 60 % робочого часу в апараті управління витрачається на роботу з документами, а 10 % витрат суб'єкта господарювання припадає на виробництво різноманітних документів. Саме це викликає необхідність проводити роботу щодо забезпечення якісного опрацювання, обліку, зберігання документів, тобто виникає потреба у формуванні культури складання та опрацювання документів.

Нормативно-правове регулювання діловодства в Україні базується на Конституції України і складається з нормативно-правових актів, що регламентують роботу у цій сфері діяльності, а саме: Закон України від 24.12.1993 № 3814-ХІІ «Про Національний архівний фонд та архівні установи»; Інструкції з діловодства за зверненнями громадян в органах державної влади і місцевого самоврядування, об'єднаннях громадян, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності; в засобах масової інформації (Постанова Кабінету Міністрів України від 14 квітня 1997 р. № 348); Держспоживстандарт України від 07.04.2003 № 55. «Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлювання документів. ДСТУ 4163-2003»; Закон України від 22.05.2003 № 851-IV «Про електронні документи та електронний документообіг»; Наказ Міністерства юстиції України від 18.06.2015 № 1000/5 «Про затвердження Правил організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях»; Наказ Міністерства юстиції України від 18.06.2015 № 1000/5 «Про затвердження Правил організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях»; Постанова Кабінету Міністрів України від 19.10.2016 № 736 «Про затвердження Типової інструкції про порядок ведення обліку, зберігання, використання і знищення документів та інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію»; Постанова КМУ України від 17.01.2018 №55 «Деякі питання документування управлінської діяльності»; Постанова Кабінету Міністрів України від 19.09.2018 № 749 «Про затвердження Порядку використання електронних довірчих послуг в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, підприємствах, установах та організаціях державної форми власності».

Соціальна функція ділового мовлення (письмового та усного) дуже важлива: ділове мовлення використовується у суспільних відносинах людей, слугує для взаємозв'язків у галузі політичних, економічних, соціальних і культурних відносин. Якість службового документа безпосередньо впливає на характер виробничої діяльності та на її результати, і від ефективності роботи з документами значною мірою залежать успіхи кожної організації.

Протягом 15 років базовим документом щодо оформлення документів був ДСТУ 4163-2003 «Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлювання документів». Саме його застосовували при оформлюванні документів, бланків, але на початку 2018 року було прийнято Постанову КМУ України від 17.01.2018 № 55 «Деякі питання документування управлінської діяльності» (далі Постанова). Після прийняття цієї постанови, яка суттєво змінила підходи до оформлення прізвищ у підписах, розміри відступів, інтервалів, виникає багато відмінностей в оформленні документів. Це можна пояснити тим, що велика кількість відповідальних за ведення діловодства працюють за прикладами, які існували багато років, не звернули увагу на нові вимоги, небажанням виконувати нові вимоги. Крім того, протягом двох років після прийняття сім разів у Постанову вносилися зміни.

У загальних вимогах до створення документів перші речення практично вступають у протиріччя один одному. Спочатку вказується, що документування управлінської інформації полягає у створенні документів, в яких фіксується з дотриманням установлених правил відповідно до додатку 1, але у наступному реченні зазначають, що під час підготовки організаційно-розпорядчих документів у паперовій формі працівники установ оформляють їх з урахуванням вимог ДСТУ 4163-2003. Тобто це призводить до неможливості уніфікації підходів до створення документів. Організації, які впроваджують електронний документообіг, оформлюють документи за одними вимогами, а ті, що ще використовують традиційний документообіг, – ДСТУ 4163-2003. Безумовно, у ДСТУ 4163-2003 є пункт, в якому вказано, що реквізити розміщують у межах, встановлених схемами, з допуском ± 2 мм. Це дає можливість використовувати загальні вимоги до складання документів, які зазначені у Постанові.

У всіх нормативних документах зазначено, що відповідальність за організацію діловодства в установах несуть їх керівники, але, аналізуючи стан оформлення документів, які викладаються у відкритий доступ, можна зробити висновок про те, що більшість тих, хто відповідає за оформлення документів, взагалі не обізнані про наявність реквізитів документа. Алгоритм складання документів у пересічного громадянина: 1) даємо пошуковий запит у Інтернет-пошукач; 2) бачимо безліч картинок з прикладами оформлення; 3) обираємо той, що сподобався; 4) оформляємо, як забажаємо, приблизно розташовуємо відповідно до обраного зразка. Тобто в Україні не сформована культура оформлення документів. Є багато нарікань у здобувачів вищої освіти після проходження практики: документи у багатьох підприємствах оформлюються не відповідно до вимог. Одним із перших питань, які розглядають, – це вміння довести до керівника необхідність змін у наявній інструкції з діловодства, або навіть створити таку інструкцію.

Ще один напрям помилок – це публікації спеціалізованих журналів з помилками у зразках. Наприклад, спеціалізований журнал «Діловодство» № 3, березень, 2019 року, стаття Світлани Василенко «Підрозділ Інструкції з діловодства. „Оформлення реквізитів організаційно-розпорядчих документів”», взагалі не згадується Постанова № 55, усі приклади стосуються лише ДСТУ 4163-2003, хоча Постанова діє вже понад рік. І таких прикладів можна навести багато.

Інший напрям – це форми документів, які затверджують деякі державні установи. І в цих формах уже закладено помилки. Наприклад, у Наказі МОН 14.01.2019 № 32 «Про затвердження форм виборчого бюлетеня та протоколу виборчої комісії з виборів керівника закладу вищої освіти» затверджено форму № 3 протоколу виборчої комісії з виборів керівника закладу вищої освіти. Аналізуючи форму цього документа, можна побачити, що реквізити 11, 12, 23 пропонуються оформлювати з помилками. Тобто якщо ці документи будемо оформлювати відповідно до правил Постанови – це вважається помилкою, і це буде порушенням у документальному супроводі виборів керівника закладу вищої освіти. Якщо ці документи будуть оформлені відповідно до наказу, вони не відповідатимуть загальним вимогам щодо розташування документів та оформлення підписів. Ще блок помилок – це людський фактор. Наприклад, на підприємстві створений шаблон бланку наказу чи листа, в якому реквізит 11 (дата документа) повинен записуватися словесно-цифровим способом. Але

відповідальний за реєстрацію цього документа на це не звертає уваги та подає дату у цифровому записі. Це можна побачити на сканах наказів чи листів державних органів: 09.05.2020 р.

Отже, якщо ми себе поважаємо, варто формувати культуру складання документів.

*Василенко В. Ю. асистент кафедри ІСУ
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця*

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ

Сьогодні, в епоху інформаційного суспільства, одним із найголовніших кроків для досягнення стратегічної конкурентної переваги закладів вищої освіти на національному та світовому освітніх ринках є впровадження міжнародних інформаційно-комунікаційних технологій (МІКТ) в освітній та науково-дослідний процес.

Реалізація цього кроку актуалізує детальне вивчення таких понять, як «інформаційна діяльність у межах надання освітніх послуг», «ІКТ освітнього процесу» та призводить до розробки механізмів підвищення ефективності процесів інформаційного забезпечення, а також визначення їхнього впливу на рівень конкурентоспроможності і затребуваності в галузі вищої освіти України, що і визначило актуальність представленого дослідження.

Як інформатизація сучасного суспільства загалом, так і процеси інформатизації усіх форм освітньої діяльності зокрема, базуються, насамперед, на механізмах вдосконалення та масового поширення сучасних міжнародних інформаційних і комунікаційних технологій. Подібні технології активно застосовуються для передачі інформації та забезпечення інтерактивної взаємодії викладача і студента в сучасних системах відкритої та дистанційної освіти. Водночас сучасний викладач повинен не тільки володіти знаннями у сфері міжнародних інформаційних технологій, а й бути фахівцем щодо їх застосування у своїй професійній діяльності [1].

Під інформаційною діяльністю у межах надання освітніх послуг будемо розуміти сукупність дій співробітників закладу вищої освіти, висококваліфікованого науково-педагогічного персоналу, органів державного управління, спрямованих на задоволення інформаційних потреб студентів.

Інформаційною потребою студента насамперед є отримання високого рівня професійних знань, орієнтованих на ведення інформаційно-аналітичної діяльності відповідно до сучасних ринкових умов із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Інформаційні та комунікаційні технології являють собою узагальнююче поняття, що описує різні засоби, інструменти, механізми, способи, алгоритми обробки, передачі, збереження, представлення інформації [2].

Серед наявних сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, які використовуються в освітній діяльності закладів, можна виділити такі:

- автоматизовані системи навчання, які забезпечуються можливими способами, інструментами створення, зберігання, надання спільного доступу до навчальних матеріалів із подальшою інтерактивною взаємодією викладачів з колегами та студентами [3];

- багатофункціональний електронний підручник (ЕП), який, за аналогією із структурою традиційного підручника / посібника, складається з тем, розділів, параграфів або певної сукупності лекцій. За допомогою електронних підручників реалізується можливість організації внутрішнього сховища фрагментів документів з правами розмежування доступу (кафедра, факультет, інші підрозділи);

- прикладні електронні енциклопедії, створенню яких передують розробка онтології програм. Структурування знань під час розробки онтології полягає у виділенні понять (сутностей) додатка, які утворюють тезаурус. Характеристика понять, притаманні їм властивості і зв'язки між поняттями описуються в статтях, званих модулями (об'єктами, елементами освітніх ресурсів). І вже модулі складають предметну базу знань, які й утворюють прикладну електронну енциклопедію [4];

- відкрита освіта та дистанційне навчання. Дистанційна форма передбачає навчання за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій без прив'язування до розкладу занять і місця їхнього проведення. Основною особливістю є паралельність навчання, тобто можливість здобувати освіту в кількох закладах вищої освіти одночасно або паралельно працювати [5].

Характеристика найбільш поширених освітніх міжнародних інформаційних технологій представлена на рис. 1 [3–5].

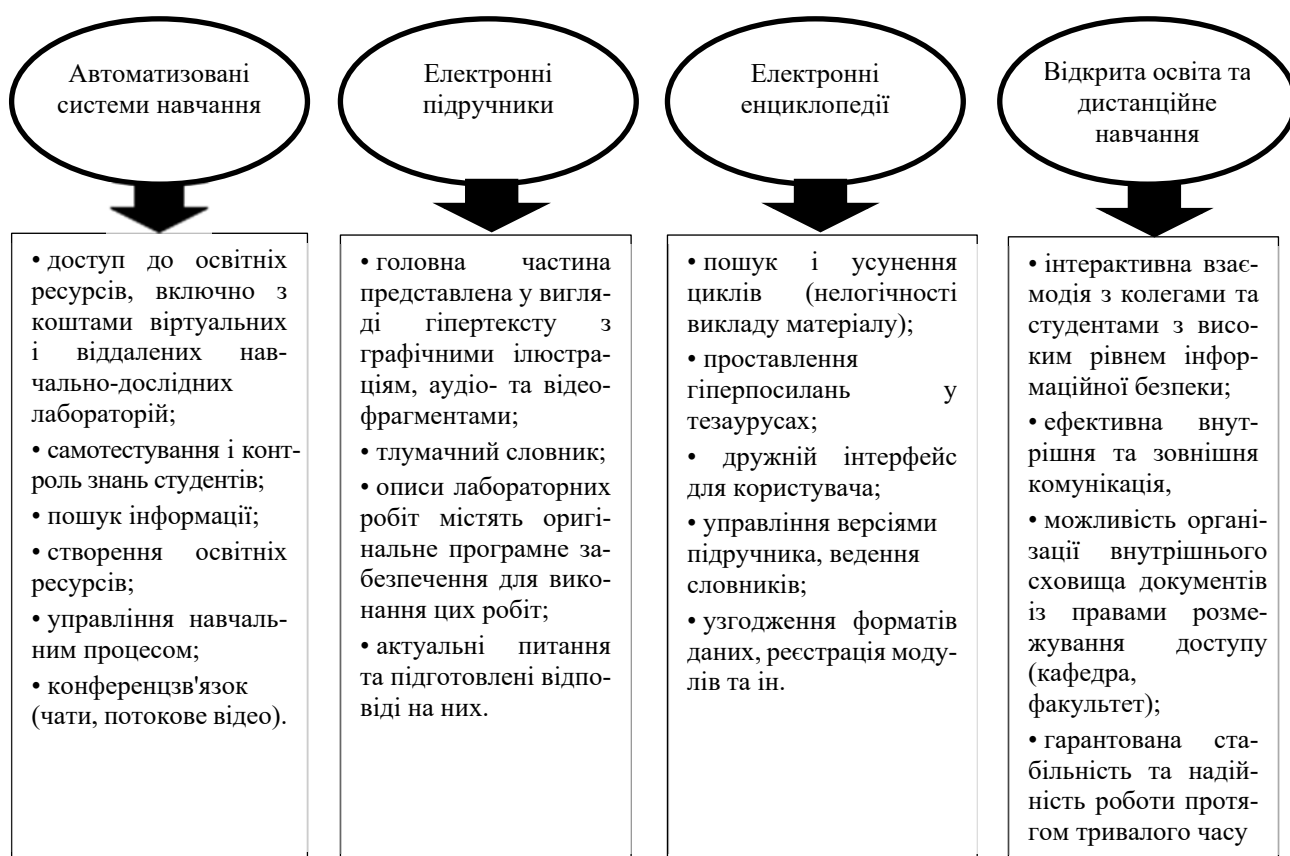

Рис. 1 – Характеристика освітніх міжнародних інформаційних технологій

Отже, використання запропонованих у межах дослідження освітніх міжнародних інформаційних технологій дасть змогу закладам вищої освіти: маніпулювати більшою кількістю ресурсів, завантажувати у хмарні сховища готові файли, а також створювати їх безпосередньо в середовищі, крім того, можливе використання посилань на каталоги та Web-сторінки; організовувати середовища інтерактивного спілкування за інтересами; проводити обговорення та диспути, спільну творчу діяльність зі створення інтелектуального продукту; здійснювати контроль знань: завдання, опитування, тести, лекції, семінари; диференціювати роботу зі студентами в групах за спеціальностями, за рівнем підготовленості; здійснювати постійний моніторинг всіх дій студентів; охопити більшу кількість студентів, поліпшити результати навчальної діяльності; забезпечити більш гнучку доступність і зробити все це при мінімальних витратах; надавати освітні послуги студентам з обмеженими можливостями; задовольняти інформаційні потреби науковців та освітян на якісно новому рівні (за

різноманіттям джерел, актуальністю, повнотою, швидкістю та доступністю отримання інформації).

Оскільки використання МІКТ є закономірним розвитком конкурентоспроможного існування закладів вищої освіти, розглянута тема є актуальною та потребує подальшого дослідження з урахуванням подальших викликів сучасного суспільства.

Список використаних джерел

1. Шахіна І. Ю. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2013. Вип. 36. С. 479–484.

2. Заярна І. С. Деякі аспекти використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні англійської мови. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2015. Вип. 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadped_2015_4_7

3. Кремень В. Освіта і майбутнє України: точки перетину. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2015. № 1–3. С. 6–11.

4. Беседіна Л. Л., Проценко В. А. Лінгвістичні аспекти розроблення електронної енциклопедії законодавства України. *Правова інформатика*. 2010. № 3(27). С. 75–80.

5. Дендев Б. Інформаційні і комунікаційні технології в освіті: монографія. Москва : ПТО ЮНЕСКО, 2013. 320 с.

Ковальська Л. А., д-р іст. наук, доцент

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

ДОКУМЕНТУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ІНФОРМАЦІЇ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО АПАРАТУ УКРАЇНИ

Розвиток інформаційного середовища актуалізував необхідність трансформації процесів документування, виконання документної інформації, збереження і використання інформації в системі життєдіяльності суспільства. Зафіксована на певному носіїв інформація отримує статус документної, в чому і полягає дихотомічна сутність двох термінів – «інформація» і «документ». Поняття інформація тісно пов'язане із суміжним терміном документ. Дефініції поняття «документ» показують підходи до його розуміння і пов'язані з актуалізацією певних аспектів документа в різні періоди науково-технічного розвитку матеріальних елементів феномену, звернення уваги до функціональних особливостей, їх науково-галузевої і прикладної сфери застосування. Закон України «Про інформацію» трактує документ як матеріальний носій, що містить інформацію, основними функціями якого є її збереження та передавання у часі та просторі [1]. К. Мітяєв наводить такі трактування документа: матеріальний результат окремого акту письмового, зображувального, звукового, комплексного, машинного початкового документування явищ об'єктивної дійсності і мисленнєвої праці людини; засіб і спосіб збереження пам'яті про закарбовані в документі факти, явища, події; засіб і спосіб свідчення, підтвердження, встановлення, ототожнення закріпленого в документі; засіб і спосіб юридичного свідчення; засіб передачі закарбованої у документі інформації у часі і просторі; засіб і спосіб управлінської діяльності; джерело історичних свідчень [2]. Документ завжди є носієм і джерелом початкової інформації, зокрема й управлінських даних, механізмом її передачі у часі та просторі. Обґрунтовану думку про природу документа через виявлення його характерних ознак запропонувала Г. Швецова-Водка – наявність соціальної інформації; фіксованість інформації; призначеність документа для передавання інформації, головна функція; речовинність; семіотичний і семантичний характер.

Окремим напрямом науки про документ, який побудовано на специфіці зв'язків діловодства й управління, є управлінське документознавство. Теорія документа виступає теоретичним розділом не тільки науки про документ, але й теорії діловодства, завданням теоретичного обґрунтування процесів документаційного забезпечення апарату управління [3]. Напрямок управлінського документознавства дає змогу з'ясувати інформаційну природу документа, зрозуміти документ як результат документування управлінської діяльності. Під системою управлінської документації розуміється сукупність взаємопов'язаних офіційних документів, що застосовуються в установі. Це насамперед організаційно-розпорядча документація, що вміщує документацію з організації систем та процесів управління, управління кадрами та з оцінки трудової діяльності. До цього виду документації відносяться організаційні (статут, установча угода, положення, правила та інструкції), розпорядчі (накази, рішення, розпорядження, вказівки, ухвали) і довідково-інформаційні документи (заяви, доповідні та пояснювальні записки, протоколи, графіки відпусток).

Використання документної інформації надзвичайно широке, але найбільш помітне завдання документа у сфері управління, житті суспільства. Важливим завданням документознавства є з'ясування етапності еволюції методів фіксації інформації, технологій створення носія, форми, змісту інформаційного повідомлення. Феномен перетворення повідомлення в документ обумовлюють низка соціальних причин і особливі умови функціонування суспільства. Зміна інформаційних потреб суспільства, соціальних і технологічних умов може привести до різних наслідків, відображених у документі.

Особливого значення документ набуває в системі управління, що супроводжує всі сфери життєдіяльності суспільства. Тут *управлінська інформація* – це сукупність даних, які є об'єктом зберігання, передачі, перетворення, та використовуються для активного впливу на регулювання діяльності окремої організації. Інформація у процесі управління виступає одночасно й об'єктом, і продуктом праці. Таке змістове поєднання, переплетення об'єктно-предметної сфери адміністративної діяльності потребує формального відображення управлінської функції у вигляді документа, узгодження документообігу у структурі органів управління, виконання їх основних завдань, подальшої фіксації діяльності та її контролю.

Головним аспектом вироблення ефективних механізмів взаємодії системи державного управління та суспільства є встановлення інформаційного обміну між різними елементами апарату державного управління, впровадження системи діловодства і документообігу, враховуючи рівень інформатизації. Прийняття державних управлінських рішень передбачає створення та обіг в органах влади великої за обсягом, різновидами та динамікою інформації. Важливими аспектами опрацювання масиву інформації є ущільнення, адекватність, точність, правдивість, повнота, вичерпність, своєчасність та інші.

Управлінська інформація, виражена у вигляді документа, є обов'язковою умовою діяльності будь-якої організації. Процес документування управлінської інформації передбачає створення документів, фіксацію в них інформації з дотриманням установлених правил про управлінські дії. Загалом, сукупність дій органів державного управління зі створення і використання документів називається документуванням управлінської діяльності. В управлінській діяльності державних органів використовуються здебільшого текстові документи, інформація в яких зафіксована будь-яким письмовим способом – рукописним або друкарським. Документи, оформлені відповідно до певних правил, називають управлінськими, а їх сукупність – управлінською документацією. Управлінська документація являє собою систему документів, що забезпечують управлінські процеси в суспільстві, в установі, на підприємстві, в організації. Підставою для створення документів є необхідність засвідчення наявності та змісту управлінських дій, передавання, зберігання і використання інформації протягом певного часу або постійно. За ознакою використання в управлінні розрізняють офіційні, власні і власного походження документи та справжні оригінали офіційних документів, дублікати і копії, витяги з офіційних документів.

Робота з управлінською інформацією – це не пізнавальний і не естетичний акт, а яскраво виражений практичний елемент, пов'язаний з опрацюванням, прийняттям і реалізацією

державно-управлінських рішень. Засобом регулювання документообігу у структурах державного апарату є стандарти, класифікатори і уніфіковані системи документації. На сьогодні процес документування управлінської інформації має уніфікований та стандартизований вигляд, засвідчує знання та реалізацію положень Законів України та нормативно-правових актів різного рівня. До основних критеріїв організації правильного документування управлінської інформації належать знання вимог до оформлення ділових паперів, норм чинного законодавства, які регулюють організацію контролю, нормативно-правових актів щодо організації роботи зі зверненнями громадян на публічній службі, правил формування архіву та передачі документів на державне зберігання, специфіки роботи з цифровим підписом тощо.

Крім теоретичних знань важливим аспектом є практична складова. Тут можна виділити уміння вільно володіти культурою писемного ділового мовлення, правильно і грамотно готувати документацію, оформлювати управлінські рішення, працювати з кореспонденцією, формувати архів та здійснювати передачу документів на державне зберігання, організувати контроль за виконанням документів в органі влади, демонструвати компетентність і грамотність під час роботи з електронною поштою та підписом, спілкуватися з клієнтами, які потребують особливого підходу.

До практичної складової можна віднести також досвід та навички документування управлінської інформації в апараті державних органів влади України, серед яких варто назвати складання, написання, оформлення та редагування організаційної, розпорядчої документації, реалізацію порядку та забезпечення права звернення громадян до органів влади, формування архівної документації та здійснення її передачі на зберігання, дотримання виконавської дисципліни у структурному підрозділі органу влади тощо.

Отже, ефективність діяльності органів державної влади та управління залежить від якості їх інформаційного забезпечення. Інформація, яка використовується в державному управлінні, – це документовані дані про події та явища у суспільстві, державі, що відповідають вимогам репрезентативності, точності, своєчасності, актуальності, достатності, дієвості для забезпечення виконання державно-управлінських функцій. Стандартизація та уніфікація документування діяльності органів державної влади України гарантує одержання якісної інтелектуальної продукції у вигляді управлінської інформації згідно з вимогами споживачів та інших зацікавлених сторін.

Список використаних джерел і літератури

1. Закон України «Про інформацію». *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1992. № 48, ст. 650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
2. Митяев К. Г. О методологии классификации и экспертизы документов. Москва, 1967. С. 118–138.
3. Кулешов С. Г. *Управлінське документознавство: навч. посіб.* Київ: ДАККіМ, 2003. 60 с.

*Сивицька І. Г., канд. екон. наук, доцент
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця*

ДОКУМЕНТАЛЬНІ ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ: ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ

Розвиток електронного урядування (ЕУ) є одним із пріоритетних напрямів реформування системи державного управління, а також важливою передумовою розбудови цифрової економіки та подальшої інтеграції України до єдиного цифрового ринку. Концепція

розвитку електронного урядування в Україні визначає ЕУ як форму організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян. Базової значимості під час реалізації процесів електронного урядування набувають державні документальні інформаційні системи, і насамперед, питання забезпечення якості їх функціонування.

Під якістю будемо розуміти сприйняття споживачами ступеня, до якого сукупність власних характеристик об'єкта (його якісних та / або кількісних відмітних властивостей) задовольняє їх вимоги, тобто сформульовану потребу або очікування, загальнозрозумілі або обов'язкові. Документальні інформаційні системи електронного урядування (ДІСЕУ) є окремою підсистемою документальних комунікацій суспільства, які відрізняються характером комуніката та його призначенням, а також особливим видом комунікаційного посередника. В ДІСЕУ передається інформація з документа або сам документ, що є частиною державних інформаційних ресурсів – систематизованої інформації, що є доступною за допомогою інформаційних технологій, право на володіння, використання або розпорядження якою належить державним органам, військовим формуванням, утвореним відповідно до законів України, державним підприємствам, установам та організаціям, а також інформація, створення якої передбачено законодавством та яка обробляється фізичними або юридичними особами відповідно до наданих їм повноважень суб'єктами владних повноважень.

Розглянемо ДІСЕУ з позицій процесного підходу, що є обов'язковим принципом забезпечення якості у контексті вимог міжнародного стандарту ISO 9001:2015 (рис. 1).

Рис. 1 – Функціонування документальних інформаційних систем електронного урядування в нотації IDEF0

Входами до ДІСЕУ є підсистема державних інформаційних ресурсів – державні кадастри, реєстри, класифікатори, які створюються з метою надання оперативного доступу до цілісної, актуальної, достовірної та несуперечливої інформації про основні об'єкти, форми, способи і результати державного управління, та передбачають спільне використання такої інформації на міжвідомчому рівні органами державної влади.

Виходами з ДІСЕУ є нормативно закріплені державні інформаційні продукти та послуги, які мають повною мірою задовольняти інформаційні потреби за різними життєвими ситуаціями, що надаються державними органами громадянам, бізнесу або іншим державним органам, а також послуги, які надаються органами місцевого самоврядування та недержавними установами, організаціями, підприємствами в порядку виконання делегованих державою повноважень за допомогою інформаційно-телекомунікаційних технологій.

На всіх стадіях життєвого циклу ДІСЕУ, починаючи від формування вимог і розробки концепції до експлуатації, мають бути враховані вимоги стандартів, регламентів у сфері державного управління та державної влади, у сфері розробки та експлуатації інформаційних систем, а також реалізовані принципи інформаційних відносин, а саме: гарантованість права на інформацію; відкритість, доступність інформації, свобода обміну інформацією;

достовірність і повнота інформації; правомірність одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації; захищеність особи від втручання в її особисте та сімейне життя.

Якість державних послуг, як вона сприймається споживачем, безпосередньо визначається процесами їх створення, а також діями, пов'язаними із заходами, що виконуються за результатами зворотного зв'язку з якості і сприяють її поліпшенню, а саме оцінюванням наданої послуги постачальником; оцінюванням отриманої послуги споживачем; перевітками якості реалізації всіх процесів системи якості та їхньої ефективності. Система критеріїв оцінки якості ДІСЕУ має бути орієнтована на тип; цільову аудиторію; спрямованість послуг на задоволення інформаційних потреб; технологію і засоби надання послуг. Наприклад, можна виділити такі показники якості інформаційних послуг із позиції споживача: середовище, що забезпечує процес задоволення інформаційної потреби; сервіс надання послуги; цінність послуги з позицій прагматичної значущості, ступінь адаптивності послуги до інформаційних потреб тощо. Якість електронних державних послуг може бути оцінена також із позицій економічного ефекту через економію, яку отримує суспільство внаслідок використання державних інформаційних ресурсів у різних галузях і сферах.

Забезпечення якості ДІСЕУ загалом потребує безперервного моніторингу всіх елементів процесу функціонування, що охоплює вимірювання, контроль, аналіз параметрів процесу на кожному етапі, запобігання виникненню невідповідностей, а також розроблення комплексу заходів, спрямованих на коригування та покращення як усього процесу, так і окремих його елементів.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України» від 23.02.2006 № 3475-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3475-15#Text>
2. Добровольська А. Б. Інформаційний простір: проблеми становлення нової якості національного росту. *Наука України у світовому інформаційному просторі*. Вип. 3. Київ: Академперіодика, 2010. С. 61–70.
3. Інформаційні ресурси: національні та державні, зміст, поняття. URL: <http://ippi.org.ua/sites/default/files/dovgan.pdf>
4. Приймак Ю. Ю. Національні інформаційні ресурси – джерело державних інформаційних продуктів та послуг. *Державне управління: теорія та практика*. 2009. № 2. URL: http://academy.gov.ua/ej/ej10/doc_pdf/Priymak.pdf
5. Розпорядження КМУ від 20 вересня 2017 р. № 649-р «Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80>
6. Юдін О., Бучик С. Правові аспекти формування системи державних інформаційних ресурсів. *Безпека інформації*. 2014. Т. 20, № 1. С. 76–82. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bezin_2014_20_1_15

*Чурсін М. М., д-р пед. наук, доцент
Одеський національний політехнічний університет, м. Одеса*

ПРОСТРАНСТВА РАЗВИТИЯ КОММУНИКАЦИИ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ

Одно из неоспоримых требований к образовательной деятельности в высшей школе – это требование ее постоянного развития. Это требование выглядит настолько очевидным, что за его общей формулировкой часто теряются весьма существенные уточнения, детали. И это при том,

что в наш стремительный век постоянно нуждаются в переосмыслении самые, казалось бы, незыблемые понятия образования. Импульс здесь исходит не только от философии, все чаще приглашающей вместо привычного утверждения «это так!» сомневаться: «так ли это?», но и от отдельных частных и синтетических наук, вроде кибернетики, синергетики, теории коммуникации, социальной информатики и других, предоставляющих новые методологические средства анализа и моделирования образовательной деятельности. Так, например, предложенное в рамках теории систем различение *цели*, которая для некоторой системы может описываться *точкой* в n -мерном пространстве состояний системы, и *ценности*, описываемой *вектором*, позволяет перейти к обсуждению целеориентированного и ценностно-ориентированного обучения с весьма содержательной их диалектикой.

Требование развития, адресуемое высшей школе, заставляет вспомнить, что развитие, если его не понимать как простое увеличение, количественный рост каких-то показателей, предполагает наличие проб и ошибок и связано с выявлением направлений, а лучше – пространства развития. Такое пространство можно определить как уже упомянутое n -мерное пространство возможных состояний системы «высшая школа». Тогда если в каких-то из n координат допускаются пробы и ошибки, эта система может характеризоваться как развивающаяся. Если же в указанном пространстве может быть задана точка желаемого состояния системы, целевая точка, то система становится управляемой.

Понимание высшей школы как развивающейся системы предполагает ту или иную степень свободы изменения состояния вдоль ее n координат. И само это количество координат, и степень свободы образовательного учреждения в определении их значений определяют в итоге множество возможных состояний системы в этих координатах, которое в дальнейшем и будем называть общим пространством развития образовательной деятельности.

Это пространство имеет одну наиболее общую характеристику – объем. И чем больше свободы имеет субъект образовательной деятельности в определении своего поведения в отношении всевозможных координат, тем больше пространство развития этой деятельности. Наоборот, снижение указанной свободы означает уменьшение объема пространства развития, что может, в частности, означать и переход к управленческой модели функционирования учреждения (высшего) образования. Подобная, управленческая, модель может ориентировать учебное заведение на достижение каких-то более высоких значений тех или иных параметров, используя для этого целую систему стимулов. Так и происходит в целом в нашем образовании. Достаточно вспомнить такие количественные показатели, принимающие участие в рейтинговом оценивании образовательных учреждений, как количество остепененных преподавателей, количество публикаций (в реферируемых изданиях, со студентами, на иностранном языке), количество компетенций, теперь еще количество контактов со стейкхолдерами... Понятно, все эти показатели должны непременно возрастать. И тогда, казалось бы, можно говорить о развитии образовательной деятельности. Но на самом деле в такой ситуации пространство развития невелико, и речь идет о пространстве координат управляемой системы, пространстве управления (заметим, даже в управленческой модели не все показатели должны оцениваться линейно: «больше – значит, лучше»).

Отсюда требования развития образовательной деятельности должны связываться с уточнением представлений о пространстве развития. Рассмотрим далее некоторые направления этого уточнения на примере коммуникативной деятельности, одной из ключевых в образовании.

Обратим внимание на то, что коммуникативное пространство (мыслимое, например, как множество всех допустимых способов и / или актов коммуникации) можно мыслить как составной элемент пространства развития, куда оно входит наряду с другими пространствами: информационным, технологическим, экономическим, природным (в частности, пространством температур), лингвистическим, этическим и т. д. Все эти составляющие находятся в сложном взаимодействии друг с другом и во взаимном влиянии. Интересным, на наш взгляд, может быть исследование такого взаимодействия для некоторых пар пространств. Так, например, автору этих строк приходилось констатировать снижение внимания студентов

к этике делового общения в пользу его функциональности (вплоть до отсутствия обращения в деловой переписке). Это говорит об уменьшении пространства этики (или, что то же самое, деградации, анти-развития в этом пространстве) с одновременным увеличением функционально-технологического пространства коммуникации. Примерно такая же картина отношений выявляется (только теперь уже на основе анализа причинно-следственных связей) между формальной оценкой квалификационной работы «на плагиатизм» и востребованностью такой оценки в пространстве этики: последнее просто элиминируется, устраняется из оценки. Нетрудно видеть, что при этом сжимается и этическое пространство образовательной деятельности в целом.

Введение понятия пространства развития коммуникации и составляющих его подпространств в образовательной деятельности позволяет перейти к анализу этих составляющих. И самой интересной их характеристикой, возможно, выступает представление об их конечности или бесконечности. При этом в отношении одних пространств (например, технологического или информационного) не возникает сомнений в их бесконечности. То же можно сказать и в отношении физического пространства коммуникации (если не ограничиваться поверхностью Земли). Но уже с «временным пространством» все обстоит значительно сложнее. Практически для человеческого восприятия время бесконечно: наша планета «прожила» несколько миллиардов лет, и это число в человеческом измерении неотлично от бесконечности. Но, с другой стороны, в сутках 24 часа, и это позволяет говорить об ограниченности временного пространства как составляющей пространства развития. Особенно эта ограниченность проявляется во взаимодействии с другими пространствами, например, информационным. Еще в середине 80-х годов прошлого столетия в даже узкой специальности ежедневно появлялось примерно 3,5 тысячи новых научных текстов. Теперь это число, возможно, на порядок больше. И совершенно понятно, что усвоить всю выходящую по специальности информацию современный специалист не в состоянии, именно вследствие ограниченности «пространства времени». Надо заметить, что этому обстоятельству все еще не уделяется достаточного внимания и в теории, и в практике образовательной деятельности.

Другой ограниченной составляющей пространства развития коммуникации является пространство здоровья человека – и учащегося, и обучающего. И в отношении этого пространства все отчетливее видны ограничивающие воздействия со стороны информационного и технологического пространств развития. Именно с «пространством здоровья» связана смена глобальных парадигм современности: переход от достижения пределов роста к недостижению пределов разрушения...

Таким образом, рассмотрение составляющих пространства развития коммуникации в образовательной деятельности (а с ними связаны и соответствующие ресурсные представления) выявляет важные аспекты обсуждения проблемы совершенствования образовательной деятельности, позволяет по-новому освещать возникающие в ней противоречия и точнее формулировать задачи их разрешения.

*Білик Н. І., канд. іст. наук, доцент
Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль*

СЕРЕДНЬОВІЧНЕ МИСТЕЦТВО РУСІ-УКРАЇНИ ЯК ШТУЧНИЙ КОМУНІКАТИВНИЙ КАНАЛ

Мистецтво – це художньо-образні форми відображення дійсності, спосіб виявлення творчого потенціалу особистості та задоволення її естетичних потреб. Мистецтво розглядають як штучний комунікативний канал, створений людиною ще в добу палеоліту.

Штучні комунікативні канали «виникли через обмеженість природних можливостей людини (коли комуніканти позбавлені безпосереднього контакту, не можуть ні бачити, ні чути один одного, а проте існує суспільно важлива інформація, що потребує поширення в соціальному часі і просторі)» [1, с. 48]. Найдавнішими штучними каналами комунікації дослідники вважають: графічні зображення на кістці та камені; живописні малюнки на стінах печер; фігурки людей, тварин і птахів. Перелічені твори мистецтва були знаками і символами, що уособлювали архаїчні уявлення первісної людини про навколишній світ. Отже, у добу палеоліту виникла інформаційно-комунікативна функція мистецтва.

Зв'язок між митцем й аудиторією уможливорює саме інформаційно-комунікативна функція. Існують види мистецтва, в яких комунікативні можливості обмежені мовним бар'єром. Це, передусім, література, театр, водночас архітектура, живопис, скульптура, музика і танець «володіють» універсальним комунікативним кодом. Саме тому «мова» творів Леонардо да Вінчі чи Миколи Лисенка була зрозумілою в усіх регіонах світу і пододала часові кордони.

Середньовічне мистецтво Русі-України донині залишається потужним художнім комунікативним каналом, що несе символічні повідомлення з X ст. Давньоруська архітектура стала своєрідним закріпленням доби у просторі, а в контексті християнства – втіленням «Біблії» в камені. Найкращі пам'ятки цього періоду збереглися в Києві та Чернігові. Ця «скам'яніла музика» минулих поколінь є невід'ємною частиною української культури.

У X–XI ст. переважали споруди візантійського зразка, однак у їх архітектурі відображено й місцеві традиції. Це були хрестово-купольні (хрещато-баневі) храми. Довкола головної бані, яку кріпили на чотирьох стовпах-підпорах, розміщували менші за розміром. Головна частина сакральної будівлі була орієнтована на схід [2, с. 95].

Храм, згідно з християнським вченням, символізував дім Бога, корабель спасіння, хрест, на якому розіп'яли Ісуса Христа. «Храм мислився як символ гармонійної організації хаосу буття силою Божого слова. Тому вже зовнішні пропорції його мали бути бездоганними і визначати ідею гармонії, що водночас і пов'язана з довкіллям, і виділяється з нього. Цьому слугували і розташування церкви на високих місцях, так, щоб її було видно на тлі неба...» [3, с. 96].

Перший кам'яний храм на Русі – церква Богородиці Десятинна, збудована грецькими майстрами у 989–996 рр. на кошти князя Володимира. Назва сакральної споруди означала, що 10-у частину свого прибутку князь жертвував на храм. Водночас, історія пам'ятки пов'язана з перенесенням із Херсонеса мощів Святого Климента, на цій реліквії храм побудовано, звідси інша назва споруди – Великомученика Климента [4, 47]. Церква, згідно з дослідженнями, мала до 25 куполів, товщина стін становила близько 1 м. У 1240 р. Десятинну церкву було зруйновано під час монголо-татарської навали, нині залишився лише фундамент споруди, знайдено мозаїчну підлогу.

Найдавніший храм Русі-України, що зберігся до наших днів, – це собор Святої Софії у Києві, збудований у 1011 р. князем Володимиром (останні дослідження світських фресок собору та графіті (за 1018–1036 роки) дають вченим підстави стверджувати цей факт); будівництво сакральної споруди було завершено князем Ярославом Мудрим. «Унікальна інформація, що міститься в його архітектурно-живописному ансамблі, відіграє велику роль у вирішенні питання про формування ментальності та становлення світоглядних засад нашого народу. Разом із тим Софійський собор є перлиною світової культури, зокрема унікальним явищем східнохристиянської культурно-релігійної традиції, що отримала в ньому своє сакральне та матеріально-художнє відображення» [4, с. 9].

Храм присвячено Софії – Божій Премудрості. Перед будівничими храму Святої Софії постало завдання відтворити образ Нової Русі (після хрещення в 988 р.) в образі нового храму. Оскільки Київ став символом Нового Єрусалиму, тому образ священного міста проявився в архітектурі храму. Собор Софії символізував Дім Премудрості, а Київська Русь – царство Божої Премудрості. Споруда Софії репрезентувала руську Церкву, яка, у свою чергу, уособлювала ідеальну християнську державу – «Святу» Русь. Свята Русь – це Русь рівноапостольних і святих князів, ченців і книжників [4, с. 75]. У Софії Київській не було персоналізованого образу Премудрості, відображеного в іконі, бо її образом був увесь храм.

Храм Святої Софії був «ликом» Софії. Про зв'язок Софії з Богоматір'ю свідчить храмове свято – Різдво Богородиці.

В основу сакральної споруди покладено візантійську хрещато-баневу систему. У центрі містилася центральна баня, навколо неї – дванадцять бань. Тринадцять бань (12+1) символізували Ісуса Христа та 12 апостолів, тобто Вселенську церкву. П'ять куполів зверху стали символом священного союзу Христа й Небесної церкви, що позначався числом 5.

Софійський собор дійшов до наших днів із майже незмінним інтер'єром, у якому гармонійно поєднано фрески та мозаїки, датовані часом будівництва храму. У соборі збережено 260 м² мозаїки, що нараховує 177 відтінків. У мозаїці виконано найважливіші зображення, які «читають» зверху вниз; їх розміщення відповідає візантійському канону оформлення християнського храму:

- усередині головної бані зображений Христос-Вседержитель (Пантократор), володар світу, глава Церкви Небесної, згідно з канonom, він тримає в лівій руці Євангеліє, а правою – благословляє, навколо Спасителя – чотири архангели;
- у підкупольному барабані – постаті апостолів-євангелістів, учнів Христа;
- над вівтарем – Богоматір, яка символізує Церкву Земну, у вигляді Оранти (з грец. – «Та, що молиться») з піднятими у молитві руками. Оранта в довгій синій сорочці та пурпуровому плащі постає на золотому тлі, що символізує Царство Небесне;
- нижче образу Оранти – багатофігурна композиція «Євхаристія», головне таїнство Церкви – причастя хлібом і вином [2, с. 97].

У храмі збережено 300 м² фресок. Розписи ілюструють Святе Письмо, крім біблійних сюжетів є «життя» Святого Георгія й архангела Михаїла. Особливістю є унікальні розписи на світські теми: в центральному нефі зберігся княжий портрет «сім'ї князя Ярослава Мудрого» (за іншою версією – «сім'ї князя Володимира»); на стінах сходових веж собору, що ведуть на княжі хори, зображено сюжети історичних подій (церемонія прийому княгині Ольги в Константинополі у візантійського імператора; розваги при візантійському дворі; укладення династичного шлюбу князя Володимира з візантійською принцесою Анною, яка постає в символах білого лебедя й левиці). На стінах храму збережено багато символічних зображень, що були носіями інформації для посвячених: голуб – символ святого Духа; полювання на ведмеда – символ сватання князя, як давній ритуал з архаїчних часів; грифон, що кігтить дракона, – символ перемоги християнства над язичництвом та ін.

Отже, у знаках і символах християнського храму втілено світогляд середньовічної людини, сам собор розглядають як штучний комунікативний канал, що продукує важливу інформацію для людини в ХХІ ст.

Список використаних джерел

1. Гавура О. Соціальні комунікації: навч. посіб. Тернопіль, 2011. 252 с.
2. Гомотюк О., Білик Н., Калакура О., Юрчак Н. Історія української культури: навч. посіб. Тернопіль, 2011. 224 с.
3. Попович М. Нарис історії культури України. Київ, 1998. 728 с.
4. Демчук Р. Храм Софії у символічному просторі Русі-України. Київ, 2008. 164 с.

*Добровольська В. В., канд. наук із соц. комун., доцент
Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, м. Київ*

ДО ПИТАННЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЦИФРОВОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Бурхливий розвиток інформаційних технологій та формування цифрового суспільства призвели до того, що все більше і більше інформаційних ресурсів культури та освіти виробляються, розповсюджуються і надаються користувачу в цифровому форматі. Це можуть

бути як матеріали, створені внаслідок оцифрування інформаційних ресурсів на традиційних носіях, так і документи, з самого початку створені в цифровому вигляді.

Головний ризик для об'єктів культурної спадщини, що створюються і розповсюджуються з використанням веб-технологій, пов'язаний із нестабільністю глобальних комп'ютерних мереж. Саме тому в 2003 році була прийнята «Хартія про збереження цифрової спадщини», покликана знайти консенсус світової спільноти щодо необхідності співпраці у цій сфері [1]. Проєкт Хартії про збереження цифрової спадщини був підготовлений для ЮНЕСКО Європейською комісією з питань збереження і доступу. У цьому документі були визначені деякі значні проблемні ділянки та напрями дій, де перед закладами культури, на які традиційно покладається завдання збору та збереження культурної спадщини, постає досить нагальне питання: які з цих цифрових матеріалів мають бути збережені для майбутніх поколінь і у який спосіб їх необхідно відбирати і зберігати? Стосовно цифрової культурної спадщини Хартія зазначає: «цифрова спадщина за своєю природою не обмежена з погляду часу, географії, культури або форми, необхідно забезпечити збереження і доступність цифрової спадщини всіх регіонів, країн і співтовариств, щоб поступово забезпечити культурне представництво всіх народів, держав, культур і мов».

Завдання, визначені Хартією, сприяли виокремленню нового напрямку досліджень з організації збереження цифрової спадщини (digital preservation): надійне зберігання великих обсягів цифрових даних, забезпечення доступності до них у майбутньому. У межах цього напрямку досліджень були визначені основні проблеми, що виникають на шляху збереження цифрової інформації для майбутніх поколінь:

- старіння носіїв інформації та зчитувальних пристроїв;
- зміна форматів файлів та стандартів метаданих;
- зміна програмних платформ;
- необхідність перенавчання бібліотечних спеціалістів;
- перебудова цифрових колекцій за новими стандартами [3].

Важливі досягнення у царині збереження цифрових ресурсів мають країни Євросоюзу. У 2011 р. Єврокомісія прийняла рекомендації з оцифрування та цифрового збереження. Рекомендації стосуються країн ЄС, закликають сконцентрувати ресурси та посилити діяльність з оцифрування культурних матеріалів для їх представлення у європейській цифровій бібліотеці Європеана (Europeana), а також вдосконалити національні стратегії довготривалого збереження цифрових ресурсів, постійно оновлювати плани їх реалізації, здійснювати взаємний обмін інформацією [4]. Майже у всіх країнах Європейського Союзу почали функціонувати національні агрегатори – портали, які пропонують доступ до національних цифрових інформаційних ресурсів культурної спадщини, яка об'єднує інформаційні джерела бібліотек, музеїв, архівів.

Для розробки стратегій у галузі цифрової інформації та дослідження положень цифрового збереження у 2008 р. IFLA та CDNL (Conference of Directors of National Libraries) – Конференція директорів національних бібліотек створила Альянс цифрових стратегій (IFLA-CDNL Alliance for Digital Strategies, ICADS). Альянс збирає інформацію щодо цифрових стратегій, що розробляються національними бібліотеками.

Багато країн світу сьогодні розробляють і реалізують національні програми збирання та довготривалого збереження цифрових ресурсів. Крім країн Євросоюзу, серед лідерів можна назвати США, Канаду, Австралію, Нову Зеландію, Китай, Японію.

Створено цілу низку міжнародних консорціумів, спрямованих на наукові дослідження, технологічні розробки, а також на спільну діяльність зі збирання і тривалого збереження цифрової інформації. У 2003 р. було засновано Міжнародний консорціум збереження Інтернету (International Internet Preservation Consortium – ІІРС), до якого входять установи із 45 країн світу, що охоплюють національні та університетські бібліотеки, регіональні бібліотеки й архіви, зокрема таких країн, як Австралія, Велика Британія, Канада, Данія, Ісландія, Італія, Норвегія, США, Фінляндія, Франція, Швеція. Головна місія Консорціуму полягає у тому, щоб отримувати, зберігати і робити доступними знання та інформацію з

Інтернету для майбутніх поколінь, сприяючи глобальному обміну й міжнародним відносинам. Для досягнення своєї місії ІРС працює над вирішенням таких завдань: забезпечення довготривалого доступу до Інтернет-контенту з усього світу; розробка та використання спільних інструментів, прийомів і стандартів, що дають змогу створювати міжнародні електронні архіви; заохочення та підтримка національних бібліотек, архівів і дослідницьких організацій для вирішення питань архівування і збереження Інтернет-ресурсів [2].

Необхідно також зазначити, українські проєкти, що здійснюють архівування значних цифрових історико-культурних ресурсів, це, насамперед, електронні бібліотеки «Культура України» (Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого) та «Україніка» (Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського), сайт Інституту історії України, оцифровані газети «Libraria», «Бібліотека українського мистецтва»; аматорські проєкти «Чтиво» і «Гуртом», які акумулюють та архівують україномовні повнотекстові ресурси, надані приватними особами. Дороговказом для визначення цінності Інтернет-ресурсів для архівування може стати вебліографія українознавчого сегменту Інтернет-ресурсів, яка здійснюється в межах формування інформаційних джерел е-бібліотеки «Україніка».

Ці проєкти національної спадщини залучають до наукового і культурного обігу національну спадщину у всіх форматах, поліпшують умови фізичного збереження найбільш цінних документальних пам'яток, формують інтегровані загальнодоступні цифрові інформаційні ресурси, поширюють знання про національну спадщину України, створюють передумови для її збереження для майбутніх поколінь.

Список використаних джерел

1. Charter on the Preservation of Digital Heritage. UNESCO. 2003. URL: http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=17721&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html (дата звернення: 11.09.2018).
2. International Internet Preservation Consortium. URL: <http://netpreserve.org/> (дата звернення: 17.10.2019).
3. Moore R. Towards a Theory of Digital Preservation. The International Journal of Digital Curation. 2008. № 3(1). P. 63-75. Doi: <https://doi.org/10.2218/ijdc.v3i1.42> (дата звернення: 17.10.2018).
4. Recommendation the digitisation and online accessibility of cultural material and digital preservation. European Commission. Official journal of the European Union. 2011. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:283:0039:0045:EN:PDF> (дата звернення: 23.10.2017).

*Чередник Л. А., канд. філол. наук., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка», м. Полтава*

ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНА ГАЛУЗЬ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

Традиційні дослідження сучасного інформаційного простору спираються на аналіз даних теорії інформації, теорії культури та соціальних наук.

Відомо, що інформація є опосередкованими знаннями про навколишню дійсність, які переносяться на матеріальний носій, і так інформація поширюється далі. Документ, який використовують у різних видах людської діяльності, теж є носієм певної інформації.

Останнім часом інформаційні системи широко застосовуються в документознавстві. Документні комунікації, тобто процеси і засоби обміну інформацією у суспільстві за допомогою документів, стали нині однією з найважливіших підсистем соціальних, освітніх, економічних комунікацій.

Проблеми документної комунікації у центрі уваги багатьох дослідників, серед яких варто назвати праці Г. Г. Асеева, Ю. М. Столярова, А. В. Соколов, А. А. Соляник, Н. М. Кушнарєнко, І. О. Золотарьова, В. І. Артем'єва, Н. Б. Зинов'єва, Л. П. Шевякова, А. М. Шелестова та ін. Проте питання ролі документної комунікації висвітлена у сучасному документознавстві ще недостатньо.

Поширеною є думка, що у документній комунікації електронний документ може бути «створено, передано, збережено, перетворено електронними засобами у візуальну форму, тобто відображення інформації електронними засобами (комп'ютерне обладнання і програмне забезпечення) або на папері (у спосіб переведення її у друковану форму за допомогою комп'ютерного обладнання) у формі, придатній для приймання його змісту людиною» [1].

Варто також зазначити, що термін «документна комунікація» досить часто потрактовується як «комунікація, що складається з документів» [3, с. 27]. Проте більшість сучасних дослідників суголосні у тому, що комунікація складається не лише з документів, оскільки елементарна структура соціальної інформаційної комунікації передбачає три елементи: мовець, реципієнт і канал комунікації між ними. Документ обіймає місце каналу комунікації, по якому інформація передається від комуніканта до реципієнта. Отже, документна комунікація – це комунікація, яка вміщує документ як один зі своїх елементів.

Поява дисципліни «Документно-інформаційні комунікації» в системі освітніх компонентів у межах освітньо-професійної підготовки бакалаврів за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» є надзвичайно актуальною.

Навчальна дисципліна є обов'язковою і належить до дисциплін професійної і практичної підготовки. Значення цього курсу в підготовці фахівців із документознавства полягає у тому, що він покликаний розкрити поняття про документно-інформаційну комунікацію як складник соціальної комунікації, який забезпечує створення, оброблення, зберігання і розповсюдження документної інформації в суспільстві.

Крім того, ця дисципліна спрямована на формування здатності розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи; використовувати методи систематизації, пошуку, збереження, класифікації інформації для різних типів контенту та носіїв; підтримувати ділову комунікацію з усіма суб'єктами інформаційного ринку, користувачами, партнерами, органами влади та управління, засобами масової інформації.

Метою навчання є набуття здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти компетентностей з аналізу й оцінки сучасних досліджень у галузі соціальних комунікацій, окреслення напрямів та тенденцій розвитку документно-комунікаційної системи суспільства в умовах формування цифрового інформаційного простору. Її досягнення передбачає ознайомлення студентів з історією розвитку документних комунікацій, наявними підходами, концепціями та науковими школами у царині соціальних комунікації, прийомами використання методичного інструментарію цієї галузі в науковій і практичній діяльності майбутнього фахівця.

Під час вивчення дисципліни передбачено виконання таких завдань: студіювання історії, теорії комунікації як найважливішого феномена існування людства, специфіки документної комунікації у сучасному світі; основних соціально-економічних, політичних, культурологічних, технологічних факторів, що детермінують її еволюцію, перспективи розвитку.

Оволодіння знаннями про основи документно-інформаційні комунікації ґрунтується на тісному взаємозв'язку з іншими навчальними дисциплінами гуманітарного й технічного спрямування, зокрема такими, як «Документознавство», «Соціальні комунікації», «Інформатика і комп'ютерна техніка», «Комунікативні технології в інформаційному суспільстві».

Під час навчання студентів варто сприяти засвоєнню ними знань і розумінь щодо наукових засад організації, модернізації, впровадження новітніх технологій в інформаційній,

бібліотечній та архівній діяльності, формуванню навичок використання інформаційних і комунікативних технологій під час роботи з документами, розвиткові здатності аналізувати закономірності функціонування потоків і масивів документів та електронних даних.

Важливим є також і той аспект, що навчальна дисципліна має не лише забезпечити вільне володіння категорійно-поняттєвим апаратом документних і соціальних комунікацій, а й слугувати формуванню у здобувачів вищої освіти здатності до самооцінки, самоконтролю, самореалізації.

Результатами навчання мають бути уміння не лише вільно орієнтуватися у системі документно-інформаційних комунікацій, аналізувати документно-комунікаційної моделі того чи іншого соціального інституту, каналів передачі інформації, а й глибокі знання про соціальні інститути як центри первинної і вторинної документної інформації.

Умови сьогодення диктують викладачам різні способи навчання: аудиторне й дистанційне. Форми роботи зі студентами теж можуть бути різними: лекції, практичні заняття, лабораторні заняття.

Методи і критерії оцінювання: усне опитування, модульний контроль, письмові звіти з лабораторних робіт, підсумковий контроль (залік чи екзамен).

Отже, варто зробити деякі висновки. Сучасні інформаційно-комунікативні технології мають значний вплив на свідомість людини через їхнє всеохоплююче проникнення у життя суспільства. Цей факт актуалізує вивчення «глобальних світоглядних трансформацій як наслідок поширення сучасних інформаційно-комунікативних технологій»[4, с. 178]. Нагальною потребою є проблема підготовки фахівців-документознавців. Вагома роль у цьому процесі належить навчальній дисципліні «Документно-інформаційні комунікації».

Список використаних джерел

1. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг». *Верховна рада України*. 2003. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/851-15>.
2. Столяров Ю. Н. Документный ресурс. Москва: Либерия, 2004. 152 с.
3. Парафійник Н. І. Документно-інформаційні комунікації: навч. посіб. Харків: Нац. аерокосм. ун-т «Харк. авіац. ін-т», 2010. 57 с.
4. Яковенко В. Я. Інформаційні ресурси. Донецьк: ДОНУ, 2005. 202 с.

*Щербіна О. С., канд. екон. наук, доцент
Донецький національний університет імені Василя Стуса*

УПРАВЛІНСЬКЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ ЯК СКЛАДНИК ІНФОРМАЦІЙНО-ДОКУМЕНТНОЇ СИСТЕМИ

Із поживленням промисловості та загостренням конкурентної боротьби очевидної цінності набув так званий четвертий фактор виробництва – інформація. Запорукою успіху в бізнесі стала не лише ринкова обізнаність підприємства (щодо цін, конкурентів, споживачів), але і його управлінська інформованість (про доцільну організацію виробництва, праці, мотивацію, менеджмент). Теорія управління надавала численну кількість схем організації ефективного бізнесу та водночас ускладнювала оволодіння ними для окремого менеджера. Консалтинг, як самостійна професійна діяльність, своїм виникненням зобов'язаний менеджменту.

Зміст поняття «консалтинг» (з англ. консультування), що увійшло до нашої мови як спеціальний термін, означає здійснення економічного консультування будь-якого масштабу.

Отже, управлінське консультування (management consulting) є видом консалтингової діяльності, що спрямований на надання допомоги у вирішенні управлінських проблем.

Сучасний розвиток світового управлінського консультування характеризується порівняно високими темпами зростання. Бізнес-успіх консалтингу пов'язаний зі складністю управлінських проблем, які виникають на сучасних підприємствах, та невизначеністю ділового середовища, що спричиняє невпевненість менеджерів та змушує їх звертатися за допомогою. Стрімкий прогрес управлінського консультування спричинений також відсутністю узгоджених стандартів, що дає змогу практично будь-якому спеціалісту займатися цим видом діяльності.

Серед найважливіших причин стрімкого розвитку управлінського консультування та зростання попиту на консалтингові послуги на світовому ринку варто назвати такі:

- загальну тенденцію глобалізації бізнесу, яка сприяє попиту на консалтингові послуги як серед транснаціональних корпорацій, що захоплюють нові ринки, так і серед щойно створених компаній, які сподіваються позиціонуватися на світовому ринку;
- можливість використання ідей і таланту консультанта як конкурентну перевагу в ринковій боротьбі;
- необхідність впровадження інформаційних технологій, які дають змогу значною мірою підвищити продуктивність компанії.

На сучасному етапі управлінське консультування в Україні вже є досить сформованою, самостійною галуззю бізнесу професійних послуг, що має власну кон'юнктуру. Цей етап характеризується, по-перше, подальшим розвитком вже наявних послуг, серед яких оціночна діяльність, бізнес-планування, консалтингові послуги, пов'язані із приватизацією, консультування з мінімізації оподаткування. По-друге, особливий інтерес для споживачів консалтингових продуктів становлять принципово нові послуги, попит на які набув на сьогодні особливої гостроти внаслідок удосконалення ринкових відносин.

Нині на українському ринку послуг з управлінського консультування діють як вітчизняні, так і зарубіжні суб'єкти підприємницької діяльності.

Існують три основні загально визнані причини, які сприяють створенню і просуванню професійного консультування в Україні:

- 1) створення професійних вітчизняних служб, які змогли б зменшити залежність країни від іноземних експертів;
- 2) оптимальне пристосування ноу-хау у сфері управління до специфічних умов України саме місцевими професіоналами;
- 3) скорочення використання дорогих іноземних фахівців, що дасть змогу зменшити вартість консультаційної частки багатьох проєктів, отже, зробить ці послуги доступними для місцевих клієнтів, включно з дрібними підприємцями.

Управлінське консультування дає змогу:

- ідентифікувати та аналізувати управлінські проблеми і можливості;
- пропонувати альтернативні варіанти вирішення цих проблем;
- надавати допомогу в реалізації рекомендацій та впровадженні конструктивних змін, що визнані доцільними.

Основним завданням управлінського консультування є надання допомоги клієнтам у вирішенні їх управлінських та ділових проблем, оптимізації їх бізнесу, підвищенні ефективності функціонування організації.

Продуктом виробничої діяльності консалтингової фірми (якщо до виробництва можна віднести процес створення будь-якого кінцевого продукту, навіть послуги) є консультаційна послуга, яка є товаром і має конкретне матеріальне втілення. Зазвичай послуги крупної консультаційної фірми охоплюють досить широкий діапазон галузей та функцій підприємства: загальне керівництво, управління фінансами, управління виробництвом, маркетинг, управління працею та кадровим потенціалом, корпоративну стратегію тощо.

Розглядаючи управлінське консультування як індустрію, рівень розвитку якої перебуває під впливом загальноекономічного та політичного становища країни, її інтеграції у світову співдружність, потрібно визначити фактори, що впливають на кон'юнктуру ринку консалтингових послуг.

Кон'юнктура ринку консалтингових послуг визначається співвідношенням попиту і пропозиції, рівнем ціноутворення і стратегією поведінки продавців та покупців на цьому ринку.

Потреба у допомозі консультантів обумовлена не тільки їх новими знаннями, аналітичними вміннями, заходами та методологічними підходами, які може привнести консультант у клієнтську організацію, а й тим, що сторонні консультанти покликані допомагати менеджерам орієнтуватися в складних умовах прискорення технологічних змін, швидкого зростання ділової активності, що надзвичайно впливає на майбутнє організації.

Основними причинами залучення консультантів в організацію є такі:

- поточна завантаженість менеджерів фірм, що перешкоджає їм самостійно вирішувати глобальні проблеми розвитку та оцінювати кризові проблеми компанії на сучасному рівні знань;
- прагнення одержати оцінку того, що відбувається в організації, незалежними об'єктивними експертами;
- необхідність постійного підвищення ефективності виробництва та бізнесу в умовах жорсткої конкуренції та ускладнення управлінських проблем;
- відсутність чіткої та ефективної системи інформаційного забезпечення в галузі правового та економічного регулювання;
- інтеграція у світове економічне товариство, інтернаціоналізація вимог та стандартів;
- необхідність ініціювання змін в організації;
- подолання стереотипів у вирішенні наявних проблем;
- навчання персоналу новим управлінським технологіям;
- подолання кризи, якщо вона настає в організації, ідентифікація проблем та надання виконавчої допомоги для їх вирішення.

Потенційними споживачами консалтингових послуг виступають будь-які організації, що стикаються з управлінськими проблемами. До них насамперед можна віднести приватні компанії, банки, державні установи, професійні асоціації, інвестиційні фонди та ін. Проте проблема трансформації потреб в управлінському консультуванні та тривалий попит на нього є актуальною як для ринку загалом, так і для кожної конкретної консультаційної фірми.

Ринок консалтингових послуг чітко сегментований, і конкуренція між продавцями консалтингових продуктів здебільшого ведеться усередині свого сегмента. Сучасний розвиток консалтингового бізнесу показав, що невеликі консультаційні фірми не конкурують із провідними компаніями, які здійснюють фінансовий менеджмент, маркетинг, управління персоналом, зовнішньоекономічну діяльність тощо, даючи їм у такий спосіб можливість мати переваги у боротьбі за клієнта. Безумовно, репутація транснаціональних корпорацій безперечна, і рівень їх консультаційного обслуговування є надзвичайно високим, втім клієнт дуже часто надає переваги більш тісним взаєминам із невеликою консультаційною фірмою.

Список використаних джерел

1. Верба В. А. Управлінське консультування: концепція, організація, розвиток: монографія. Київ: КНЕУ, 2011. 327 с.

FEATURES OF THE USING ELECTRONIC DOCUMENTATION IN THE ADMINISTRATIVE CASES OF A TOURIST ORGANIZATION

INTRODUCTION

Tourism is one of the largest, most profitable and most dynamic sectors of the world economy. Informatization of modern tourist business appears as one of the most characteristic features of the development of this industry in the leading countries of the world tourist market. Modern tourism has entered a stage of its development in which information and its timely transmission plays a decisive role in all areas of tourism, while modern information technologies in tourism are becoming the most important factor in economic growth.

THE ROLE OF INFORMATION IN THE TOURIST INDUSTRY

Since information plays an important role in creating a tourist product, to meet the needs of the consumer of a tourist product it is necessary to constantly improve the methods of processing and presenting tourist information, technology for the formation of tourist services. In order to choose the appropriate methods and means of processing tourist information, as well as forms of its presentation, you must first identify the main characteristics of tourist business aimed at creating optimal touristic products and meeting the needs of consumers of touristic products by providing touristic services.

Among such characteristics, we can highlight the following:

- continuous exchange of information between the developer of a tourism product and its consumer via the global Internet;
- taking into account the needs of the consumer of the tourist product;
- limited time for providing the service, due to the fact that the service can be performed only in a certain place and at a certain time;
- subjectivity of the assessment of the quality of tourist services.

According to these characteristics, it can be determined that tourist activity requires the formation of quality information support based on tourist information from various sources using methods of integration of information resources to create a tourist resource.

The quality of information support of tourist activity depends on the quality of information content of the tourist product and the efficiency of the processes of formation of the information content of the tourist product [1].

This information product is in fact a tourist documentation that contains information about the tourist product, grouped by sections [1].

It is important to use quality improvement methods that best meet the goals of improving the quality of travel services. It is necessary to create preconditions for high quality of tourist service provision.

APPLICATION ASPECTS OF ELECTRONIC DOCUMENTATION

Any travel company has a large amount of information, so you need to create information systems for rapid processing. First of all, it is necessary to actively use electronic document management to develop a system of effective processing of electronic documentation. To do this, you need to develop unified documentation systems, taking into account the specifics of working with electronic documents.

The use of electronic documentation allows automating document to process, helps to create a single information space, integrating into the information node all document systems, which significantly increases the efficiency of tourism, accelerates the movement of documents in the tourism segment, and reduces the complexity of document processing and time.

Automation of electronic document management speeds up work with documents, their registration and transmission to recipients and is essential for improving the efficiency of the management system as a whole.

To speed up the documentation process, you need to create predefined document templates to enter information automatically. Document templates are a general structure (form) of certain types of documents and their attributes (purpose, content, address, source document number, etc.).

The information system of electronic document management provides effective exchange of information through a set of technical means, both within the tourist institution and between different tourist organizations, and promptly satisfies the requests of users [2].

LITERATURE

1. Zhezhnych P. I., Sopronyuk O. O. Basic approaches to the analysis and monitoring of the quality of tourist documentation. *Bulletin of the National University «Lviv Polytechnic»: Information systems and networks*. Lviv: Nat. Lviv Polytechnic University. 2012. № 743. P. 190–199.

2. Bilinsky Y. Y., Ogorodnik, K. V., Yukish M. Y. *Electronic systems*. Vinnytsia, 2011. 208 p.

*Зірчак Г. П., старший викладач кафедри ІДМК
Одеський національний політехнічний університет, м. Одеса*

КОМУНІКАТИВНА ДОМІНАНТА ТЕКСТУ ІНТЕРВ'Ю

Спілкування в соціальному просторі можна визначити як процес взаємодії різних суспільних суб'єктів (особистостей або соціальних груп), в якому відбувається обмін інформацією, досвідом і результатами діяльності. Спілкування – це універсальний спосіб пізнання світу, існування суспільства і людини, у процесі спілкування відбуваються соціалізація і самореалізація особистості.

У процесі спільної діяльності люди обмінюються між собою різними ідеями, думками, настроями, інтересами, установками тощо. Все це можна назвати інформацією в широкому розумінні. Однак людська комунікація не зводиться тільки до процесу передачі інформації. Людям необхідно враховувати також мотиви і цілі спілкування, значущість повідомлення, можливість або необхідність впливу одне на одного, соціальні та / або психологічні особливості комунікантів, їх інтелектуальні, професійні, політичні, релігійні, світоглядні відмінності.

Потужний потік інтерв'ю дає колосальний матеріал для досліджень, зокрема тієї частини інтерв'ю, які опубліковані у вигляді друкованого тексту. Текст друкованого інтерв'ю може стати об'єктом дослідження фахівців у сфері засобів масової комунікації, журналістики або зв'язків із громадськістю. Необхідно також використовувати тексти друкованого інтерв'ю як різноманітного і практично невичерпного методичного матеріалу для навчання майбутніх фахівців у різних галузях гуманітарного знання.

Найбільш плідним є використання текстів інтерв'ю, які є друкованою версією телевізійного або радіоінтерв'ю, адже в цьому разі виникають додаткові методичні можливості для формування навичок сприйняття «живого» спілкування.

Варто позначити різні аспекти розгляду тексту інтерв'ю в процесі його аналізу. Спочатку необхідно приділити увагу загальним характеристикам публікації: хто є співрозмовниками; хто бере інтерв'ю, якщо позначений автор публікації; в якому засобі масової інформації представлено інтерв'ю; яка дата публікації; назва та загальний (технічний) обсяг публікації [1, с. 5]. Зауважимо, що вимога згадувати при використанні будь-якого тексту його автора і джерело – етична і юридична необхідність, отже, внутрішню потребу дотримуватися цієї необхідності також необхідно формувати у студентів-журналістів.

Наступний крок у характеристиці інтерв'ю стосується його тексту як фізичного об'єкта, у якого є не тільки обсяг, але й архітектоніка. Під архітектонікою варто розуміти сукупність компонентів тексту, взаємне розташування яких обумовлене логікою, змістом, цілями й обсягом публікації.

Потім починається етап основного аналізу тексту. Цей аналіз є власне лінгвістичним, і на цьому етапі текст постає як носій змістовної інформації, яка обов'язково має бути у певний спосіб «матеріалізована». Змістова інформація тексту може «матеріалізуватися» по-різному: прямо або опосередковано виражатися сукупністю лінгвістичних та паралінгвістичних засобів.

Із синтаксичного погляду текст інтерв'ю є динамічною композицією, в якій найбільш повно реалізується її діалогічна сутність. В основному розділі тексту інтерв'ю містяться, зазвичай, питальна і відповідна частини. Відмінності можуть стосуватися як характеристик обсягу реплік, так і синтаксичних відносин між ними. Під синтаксичними розуміють не тільки і не стільки власне граматичні параметри висловлювань, але й комунікативну взаємозумовленість.

Крім того, друкований формат інтерв'ю дає можливість потенційного адресата-читача сприймати текст, залежно від мети читання, немов вертикально, а не лінійно, вибираючи, наприклад, тільки питальну або тільки відповідну частини, які іноді мають відносну самостійність всередині багаторівневої текстової єдності.

Друковане інтерв'ю є багаторівневою динамічною текстовою композицією, розглядати яку можна не тільки з погляду архітектоніки, змістовно-інформаційної структури, логічної або синтаксичної організації, але і як мовленнєву публічну комунікацію [2, с. 132].

Крім названих обставин, комунікативна природа тексту інтерв'ю обумовлена таким важливим психологічним і прагматичним фактором, як можливість самопрезентації особистості [3, с. 91]. Вона є результатом, зазвичай, заздалегідь запланованої прагматичної установки відповідно до цілей комунікації в тому чи іншому форматі інтерв'ю та обставинами комунікативної ситуації, водночас установка може виходити і від професійних завдань та суб'єктивних особливостей співрозмовників.

Отже, крім презумпції інформативності, стосовно тексту інтерв'ю необхідно говорити про комунікативну домінанту, яка підпорядковує собі всю мовленнєву структуру і композиційно-стилістичну організацію текстового простору.

Список використаних джерел

1. Денискіна Г. О. Структурні і комунікативні параметри жанру вільного інтерв'ю (на матеріалі телепередач 2000–2004 років): автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.01. Київ, 2005. 24 с.
2. Корольов І. Р. Мовленнєвий жанр і комунікативна ситуація: співвідношення понять. *Studia linguistica*: зб. наук. праць. Київ: КНУТШ, 2009. Вип. 3. С. 130–134.
3. Кузьмич Н. Комунікативна стратегія самопрезентації і тактики її реалізації (за матеріалами телевізійних інтерв'ю). *Вісник Львівського університету*. Серія іноземні мови. 2013. Вип. 21. С. 89–94.
4. Мосейчук О. М. Публіцистичний дискурс як контекст реалізації комунікативного впливу на масового адресата. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2012. Вип. 65. С. 174–177.
5. Мосієнко О. В. Тактико-стратегічні особливості представлення знаменитостей у газетному дискурсі. Проблеми семантики, прагматики і когнітивної лінгвістики. Київ: Київський ун-т ім. Т. Шевченка, 2010. С. 296–303.

*Лебідь Т. П., аспірантка
Тернопільського національного економічного університету
Науковий керівник: д-р іст. наук, професор, завідувач кафедри інформаційної та
соціокультурної діяльності ТНЕУ Гомотюк О. Є.*

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ МУЗЕЇВ ВІННИЦІ У ЗБЕРЕЖЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Сьогодні музей розглядають як інформаційну систему, яка спрямована на передачу інформації різноманітними засобами. Сучасний музей має бути не тільки посередником між суспільством та культурною спадщиною, а й між історією та сьогоденням. Діяльність музеїв передбачає тісний зв'язок з громадськістю, і комунікативна функція відіграє важливу роль.

Відповідно до Закону України «Про музеї та музейну справу» від 29 червня 1995 року № 249/95-ВР, музей – науково-дослідний та культурно-освітній заклад, створений для вивчення, збереження, використання та популяризації музейних предметів та музейних колекцій з науковою та освітньою метою, залучення громадян до надбань національної та світової культурної спадщини [1].

Комунікація (від лат. Communicatio – єдність, передача, з'єднання, повідомлення, пов'язане з дієсловом лат. Communico – роблю спільним, повідомляю, з'єдную, похідне від лат. Communis – спільний) – це процес обміну інформацією (фактами, ідеями, поглядами, емоціями тощо) між двома або більше особами, спілкування за допомогою вербальних і невербальних засобів із метою передавання та одержання інформації [5].

Поняття «музейна комунікація» увів до наукового обігу у 1968 р. канадський учений-музеолог Дунган Ф. Камерон. Згідно з його трактуванням, музейна комунікація – це процес спілкування відвідувача з музейними експонатами, які являють собою «реальні речі» [7].

Ретельне вивчення музейної аудиторії, задоволення потреб та інтересів різних вікових, професійних груп є важливою умовою діяльності сучасного музею. Музейна комунікація є важливою складовою діяльності музею як науково-дослідного, так і культурно-освітнього закладу.

Мета музейної комунікації – це освіта та виховання відвідувачів. Завданнями музейної комунікації є передача інформації, розповсюдження наукових знань, а також пропаганда культурної спадщини.

Окрім традиційних форм музейної комунікації, серед яких експозиційно-виставкова, просвітницька, видавнича, в умовах інформатизації суспільства з'являються нові форми роботи з відвідувачами музею. Варто зазначити, що музейна комунікація буде ефективною тоді, коли суспільство матиме широкий доступ до колекцій музею. Завдяки новим інтерактивним технологіям, які впроваджують у свою роботу музейні працівники, відвідувачі мають можливість здійснити віртуальну подорож у часі й просторі.

Головним каналом музейної комунікації є експозиція – сукупність музейних предметів, їх копій, предметів і матеріалів науково-допоміжного фонду, виставлених для публічного огляду на тривалий термін, які складають цілісну предметно-просторову систему, в якій музейні предмети та науково-допоміжні матеріали об'єднані єдиним науковим і художнім задумом [2].

Невід'ємним напрямом розвитку музейної культури є використання інтернет-технологій. Це сприяє широкій комунікації закладу з відвідувачами, ознайомленню їх з матеріальними, духовними, культурними здобутками, розширенню міжмузейних контактів.

Представлення музею в мережі Інтернет відкриває нові можливості для ознайомлення зі своїми колекціями, розширює можливість залучити нові ресурси, поживляє розвиток музею.

Провідною формою музейної комунікації є вебсайт, який забезпечує доступ до фондів багатьох музеїв. Завдяки музейним сайтам відвідувачі можуть познайомитися з історією установи, експозицією, колекціями, науковою та виставковою діяльністю, переглянути фотогалерею. Наприклад, на сайті Вінницького обласного краєзнавчого музею відвідувачі також можуть знайти віртуальний тур залами музею.

Ще однією формою музейної комунікації є проведення наукових конференцій, форумів та з'їздів, музейних читань, круглих столів. Національний музей-садиба М. І. Пирогова разом із Міністерством охорони здоров'я та Вінницьким національним медичним університетом імені М. І. Пирогова бере участь у проведенні значних міжнародних наукових форумів, присвячених видатному вченому, геніальному хірургу, педагогу та громадському діячу (Пироговські читання).

У Вінницькому літературно-меморіальному музеї Михайла Коцюбинського традиційно проводяться конференції, фестивалі, літературно-мистецькі проєкти, презентації, пленери [3].

Чільне місце у музейній комунікації відводять видавничій діяльності музейного закладу. Приміром, Національний музей-садиба М. І. Пирогова широко популяризує свої наукові дослідження, які використовуються для написання дисертацій, монографій, книг, путівників (27 видань українською, російською, польською, французькою, англійською мовами), наукових статей, анотованих каталогів архівних документів, що зберігаються у фондах музею, покажчиків, рефератів та публікацій, наукових історичних довідок тощо [6].

Системний діалог із молоддю, формування культури відвідувачів музеїв створюють надійні умови для міцних контактів на майбутнє. Вінницький обласний краєзнавчий музей започаткував масштабні мистецькі проєкти, розраховані на багаторічне існування: Вінницька бієнале художнього текстилю юних авторів «світ у клаптику», яка проходить з 2006 р., та Молодіжна бієнале традиційних українських ремесл (з 2009 р.) [4, с. 86]. Для дітей, студентської молоді, не байдужих до природи, історії та етнографії рідного краю у музеї створено клуби «Клію», «Мокоша», «Музейний знайко» тощо. Під час клубних і тематичних зустрічей, музейних заходів можна не лише почути цікаві розповіді досвідчених фахівців, але й, на відміну від екскурсій, доторкнутися до старовинних предметів і власноруч відчувати історію; взяти участь у традиційних українських святах – Андріївських вечорницях, Святого Миколая, Різдва Христового, Івана Купала тощо. Діти опановують майстерність вишивки, кольчугоплетіння і виготовлення ляльок-мотанок, навчаються розписувати великодні писанки та готувати паску за двохсотрічним рецептом, милуються старовинними подільськими костюмами, видобувають вогонь та виготовляють борошно за допомогою давньої зернотерки [4, с. 88].

Вінницький літературно-меморіальний музей Михайла Коцюбинського використовує інтерактивні форми роботи з дітьми: проводяться літературні квести, започатковано цікавий проєкт «Ніч у музеї» – мистецьке дійство з насиченою культурною програмою та великою кількістю глядачів, створено гуртки з навчання малювання, декоративного розпису та декупажу [3].

Музеї Вінниці не залишаються осторонь Всеукраїнської акції «Ніч у музеї» і дарують своїм відвідувачам незвичайні екскурсії та незабутні враження.

Отже, сьогодення вимагає все більшої уваги до форм музейної комунікації із відвідувачами. Варто запроваджувати нові форми взаємодії з громадськістю, що сприятиме впровадженню новітніх технологій і методів комунікації з суспільством. Використання віртуального простору, застосування технічних досягнень ще більше зацікавлять сучасну аудиторію.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про музеї та музейну справу» від 29 червня 1995 р. № 249/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 18.06.2020).
2. Про затвердження Інструкції з організації обліку музейних предметів: наказ Міністерства культури України від 21.07.2016 № 580. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1129-16#Text> (дата звернення: 18.06.2020).
3. Вінницький літературно-меморіальний музей Михайла Коцюбинського. URL: <http://kotsubinsky.vn.ua/about-us/> (дата звернення: 19.06.2020).
4. Вінницький обласний краєзнавчий музей : путівник до експозиції музею = Vinnytsia Region Museum of Local History, Heritage and Nature : Museum guidebook / відп. за вип. К. Висоцька. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2017. 104 с.

5. Комунікація. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F> (дата звернення: 19.06.2020)

6. Національний музей-садиба М. І. Пирогова. URL: http://www.pirogov.com.ua/pro_muzeu_ua.htm (дата звернення: 19.06.2020).

7. Салата О. О. Основи музеєзнавства: навчально-методичний посібник. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 164 с. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/12175/1/O_Salata_NMP_OM_IS.pdf (дата звернення: 18.06.2020).

*Гомотюк О. Є., д-р іст. наук, професор
Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль*

ОСВІТНІЙ ПРОСТІР В УМОВАХ ВИКЛИКІВ

Модернізація освітньої політики стала предметом наукових дискусій, визначила роботу міжнародних конференцій, круглих столів, актуалізувала роботу освітніх майстерень. Врешті визначилися напрями коригування стратегій розвитку університетських спільнот. Ми стали свідками нових викликів щодо інтернаціоналізації освіти та науки, змушені акцентувати увагу на нових можливостях комунікації, відбулися зміни у способах інтеграції у європейський освітній та науковий простір.

Для української системи вищої освіти, на наш погляд, важливо розвивати культ навчання та творчості в академічному співтоваристві, організовувати заходи, націлені на усвідомлення здобувачами різниці між отриманням оцінки і досягненням результатів навчання, отриманням диплома та здобуттям професійних знань, розвиток соціального та емоційного інтелекту.

При усьому цьому ми зберігаємо і розвиваємо ідею університету як самостійного інтелектуально-наукового центру, як простору нового знання, як осередку духовності та культури, що закорінюється в усвідомленні та переосмисленні спадщини нашої класичної педагогічної думки. Ми розуміємо, що в освітньому закладі формується нова наукова думка, виховуються інтелектуали, є центр свободи, поваги до людської гідності. Ми намагаємося адекватно конструювати освітні програми і з метою реального запровадження компетентнісного підходу, а через нього – студентоцентризму, забезпечити національну складову освіти та у такий спосіб створити надійну основу для європейської та світової інтеграції.

Концепція модернізації сучасної української освіти передбачає підготовку кваліфікованих, компетентних фахівців на рівні світових стандартів, соціально й професійно мобільних, конкурентоспроможних на вітчизняному, європейському і світовому ринках праці. Згідно з Лісабонською декларацією про європейські університети (від 2010 р.), основною метою стало створення нових та удосконалення сучасних університетів Європи, як інституційного середовища, що сприяє розвитку творчості, креативного мислення та інновацій. Як свідчить міжнародна практика, сучасний фахівець у будь-якій сфері діяльності ефективно реалізує свої професійні здібності лише за умов засвоєння ним загальнолюдських гуманітарних цінностей, що формувалися попередніми поколіннями протягом століть. Особливе значення тут мають дисципліни гуманітарного циклу, які сприяють гуманізації освіти, подоланню вузькофахового мислення майбутніх фахівців. Відтак, комунікативного спрямування, особливо у діяльності педагога. Підкреслимо важливість комунікативних навичок, апелюючи до Всесвітнього економічного форуму в Давосі 2016 р. Перші позиції у рейтингу займають навички, що стосуються спілкування з людьми, вміння управляти, розуміти й домовлятися.

Зауважмо, що окрім викликів надання якісних освітніх послуг у фокусі опанування «hard skills» та «soft skills», що постали перед академічною спільнотою, додався режим дистанційного навчання. Досвід дистанційного навчання показав різну підготовку викладачів не лише у частині володіння інформаційними технологіями, але й використання найновітніших підходів у процесі надання освітніх послуг, забезпеченні результатів навчання, включно із засобами трансляції і наповнення контенту. Виникла потреба створення онлайн-лекцій або цілісних онлайн-курсів професорів. Формат змішаного навчання потребує додаткової підготовки для викладачів через вебінари, воркшопи, тренінги, семінари, ознайомлення з успішними практиками. Усі сторони комунікації мають мати технічну, організаційно-методичну психологічну підтримку.

Дистанційне спілкування вказало на необхідність розроблення неформального Кодексу онлайн-етикету. Не завжди була коректною поведінка під час занять. Частина студентів виставляла фото, замість включеної камери. Традиційні запитання «Ви мене бачите, Ви мене чуєте?» ставали ритуалом, на який не дуже охоче реагувала частина студентів.

Віддалена комунікація і, відповідно, вирішення завдань порушують питання академічної доброчесності. Саме тому перед викладачами стоїть завдання надзвичайно скурпульозно поставитися до підготовки тестових питань, практичних завдань. Чимало студентів не мають досвіду самостійної роботи, що утруднює процес віддаленої комунікації.

Позитивним стало одне: в умовах віддаленої комунікації академічна спільнота активізувала внутрішнє бажання рухатися, співпрацювати з іншими ЗВО, брати участь у неформальній та інформальній освіті. Упродовж карантину кафедри виступили організатором круглих столів, семінарів, що дало впевненості як студентам, так і викладачам. Підготовлено нові навчальні посібники, що безумовно, посилило авторитетність викладача в середовищі студентської аудиторії.

Дистанційність надала викладачам більшого охоплення та зацікавленості у вебінарах, відкритих лекціях, стажуваннях. Дистанційна освіта відкрила студентам доступ до нетрадиційних джерел інформації, активізувала інформаційний пошук, формуючи ширші інформаційні потреби, підвищуючи ефективність самостійної роботи, даючи абсолютно нові можливості для закріплення різних професійних компетентностей, а викладачам дозволила перезавантажити навчально-методичний арсенал, застосовуючи принципово нові форми і методи навчання.

Залишається сподіватися, що дистанційне навчання трансформується у змішане, щоб полегшити шлях академічної комунікації та розвінчати стереотипи, що диплом потрібен не лише для позначки в автобіографії.

*Анісімова О. М., д-р екон. наук, професор,
Мільська Катерина Олександрівна, магістр
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця*

ДИЗАЙН ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ВИДИ ПРИ ПРОЄКТУВАННІ ТА РОЗРОБЦІ ІНТЕРФЕЙСУ

В UX дизайні дослідження є фундаментальною частиною рішення відповідних проблем і / або зменшення в «правильних» проблем, з якими стикаються користувачі. Робота дизайнера полягає в тому, щоб зрозуміти своїх користувачів. Це означає вихід за межі первісних припущень, щоб поставити себе на місце інших людей, щоб створювати продукти, які відповідають потребам людини [1].

Дослідження повинні закінчуватися дизайном і функціональністю, які задовольняють користувачів. Дизайнерські дослідження часто не беруться до уваги, оскільки дизайнери

акцентують увагу на тому, як виглядає дизайн. Це призводить до поверхневого розуміння людей, для яких він призначений. Наявність такого мислення суперечить тому, що таке UX. Це орієнтованість на користувача.

UX дизайн зосереджений навколо досліджень, щоб зрозуміти потреби людей і те, як продукти або послуги, які ми створимо, допоможуть їм. Розглянемо методи дослідження, які кожен дизайнер повинен знати, коли починає роботу над проектом, і навіть якщо він не займається дослідженнями, він може краще спілкуватися з UX дослідниками.

Первинні дослідження. Первинні дослідження по суті зводяться до нових даних, щоб зрозуміти, для кого проектуємо і що плануємо проектувати. Це дає змогу перевіряти ідеї за допомогою користувачів (замовників) і розробляти для них більш значущі рішення. Дизайнери зазвичай збирають подібні дані за допомогою інтерв'ю з окремими особами або з невеликими групами, за допомогою опитувань або анкетування [2].

Важливо зрозуміти предмет дослідження, перш ніж припинити пошук людей, а також вид або якість даних, які ви хочете зібрати. У статті з Університету Суррея автор звертає увагу на два важливих моменти, які необхідно враховувати під час проведення первинних досліджень: обґрунтованість і практичність. Обґрунтованість даних належить до істини – це те, що вона розповідає про предмет або явище. Можливо, що дані надійні, не будучи при цьому обґрунтованими.

Практичні аспекти дослідження мають бути ретельно розглянуті під час розробки проекту дослідження, наприклад: вартість і бюджет; час і шкала; розмір вибірки.

Брайм у своїй книзі «Методи соціальних досліджень» (2001) визначає чотири типи обґрунтованості, які можуть вплинути на отримані результати. Обґрунтованість вимірювання або обґрунтованість конструкції: чи вимірюється міра та що вона стверджує. Тобто, чи дійсно статистичні дані про відвідуваність церкви вимірюють силу релігійних переконань? Внутрішня обґрунтованість належить до причини і визначає, чи є висновок дослідження або теорії розвиненим істинним відображенням причин [3]. Наприклад: чи дійсно це безробіття є причиною злочинності, або є інші пояснення?

Зовнішня обґрунтованість: розглядає, чи можуть результати конкретного дослідження бути узагальнені для інших груп. Тобто якщо в цьому регіоні буде використовуватися один вид підходу до розвитку спільноти, чи буде він мати однаковий вплив в іншому місці?

Екологічна обґрунтованість: чи розглянуті соціальні, наукові результати підходять для повсякденного природного середовища людей? Тобто якщо ситуація спостерігається в помилковій обстановці, як це може вплинути на поведінку людей?

Вторинні дослідження використовують такі дані, як Інтернет, книги або статті для підтримки вашого вибору дизайну і контексту, що лежить в основі дизайну. Вторинні дослідження також використовуються як засіб подальшого підтвердження достовірності інформації з первинних досліджень і створення більш міцного випадку для загального дизайну. Зазвичай вторинні дослідження вже узагальнили аналітичну картину наявних досліджень [4].

На практиці дуже часто використовують тільки вторинні дослідження для оцінки дизайну, але доцільно проводити первинні дослідження разом із вторинними дослідженнями. Це дасть змогу зрозуміти, для кого розробляється дизайн, а також зібрати ідеї, які більш актуальні і привабливі, ніж відомі вже. Саме первинні дані користувача, які є специфічними для дизайну, що розробляється, дозволять згенерувати найкращі ідеї і найкращий продукт.

Оціночні дослідження описують конкретну проблему для забезпечення зручності використання й обґрунтування її потребам і бажанням реальних людей. Одним зі способів проведення оціночного дослідження є використання користувачем вашого продукту і постановка їм питань або завдань, щоб вони міркували вголос, коли намагаються виконати завдання [5].

Сумарна оцінка спрямована на розуміння результатів або ефектів чого-небудь. Вона більше підкреслює результат, ніж цей процес. Сумарне дослідження може оцінювати такі речі: фінанси: вплив з погляду витрат, заощаджень, прибутку; вплив: широкий ефект, як позитивний, так і негативний, включно з глибиною, поширенням і фактором часу; результати: чи досягнуто бажані або небажані ефекти; вторинний аналіз: аналіз наявних даних для

отримання додаткової інформації; мета-аналіз: інтеграція результатів кількох досліджень; оцінка використовується, щоб допомогти зміцнити або поліпшити особу або предмет, який проходить тестування. Формує дослідження може оцінювати такі речі, як: реалізація: моніторинг успіху процесу або проєкту; потреби: погляд на тип і рівень потреби; потенціал: здатність використовувати інформацію для формування мети.

Пошукові дослідження проводять навколо теми, про яку мало або ніхто не знає. Мета пошукового дослідження полягає в тому, щоб отримати глибоке розуміння і знайомство з цією темою, зануривши себе в неї якомога глибше, щоб створити напрям для потенційного використання цих даних надалі. З пошуковими дослідженнями у вас є можливість отримати нові ідеї і створити гідні рішення для найбільш значимих проблем [6].

Пошукові дослідження дають змогу нам підтвердити припущення щодо теми, яку часто не беруть до уваги (наприклад, ув'язнених, бездомних), надаючи можливість генерувати нові ідеї і розвиток для наявних проблем або можливостей.

Грунтуючись на статті з Університету Лінн, пошукові дослідження говорять нам про те, що: дизайн – зручний спосіб отримання вихідної інформації з певної теми; пошукові дослідження є гнучкими і можуть вирішувати дослідницькі питання всіх типів (що, чому, як); дає можливість визначати нові терміни і роз'яснювати відомі концепції; пошукові дослідження часто використовуються для створення формальних гіпотез і розробки більш точних дослідницьких проблем; пошукові дослідження допомагають визначити пріоритети досліджень.

У чому відмінність ринкових досліджень від дизайн-досліджень? Є можливість продавати користувачам те, що вони сказали, що хочуть, але дослідження ринку не можуть розповісти про вирішення проблем, які клієнти не можуть зрозуміти.

Основна відмінність між дослідженнями ринку та дизайнерськими дослідженнями полягає в тому, що дизайн-дослідження більш мінливі, інтуїтивні. Це означає, що дані засновані на тому, як люди відчувають і просто завдяки нашій людській природі поєднуються з іншими, щоб прийти до розуміння, яке веде до змін.

Мотивом дизайнерських досліджень є наближення до з'єднання з іншою людиною, щоб виробити значимість для їх цілей. Дослідження ринку часто засновані на логіці і необхідності компанії оцінити конкуренцію, але водночас із дизайн-дослідженнями обидва можуть використовуватися в поєднанні для створення кращого користувацького досвіду за допомогою встановлення контакту з користувачами і розуміння їх.

Дизайн-дослідження дають змогу нам зрозуміти складну поведінку людини, досягаючи кореня проблеми, розуміючи потреби, бажання і цілі користувача.

Це також формує досвід користувача, який допомагає нам вирішити їхні основні проблемні питання. Дані, які ми збираємо за допомогою проєктних досліджень, дають змогу приймати рішення. Це приводить до застосування цих даних у корисних додатках, які дозволяють нам створювати продукти, релевантні, доступні і придатні для користувачів і людей, з якими ми працюємо, чи це учасниками проєкту.

Список використаних джерел

1. Розенсон И. А. Основы теории дизайна. Санкт-Петербург: Питер, 2006. 224 с.
2. Минервин Г. Б., Шимко В. Т. Дизайн. Иллюстрированный словарь-справочник. Москва: Архитектура-С, 2004. 288 с.
3. Jesper Simonsen, Jesper Simonsen, Jørgen Ole Bærenholdt, Monika Büscher, John Damm Scheuer. Design Research: Synergies from Interdisciplinary Perspectives. Taylor & Francis, 2010. 240 p.
4. Simon, Herbert A. The Sciences of the Artificial. 3rd Ed. MIT Press, 1996. 248 p.
5. Федоров А. А. Правова охорона дизайнерських рішень в Україні: монографія. Одеса: Бахва, 2015. 172 с.
6. Михайлов С. М. История дизайна: учеб. для вузов. Том 1, 2. Москва: Союз Дизайнеров России, 2004.

СУЧАСНИЙ СТАН ДОКУМЕНТОЗНАВЧОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: МОТИВАЦІЯ, АДАПТАЦІЯ, НЕДОЛІКИ

Актуальність теми дослідження. Кожна держава, що дбає про свій рейтинг у світі та своє майбутнє, має ретельно розробляти стратегію і тактику управління освітою. Вища освіта – сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у закладі вищої освіти (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти [1].

Аналіз інформаційних джерел за темою дослідження виявив недостатню розробленість та впровадження автоматизованих систем у ЗВО, що засвідчує, що традиційних методів, які забезпечують високу якість навчання, на сьогодні вже явно недостатньо. Саме тому ЗВО повинні мати ефективну систему управління підготовкою майбутніх фахівців, які повною мірою відповідатимуть вимогам ринку праці і потребам роботодавців та суспільства. Існує досить багато різних організаційних, методичних, технологічних факторів, які безпосередньо впливають на якість підготовки фахівця у ЗВО. Частина з них оцінюється під час проведення атестації й акредитації ЗВО. Документаційне забезпечення системи менеджменту якості в різних видах організацій освітлено в роботах А. Н. Сокової, Л. Н. Варламової, Е. Ілюшенко, С. В. Василевської, І. Т. Заїки, В. А. Качалова, Т. М. Полховського, С. А. Шенкмана та ін.

Згідно із Законом України «Про вищу освіту», якість вищої освіти – рівень здобутих особою знань, умінь, навичок, інших компетентностей, що відображає її компетентність відповідно до стандартів вищої освіти; «якість вищої освіти – якісні та кількісні показники результатів навчання осіб, що здобули вищу освіту відповідного освітнього чи освітньо-наукового ступеня, які засвідчують рівень їхньої компетентності та здатності до професійної діяльності відповідно до напрямку підготовки та спеціальності (спеціалізації)» (рис. 1) [4; 5].

Рис. 1 – Якість вищої освіти

Розбудова Української суверенної держави спричинила необхідність докорінної зміни системи освіти, методології і технології організації навчально виховного процесу в навчальних закладах різного типу: ліцєях, гімназіях, авторських школах, коледжах, приватних, недільних, духовних школах тощо [5; 7]. Пошуки, які провадять колективи навчальних закладів нового типу, можуть збагатити не лише шкільну практику, а й педагогічну науку.

Виконання соціального замовлення сучасного етапу розбудови нашої держави формування особистості, здатної засвоювати і творчо розвивати культуру, потребує постійного пошуку нових організаційних форм, індивідуального підходу до особистості, нових технологій навчання і виховання. У цій ситуації суттєво зростає роль і авторитет педагогічного знання, яке може стати теоретичною базою для нових пошуків, інновацій.

Змінився характер ставлення менеджерів освітньої сфери до засвоєння і застосування освітянських нововведень. Якщо раніше інноваційна діяльність обмежувалася використанням

рекомендованих згори нововведень, то сьогодні вона набуває дослідницько-пошукового характеру: викладач обирає нові програми, підручники, використовує інноваційні прийоми і способи педагогічної діяльності.

Вимоги до змісту, обсягу та рівня освітньої і фахової підготовки в Україні встановлено в державних стандартах освіти. Вони є основою оцінки освітнього та освітньо-кваліфікаційного рівня громадян незалежно від форм здобуття освіти. Державні стандарти освіти розробляють для кожного освітнього та освітньо-кваліфікаційного рівня, а затверджує їх Кабінет Міністрів України. Вони підлягають перегляду та перезатвердженню не рідше як один раз на 10 років [7].

Згідно із Законом України «Про вищу освіту» [4; 5], якість вищої освіти – це «сукупність якостей особи з вищою освітою, що відображає її професійну компетентність, ціннісну орієнтацію, соціальну спрямованість і обумовлює здатність задовольняти як особисті духовні й матеріальні потреби, так і потреби суспільства».

Діяльність Одеського національного політехнічного університету (ОНПУ) та кафедр розглядається як ланцюг процесів, якість роботи контролюється на кожному етапі процесу:

– Системний підхід до управління: управління діяльністю здійснюється через систему взаємодіючих та взаємопов'язаних процесів, де кожна управлінська дія ретельно зважується і перевіряється.

– Безперервне удосконалення (поліпшення): колектив проводить постійний моніторинг і вивчення світових тенденцій розвитку сфери вищої освіти, впроваджує передовий досвід у навчальний процес.

– Прийняття рішень на основі фактів: в університеті забезпечується збирання, зберігання та аналізування даних за результатами діяльності з подальшим коригуванням дій.

– Взаємовигідна співпраця із партнерами: університет встановлює взаємовигідні зв'язки з партнерами на основі довіри, обміну знаннями та співпраці.

Інноваційна модель управління ОНПУ забезпечує: розробку і постійне оновлення нормативних та регламентуючих документів, спрямованих на підвищення якості навчального процесу, підготовки наукових кадрів, науково-педагогічної діяльності тощо; постійне удосконалення процесу внутрішньої комунікації, що дозволяє покращити рівень скоординованості в роботі підрозділів; підвищення авторитету університету як в Україні, так і за її межами, що додає конкурентних переваг на ринку освітніх послуг, наближає університет до європейських стандартів забезпечення якості вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Конституція України: офіц. текст. Київ: КМ, 2013. 96 с.
2. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 13. Ст. 64.
3. Про видавничу справу: Закон України від 05.06.97 р. №318/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 32. Ст. 206.
4. Про вищу освіту: Закон України від 17.01.2002 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 20. Ст. 134.
5. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37–38. Ст. 2004.
6. Єдина державна електронна база з питань освіти. URL: <https://info.edbo.gov.ua>
7. Кабінет Міністрів України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/8392007%D0%BF/print1321473369741789>
8. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua>

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ З ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ COVID-КАРАНТИНУ

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що формування ефективної й результативної компетентності фахівців з інформаційної діяльності є одним із пріоритетів адміністративної реформи в Україні. Реалізація цього пріоритету потребує компетентних і активних менеджерів інформаційної сфери, реального піднесення їх ролі в карантинний період для успішної соціалізації населення Української держави. Саме тому актуальною проблемою є запровадження системної діяльності органів державної влади з професійного вдосконалення та кар'єрного розвитку інформаційних менеджерів, професіоналів державної служби. Зазначена проблематика перебуває в полі зору багатьох учених, а саме: В. Д. Бакуменко, В. Г. Вікторова, Н. В. Грицяк, О. М. Іщенко, О. Д. Лазор, О. Ю. Оболенського, О. В. Петришин, В. В. Ченцова та інших, а також зарубіжних – Л. Акера, Г. Атаманчук, Г. Бертуччі, К. Деммке, Е. Литвинцева, Р. Маунтфілд.

Під терміном «професійна підготовка» розуміємо технологію управління процесом оволодіння здобувачами вищої освіти нових професійних знань, умінь й навичок з метою більш кваліфікованого виконання ними своїх професійно-посадових обов'язків. Кризова ситуація, що склалася через COVID-карантин, зокрема під час вирішення багатьох нагальних соціально-економічних проблем, обмеженість місцевих бюджетів, низький рівень доходів більшості населення негативно відображається на загальній соціально-економічній ситуації в країні. Між тим, фахівці з інформаційної діяльності, спираючись на активність населення під час розв'язання актуальних для конкретної території проблем, здатні надати розвитку українського суспільства додаткові позитивні імпульси.

Система професійного вдосконалення фахівців з інформаційної діяльності має принаймні кілька чітко виражених складових:

- Атестаційна оцінка (атестація) кадрів.
- Вмотивування персоналу до підвищення професійної компетентності.
- Планування кар'єрного розвитку.
- Форми і методи реалізації професійного вдосконалення.
- Вплив рівня підготовки на кар'єрне зростання.
- Моніторинг ефективності інвестицій у професійне удосконалення [1].

На підставі аналізу й узагальнення досвіду, фахового осмислення у світовій практиці та науці з державного управління за принципом системної необхідності і достатності виявляється загально-типова системна організація діяльності органів державної влади з професійного вдосконалення та кар'єрного розвитку персоналу державної служби, фахівців з інформаційної діяльності, яка складається з восьми основних (базових) компонентів – чотирьох дискретно-послідовної та чотирьох неперервно-наскрізної дії. Компонентами дискретно-послідовної дії є «Залучення (I) (професійне визначення, призначення)», «Функціонування (виконання, перебування на посаді)», «Удосконалення (фаховий розвиток)» і «Залучення (II) (кар'єрне просування, нове призначення)»; неперервно-наскрізної – «Місія, візія», «Планування», «Мотивація, стабілізація (утримання)», «Моніторинг, оцінювання».

Кожен із цих основних компонентів, у свою чергу, має субкомпонентний склад і субструктуру, виявляючи ієрархічну складність досліджуваної діяльності. «Залучення (I)» складовими елементами містить: професійну орієнтацію, добір, відбір, призначення (розстановку) кадрів, кожен з яких має подальшу деталізацію; «Функціонування» – входження на посаду, перебування на посаді, що далі також деталізуються; «Удосконалення (фаховий розвиток)» – активне (фахову освіту, професійне навчання, стажування; наставництво, кураторство, тьюторство; консультування; самоосвіту) і пасивне (стаж професійно-кар'єрної роботи) з подальшою деталізацією; «Залучення» – підвищення по посаді, посадову ротацію,

піднесення посадової ролі, розширення посадових повноважень; «Місія» – головну мету, модель досконалої організації; «Планування» – ієрархію цілей з реалізації місії, візії, завдання з досягнення цілей; «Мотивація, стабілізація» – заохочення, стимулювання, соціально-правовий захист, безпечне і комфортне робоче середовище; «Моніторинг, оцінювання» – організаційний моніторинг, персоніфіковане оцінювання, кваліфікаційну атестацію з подальшою більш дрібною деталізацією [2].

Отже, розвиток фахівця з інформаційної діяльності означає, з одного боку, досягнення ним певної ефективності і продуктивності в роботі (суб'єктивно-особистісний аспект), а з другого боку, – адекватне визнання службових досягнень працівника та найбільш раціональне його використання (посадове просування) на державній службі (об'єктивний аспект). Додаткові труднощі виникають через недостатню кількість сучасної техніки для роботи з інформацією, електронної пошти, законодавчої бази, неможливість підключення до Інтернету тощо. Тож пошук необхідної інформації потребує значних витрат праці й часу, неабиякого нервового напруження та самовіддачі. Усе це спричинює плинність кадрів, небажання досвідчених висококваліфікованих фахівців займатися цією важливою діяльністю.

Список використаних джерел

1. Булах І. Є. Педагогічна діагностика у системі вищої освіти. *Система управління якістю медичної освіти в Україні*. URL: <http://www.testportal.org.ua>
2. Вікторов В. Г. Управління якістю освіти (соціально-філософський аналіз): монографія. Дніпро: Пороги, 2005. 286 с.

ДЛЯ ПОТАТОК

ДЛЯ ПОТАТОК

ДЛЯ ПОТАТОК

Наукове видання

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
V Міжнародної науково-практичної конференції
«ІНФОРМАЦІЯ ТА СОЦІУМ»

*Редакційна колегія не несе відповідальність за точність викладених
у публікаціях фактів та даних*

Редактор І. М. Колесникова

Технічний редактор Т. О. Алімова

Підписано до друку 14.08.2020 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Друк – цифровий. Умовн. друк. арк. 5,58
Тираж 20 прим. Зам. № 80

Донецький національний університет імені Василя Стуса,
21021, м. Вінниця, вул. 600-річчя, 21
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру
серія ДК № 5945 від 15.01.2018 р.